

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 7.7.2025
SWD(2025) 311 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**Επισκόπηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής 2025
Έκθεση ανά χώρα - ΕΛΛΑΔΑ**

που συνοδεύει το έγγραφο

**Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την
Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών**

**Επισκόπηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής 2025 για ευημερία και
ασφάλεια**

Περιεχόμενα

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	3
ΜΕΡΟΣ Ι: ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ	5
1. ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	5
<i>Μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία</i>	<i>5</i>
<i>Διαχείριση αποβλήτων</i>	<i>7</i>
2. ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	16
<i>Παγκόσμιο και ενωσιακό πλαίσιο για τη βιοποικιλότητα.....</i>	<i>16</i>
<i>Προστασία και αποκατάσταση της φύσης — Natura 2000.....</i>	<i>17</i>
<i>Αποκατάσταση των ειδών.....</i>	<i>19</i>
<i>Αποκατάσταση οικοσυστημάτων.....</i>	<i>21</i>
<i>Πρόληψη και διαχείριση χωροκατακτητικών ξένων ειδών</i>	<i>27</i>
<i>Αξιολόγηση και λογιστική καταγραφή των οικοσυστημάτων.....</i>	<i>28</i>
3. ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ.....	30
<i>Καθαρός αέρας</i>	<i>30</i>
<i>Βιομηχανικές εκπομπές</i>	<i>32</i>
<i>Πρόληψη μεγάλων βιομηχανικών ατυχημάτων — Seveso</i>	<i>34</i>
<i>Κανονισμός για τον υδράργυρο.....</i>	<i>36</i>
<i>Θόρυβος.....</i>	<i>37</i>
<i>Ποιότητα και διαχείριση των υδάτων.....</i>	<i>38</i>
<i>Χημικές ουσίες.....</i>	<i>41</i>
4. ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΙΜΑ	45
<i>Το σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ.....</i>	<i>46</i>
<i>Επιμερισμός των προσπαθειών.....</i>	<i>47</i>
<i>Χρήση γης, αλλαγή χρήσης γης και δασοπονία</i>	<i>47</i>
<i>Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.....</i>	<i>48</i>
ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ — ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ.....	49
5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	49
<i>Ορόσημα της χρηματοδότησης για το κλίμα</i>	<i>49</i>
<i>Περιβαλλοντική χρηματοδότηση και επενδύσεις.....</i>	<i>50</i>
<i>Διαχείριση των δημόσιων οικονομικών.....</i>	<i>55</i>
6. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	59
<i>Πληροφορίες, δημόσια συμμετοχή και πρόσβαση στη δικαιοσύνη.....</i>	<i>59</i>
<i>Διασφάλιση συμμόρφωσης</i>	<i>61</i>
<i>Ανάπτυξη περιβαλλοντικών ικανοτήτων με τη στήριξη της ΕΕ.....</i>	<i>65</i>

Συνοπτική παρουσίαση

Τον Μάιο του 2016 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε την επισκόπηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής (στο εξής: ΕΕΠΠ), ένα εργαλείο τακτικής υποβολής εκθέσεων που βασίζεται σε ανάλυση, διάλογο και συνεργασία με τα κράτη μέλη της ΕΕ για τη βελτίωση της εφαρμογής της υφιστάμενης περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας της ΕΕ ⁽¹⁾. Σε συνέχεια προηγούμενων κύκλων το 2017, το 2019 και το 2022, η παρούσα έκθεση αξιολογεί την πρόοδο που έχει σημειωθεί, περιγράφοντας παράλληλα τις κύριες προκλήσεις και ευκαιρίες που εξακολουθούν να υφίστανται όσον αφορά την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στην Ελλάδα. Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι η παροχή πληροφοριών σχετικά με τις επιδόσεις εφαρμογής και η ανάδειξη των αποτελεσματικότερων τρόπων αντιμετώπισης των κενών στην εφαρμογή που επηρεάζουν την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον και παρεμποδίζουν την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της χώρας. Η έκθεση βασίζεται σε αναλυτικές τομεακές εκθέσεις εφαρμογής που συλλέγονται ή εκδίδονται από την Επιτροπή βάσει ειδικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Οι κύριες προκλήσεις που περιγράφονται στη συνέχεια έχουν επιλεγεί από το μέρος Ι της παρούσας έκθεσης, με τίτλο «Θεματικοί τομείς», με συνεκτίμηση παραγόντων όπως η σοβαρότητα του ζητήματος εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής υπό το πρίσμα των επιπτώσεων στην ποιότητα ζωής των πολιτών, την απόσταση από τον στόχο και τις οικονομικές επιπτώσεις. Στην Ελλάδα, τέτοιες προκλήσεις εξακολουθούν να υφίστανται από την πρώτη ΕΕΠΠ το 2017 και επιτάσσουν επείγουσα ανάληψη δράσης.

Απαιτούνται επείγουσες δράσεις και επενδύσεις στους τομείς της **διαχείρισης αποβλήτων** και της **κυκλικής οικονομίας** για τη μείωση της εξάρτησης της Ελλάδας από τη διάθεση αποβλήτων σε χώρους υγειονομικής ταφής (συμπεριλαμβανομένων παράνομων χώρων), η οποία εξακολουθεί να είναι σημαντική. Ο αριθμός των παράνομων χώρων υγειονομικής ταφής που βρίσκονται σε λειτουργία ή χρήζουν αποκατάστασης εξακολουθεί να μειώνεται με την πάροδο των ετών. Ωστόσο, οι εναπομείναντες παράνομοι χώροι υγειονομικής ταφής θα είναι δύσκολο να κλείσουν εάν δεν κατασκευαστούν νέες εγκαταστάσεις, δεδομένου και ότι η πλεονάζουσα δυναμικότητα των εγκαταστάσεων επεξεργασίας υπολειμματικών αποβλήτων δεν θα βοηθήσει τη μετάβαση της Ελλάδας προς μια κυκλική οικονομία. Η Ελλάδα θα συνεχίσει να πληρώνει πρόστιμα έως ότου να

επιτευχθεί αυτό. Η Ελλάδα θα πρέπει επίσης να εντείνει τις προσπάθειές της, ώστε να δημιουργήσει επαρκές δίκτυο εγκαταστάσεων για την αποτελεσματική διαχείριση του συνόλου των επικίνδυνων αποβλήτων που παράγονται στη χώρα. Η Ελλάδα θα συνεχίσει να πληρώνει πρόστιμα έως ότου να επιτευχθεί αυτό. Η Ελλάδα έμεινε σε μεγάλη απόσταση πίσω από την επίτευξη του στόχου του 2020 για ανακύκλωση του 50 % των αστικών αποβλήτων της και αναμένεται να μην επιτύχει τους στόχους του 2025 για ανακύκλωση του 55 % των αστικών αποβλήτων και του 65 % του συνόλου των απορριμμάτων συσκευασίας. Μολονότι το εθνικό σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων έχει επικαιροποιηθεί, τα περιφερειακά σχέδια, τα οποία είναι απαραίτητα για την έμπρακτη εφαρμογή των πολιτικών διαχείρισης αποβλήτων, παρουσιάζουν σημαντικές καθυστερήσεις.

Όσον αφορά την **επεξεργασία των αστικών λυμάτων**, έχουν σημειωθεί θετικά βήματα, όπως η συστηματική αξιολόγηση και η στρατηγική αναδιοργάνωση των επενδυτικών αναγκών της χώρας. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές καθυστερήσεις στα έργα που πρέπει να υλοποιηθούν, ιδίως σε πολεοδομικά συγκροτήματα (π.χ. πληθυσμιακά κέντρα ή κέντρα οικονομικής δραστηριότητας) στην Ανατολική Αττική, για τα οποία η Ελλάδα πληρώνει πρόστιμα εδώ και αρκετά χρόνια.

Από το 2014 η Ελλάδα έχει πληρώσει πρόστιμα άνω των 184 εκατ. EUR, τα οποία επιβλήθηκαν από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για παραβιάσεις των κανόνων της ΕΕ για τα απόβλητα και τα αστικά λύματα.

Όσον αφορά την **προστασία της φύσης**, το δίκτυο Natura 2000 της Ελλάδας θεωρείται πλέον πλήρες. Ωστόσο, δεν έχουν τεθεί πλήρως σε εφαρμογή ειδικοί ανά τόπο στόχοι διατήρησης, λόγω ανεπαρκών δεδομένων, ενώ δεν έχουν ληφθεί καθόλου σχετικά μέτρα. Επιπλέον, δεν υπάρχουν σχέδια διαχείρισης, ενώ και το ποσοστό των οικοτόπων που βρίσκονται σε καλή κατάσταση έχει μειωθεί με την πάροδο των ετών. Μια σημαντική πρόκληση για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των τόπων του Natura 2000 στην Ελλάδα είναι η θέσπιση εθνικού συστήματος για την ολοκληρωμένη διαχείριση, διοίκηση και λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών. Ο νόμος με τον οποίο ιδρύθηκε ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής και θεσπίστηκαν φορείς διαχείρισης για όλους τους τόπους του Natura 2000 έχει αποφέρει σημαντικά οφέλη από την άποψη αυτή.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Επίτευξη των οφελών των περιβαλλοντικών πολιτικών της ΕΕ μέσω της τακτικής

επισκόπησης της εφαρμογής τους [COM(2016) 316 final της 27ης Μαΐου 2016], <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM%3A2016%3A316%3AFIN>.

Οι συνολικές **ανάγκες για περιβαλλοντικές επενδύσεις** που θα δώσουν στην Ελλάδα την ικανότητα να επιτύχει τους στόχους της στους κύριους περιβαλλοντικούς τομείς ανέρχονται σε 5,3 δισ. EUR ετησίως, τα οποία κατανέμονται ως εξής: στήριξη της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, 2,1 δισ. EUR ετησίως· πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης, 1,3 δισ. EUR ετησίως· κυκλική οικονομία, 1,1 δισ. EUR ετησίως· και ύδατα, 0,9 δισ. EUR ετησίως. Για την επίτευξη των τεσσάρων περιβαλλοντικών στόχων της πέραν της κλιματικής αλλαγής, οι ανάγκες για πρόσθετες επενδύσεις επιπλέον των υφιστάμενων επιπέδων (δηλαδή το επενδυτικό κενό) εκτιμάται ότι ανέρχονται σε 2,3 δισ. EUR ετησίως στην Ελλάδα, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 1,12 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας και είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (0,77 %).

Στον τομέα της **περιβαλλοντικής διακυβέρνησης**, η Ελλάδα εξακολουθεί να πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της όσον αφορά τα διαθέσιμα δεδομένα σχετικά με το επίπεδο συμμετοχής στις διαδικασίες

λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων των αδειών που συνδέονται με την οδηγία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (οδηγία 2011/92/ΕΕ) και την οδηγία για τη στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (οδηγία 2001/42/ΕΚ).

Όσον αφορά τις **θετικές εξελίξεις**, η Ελλάδα έχει πραγματοποιήσει σημαντικές προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση και την κατάρτιση [π.χ. στο πλαίσιο του κανονισμού σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον (LIFE+), του έργου «Πρώθηση χρηματοοικονομικών εργαλείων για την περιβαλλοντική ευθύνη» και ενός πιλοτικού εκπαιδευτικού εργαστηρίου σχετικά με την οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη σε συνεργασία με την Επιτροπή]. Η Ελλάδα έχει επίσης εξαιρετικές επιδόσεις όσον αφορά τις απαιτήσεις της οδηγίας για τα ύδατα κολύμβησης: το 95,8 % των ελληνικών υδάτων κολύμβησης είναι εξαιρετικής ποιότητας.

Μέρος Ι: Θεματικοί τομείς

1. Κυκλική οικονομία και διαχείριση αποβλήτων

Μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία

Η επίτευξη προόδου όσον αφορά τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία στην ΕΕ θα μειώσει τις περιβαλλοντικές και κλιματικές επιπτώσεις των βιομηχανικών μας συστημάτων μειώνοντας τα υλικά εισροής, διατηρώντας τα προϊόντα και τα υλικά μέσα στο σύστημα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και μειώνοντας την παραγωγή αποβλήτων, αποσυνδέοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη από την κατανάλωση πόρων. Η κυκλική οικονομία έχει σημαντικές δυνατότητες να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, θα προωθήσει επίσης την καινοτομία και θα παράσχει πρόσβαση σε νέες αγορές. Καθώς τα μέτρα του σχεδίου δράσης του 2020 για την κυκλική οικονομία ⁽²⁾ είτε εφαρμόζονται είτε σημειώνουν πρόοδο σε νομοθετικό επίπεδο, τα κράτη μέλη θα πρέπει τώρα να επικεντρωθούν στην ταχεία και αποτελεσματική εφαρμογή.

Το σχέδιο δράσης του 2020 για την κυκλική οικονομία δρομολόγησε τη νομοθετική διαδικασία για μια σειρά πρωτοβουλιών που θα πρέπει τώρα να υλοποιηθούν από τις εθνικές κυβερνήσεις σ' ολόκληρη την ΕΕ. Όλες αυτές οι πρωτοβουλίες θεσπίστηκαν σύμφωνα με μια ολιστική προσέγγιση κύκλου ζωής, με μέτρα που καλύπτουν τα διάφορα στάδια του κύκλου ζωής ενός προϊόντος, από τον σχεδιασμό και τη χρήση έως το τέλος του κύκλου ζωής.

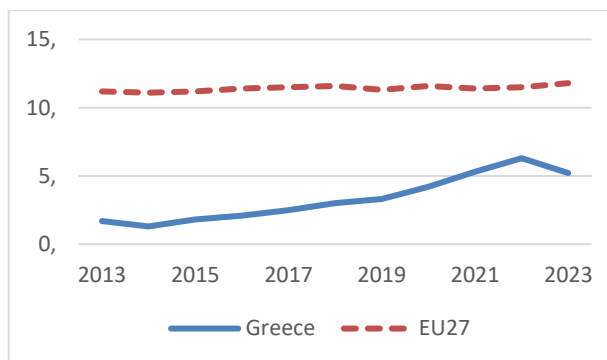
Στο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, πρωταρχικός στόχος της ΕΕ είναι ο διπλασιασμός του ποσοστού κυκλικής χρήσης των υλικών (circular material use rate, στο εξής: CMUR) έως το 2030.

Το CMUR αποτελεί μέγεθος μέτρησης μίας πτυχής της κυκλικότητας: του μεριδίου της συνολικής ποσότητας υλικών που χρησιμοποιούνται στην οικονομία το οποίο αντιστοιχεί σε ανακυκλωμένα απόβλητα. Υψηλότερη τιμή CMUR σημαίνει ότι χρησιμοποιήθηκαν περισσότερα δευτερογενή υλικά ως υποκατάστατο των πρώτων υλών, με αποτέλεσμα να μειώνονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εξόρυξης πρωτογενών υλικών.

Η κυκλική χρήση υλικών στην Ελλάδα αυξήθηκε έως το 2022, οπότε και κορυφώθηκε στο 6,3 %, αλλά στη

συνέχεια μειώθηκε, φθάνοντας στο 5,2 % το 2023, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (11,8 %).

Γράφημα 1: CMUR (%), 2013-2023

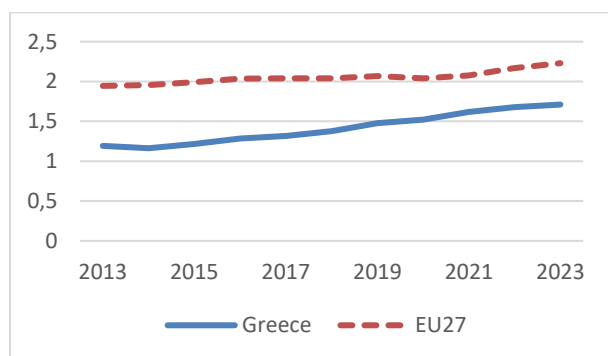
Πηγή: Eurostat, «Ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών», env_ac_cur, τελευταία επικαιροποίηση στις 13 Νοεμβρίου 2024, προσπελάστηκε στις 10 Δεκεμβρίου 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/env_ac_cur.

Η παραγωγικότητα των πόρων μετρά τη συνολική ποσότητα των υλικών που χρησιμοποιούνται άμεσα από μια οικονομία σε σχέση με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (στο εξής: ΑΕΠ). Η βελτίωση της παραγωγικότητας των πόρων μπορεί να συμβάλει στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον και στη μείωση της εξάρτησης από ευμετάβλητες αγορές πρώτων υλών. Όπως φαίνεται στο γράφημα 2, με 1,71 EUR που παρήχθησαν ανά kg υλικού που καταναλώθηκε το 2023, η παραγωγικότητα των πόρων στην Ελλάδα είναι ελαφρώς χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ (2,22 EUR ανά kg). Ωστόσο, με τη σταθερή αύξηση της παραγωγικότητας των πόρων της την τελευταία δεκαετία, η Ελλάδα ακολουθεί μια ενθαρρυντική τάση.

⁽²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Ένα νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία — Για μια πιο καθαρή και πιο

ανταγωνιστική Ευρώπη [COM(2020) 98 final της 11ης Μαρτίου 2020], <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0098>.

Γράφημα 2: Παραγωγικότητα των πόρων (EUR/kg), 2013-2023

ΣΗΜ.: Η χρησιμοποιούμενη μονάδα μέτρησης είναι τα EUR/kg αλυσιδωτού δείκτη όγκου (2015). Οι αλυσιδωτοί δείκτες όγκου επικεντρώνονται στις μεταβολές των ποσοτήτων και των τιμών των εμπορευμάτων κατά τα προηγούμενα έτη, λαμβάνοντας υπόψη τον πληθωρισμό, και αναπροσαρμόζονται με βάση το πλησιέστερο κατάλληλο έτος, εν προκειμένω το 2015.

Πηγή: Eurostat, «Παραγωγικότητα των πόρων», env_ac_gp, τελευταία επικαιροποίηση στις 7 Αυγούστου 2024, προσπελάστηκε στις 10 Δεκεμβρίου 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/env_ac_gp.

Πολιτικές και μέτρα

Παράλληλα με τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν κυκλικές στρατηγικές σε εθνικό, περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο. Αυτές θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις αντίστοιχες εθνικές και τοπικές συνθήκες, ώστε να αξιοποιηθεί το δυναμικό της οικονομίας της εγγύτητας ⁽³⁾, ενώ παράλληλα τηρούνται οι αρχές μιας ολιστικής προσέγγισης που αφορά ολόκληρη την αξιακή αλυσίδα.

Από την έναρξη λειτουργίας της διαδικτυακής ευρωπαϊκής πλατφόρμας ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία το 2017 ⁽⁴⁾, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές έχουν χρησιμοποιήσει την πλατφόρμα για να κοινοποιήσουν τις στρατηγικές, τους χάρτες πορείας και τις ορθές πρακτικές τους, για παράδειγμα εναλλακτικά επιχειρηματικά μοντέλα και καινοτόμες τεχνολογίες.

Το 2022 η Ελλάδα ενέκρινε το νέο εθνικό σχέδιο δράσης της για την κυκλική οικονομία ⁽⁵⁾ για την περίοδο 2021-2025, μετά τα περιορισμένα αποτελέσματα της στρατηγικής του 2018 για την κυκλική οικονομία.

Υλοποιούνται βασικές πρωτοβουλίες, πολλές από τις οποίες εστιάζουν στα απόβλητα, όπως η αναθεώρηση των τοπικών σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων, η εφαρμογή προγράμματος πρόληψης της σπατάλης τροφίμων και η θέσπιση ειδικών δράσεων σε περιφέρειες που εξαρτώνται από τον λιγνίτη. Πρόκειται να χρηματοδοτηθούν νέες υποδομές για τον διαχωρισμό, την ανακύκλωση και την αξιοποίηση αποβλήτων, παράλληλα με οικονομικά κίνητρα, όπως προγράμματα διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού για διάφορες ροές αποβλήτων και ένα σύστημα ανταποδοτικής ανακύκλωσης για τις φιάλες ποτών.

Επιπρόσθετα μέτρα περιλαμβάνουν περιβαλλοντικά τέλη για τα πλαστικά μίας χρήσης, φορολογικά κίνητρα για δωρεές προϊόντων και τυποποιημένες διαδικασίες ανακύκλωσης. Η κυβέρνηση θα στηρίξει επίσης τους δήμους μέσω τεχνικών πλατφορμών και οδηγιών σχετικά με τις κυκλικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων πληρωμής κατά την απόρριψη (pay-as-you-throw).

Πράσινες δημόσιες συμβάσεις

Οι δημόσιες συμβάσεις αντιστοιχούν σε μεγάλο ποσοστό της ευρωπαϊκής κατανάλωσης και η αγοραστική δύναμη των δημόσιων αρχών αντιπροσωπεύει περίπου το 14 % του ΑΕΠ της ΕΕ. Οι δημόσιες συμβάσεις που χρησιμοποιούν κριτήρια πράσινης ή κυκλικής οικονομίας [ανάλυση κύκλου ζωής, PaaS (πλατφόρμα ως υπηρεσία), χρήση μεταχειρισμένων ειδών] μπορούν να συμβάλουν στην τόνωση της ζήτησης για βιώσιμα προϊόντα που πληρούν τα πρότυπα δυνατότητας επισκευής και ανακύκλωσης.

Η Ελλάδα ενέκρινε το πρώτο της σχέδιο δράσης για τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις (στο εξής: ΠΔΣ) το 2021, το οποίο αναθεωρήθηκε τον Ιούλιο του 2024 ⁽⁶⁾. Το σχέδιο δράσης συνιστά σε όλες τις δημόσιες αρχές να χρησιμοποιούν τα κριτήρια της ΕΕ για τις ΠΔΣ κατά την προμήθεια αγαθών, υπηρεσιών και δημόσιων έργων. Επίσης, θέτει υποχρεωτικούς και μη υποχρεωτικούς στόχους για τη χρήση των κριτηρίων της ΕΕ για τις ΠΔΣ σε 15 κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών. Καθορίζονται υποχρεωτικοί στόχοι για οκτώ κατηγορίες προϊόντων (φωτοαντιγραφικό χαρτί και χαρτί γραφής, ηλεκτρονικοί υπολογιστές και οθόνες, εσωτερικός φωτισμός, εξοπλισμός κλιματισμού, λιπαντικά, οχήματα και υπηρεσίες οδικών μεταφορών, οδοφωτισμός και σηματοδότες κυκλοφορίας). Η δημιουργία συστήματος

⁽³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Οικοσύστημα εγγύτητας και κοινωνικής οικονομίας», ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy_el.

⁽⁴⁾ Πλατφόρμα ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία (<https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/strategies>).

⁽⁵⁾ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ελληνικό σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, βλ. τον ιστότοπο για την κυκλική οικονομία στην Ελλάδα (Circular Greece) (<https://circulargreece.gr/el/nomothetiko-plaioio/>).

⁽⁶⁾ <https://gge.mindev.gov.gr/tomeas-dimosion-simvaseon/ethniko-sxedio-drasis-prasines-dimosies-simvaseis/>.

παρακολούθησης για τις πράσινες, βιώσιμες και/ή καινοτόμες δημόσιες συμβάσεις εξακολουθεί να αποτελεί βασική προτεραιότητα για το 2025.

Το οικολογικό σήμα της ΕΕ και το σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου

Ο αριθμός των ομάδων προϊόντων που φέρουν το οικολογικό σήμα της ΕΕ και ο αριθμός και των οργανισμών που διαθέτουν άδεια βάσει του συστήματος οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (στο εξής: EMAS) σε κάθε χώρα αποτελούν ένδειξη του βαθμού στον οποίο ο ιδιωτικός τομέας και οι εθνικοί ενδιαφερόμενοι φορείς στην εν λόγω χώρα συμμετέχουν ενεργά στη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία. Το οικολογικό σήμα της ΕΕ απονέμεται σε προϊόντα που παρουσιάζουν τις καλύτερες περιβαλλοντικές επιδόσεις στην κατηγορία τους. Το EMAS είναι ένα προαιρετικό σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης που αποσκοπεί στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των οργανισμών.

Τον Σεπτέμβριο του 2024 η Ελλάδα είχε καταχωρίσει στο σύστημα οικολογικού σήματος της ΕΕ 4 614 προϊόντα από τα συνολικά 98 977 και 20 άδειες από τις συνολικά 2 983, γεγονός που την κατατάσσει σε χαμηλή θέση στην ΕΕ όσον αφορά τη χρήση του EMAS ⁽⁷⁾. Επίσης, στο EMAS σήμερα είναι καταχωρισμένοι 38 οργανισμοί από την Ελλάδα, 3 περισσότεροι απ' ό,τι το 2021 ⁽⁸⁾.

Το CMUR της Ελλάδας μειώθηκε κατά 1,1 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ του 2022 και του 2023. Η εξέλιξη αυτή δεν αποτελεί πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση της δράσης προτεραιότητας του 2022 για τη λήψη μέτρων με σκοπό την αύξηση του CMUR.

Η Ελλάδα υλοποιεί τις πρωτοβουλίες του πλαισίου πολιτικής της για την κυκλική οικονομία, έχει εντοπίσει τα κύρια εμπόδια στην εφαρμογή και τα αντιμετωπίζει. Με βάση τα ανωτέρω, προτείνεται η επιτάχυνση των προσπαθειών, χωρίς να δίνεται αποκλειστικά έμφαση στα απόβλητα.

Δράση προτεραιότητας για το 2025

- Θέσπιση μέτρων για την αύξηση του ποσοστού κυκλικής χρήσης υλικών.

Διαχείριση αποβλήτων

Η μετατροπή των αποβλήτων σε αξιοποιήσιμο πόρο προϋποθέτει:

- την κάλυψη ολόκληρου του κύκλου ζωής των προϊόντων, από τη σύλληψη τους έως το τέλος του κύκλου ζωής τους, με τον καθορισμό απαιτήσεων για τον σχεδιασμό των προϊόντων, ώστε να διασφαλιστεί ότι αυτά είναι πιο βιώσιμα·
- την πλήρη εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας για τα απόβλητα, η οποία περιλαμβάνει την ιεράρχηση των αποβλήτων, την υποχρέωση να διασφαλιστεί η χωριστή αποκομιδή των αποβλήτων, τους στόχους εκτροπής από την υγειονομική ταφή κ.λπ.·
- τη μείωση της παραγωγής αποβλήτων κατά κεφαλήν και σε απόλυτες τιμές·
- την αύξηση των ποσοστών ανακύκλωσης αποβλήτων που περιέχουν κρίσιμες πρώτες ύλες, με σκοπό τη μείωση των εξαρτήσεων και την οικοδόμηση ανθεκτικών αξιακών αλυσίδων, και την τόνωση της ζήτησης για ανακυκλωμένο περιεχόμενο σε όλα τα προϊόντα·
- τον περιορισμό της ανάκτησης ενέργειας στα μη ανακυκλώσιμα υλικά· και
- τη σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής ανακυκλώσιμων ή ανακτήσιμων αποβλήτων.

Ένας από τους κύριους στόχους της νομοθεσίας της ΕΕ για τα απόβλητα είναι η αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της.

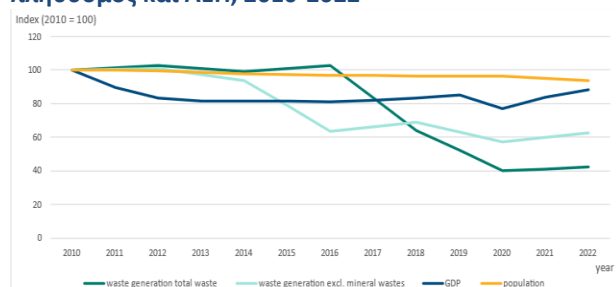
Η προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων βασίζεται στην ιεράρχηση των τρόπων επεξεργασίας αποβλήτων: πρόληψη, προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση, αξιοποίηση και, ως λιγότερο επιθυμητή επιλογή, διάθεση (στην οποία περιλαμβάνονται η υγειονομική ταφή και η καύση χωρίς ανάκτηση ενέργειας).

Όλες οι νομοθετικές προτάσεις στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων που υπέβαλε η Επιτροπή από το 2021 έχουν στόχο να ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη να προωθήσουν τη βελτίωση του σχεδιασμού των προϊόντων, να απαιτήσουν από τους παραγωγούς να καλύπτουν το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων που προκύπτουν από τα προϊόντα τους και να διασφαλίσουν ότι η διαχείριση των αποβλήτων πραγματοποιείται στα υψηλότερα επίπεδα της ιεράρχησης των αποβλήτων.

⁽⁷⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Στοιχεία και αριθμοί για το οικολογικό σήμα της ΕΕ», ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προσπελάστηκε στις 27 Ιανουαρίου 2025, https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/ecolabel/businesses/ecolabel-facts-and-figures_el.

⁽⁸⁾ Αριθμητικά στοιχεία του Οκτωβρίου 2021. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «EMAS Register — Published organisations» (Μητρώο EMAS — Δημοσιευμένοι οργανισμοί), ιστότοπος του μητρώου EMAS, προσπελάστηκε στις 27 Ιανουαρίου 2024, <https://webgate.ec.europa.eu/emas2/public/registration/list>.

Γράφημα 3: Παραγωγή αποβλήτων (σύνολο και εξαιρουμένων των μεγάλων ορυκτών αποβλήτων), πληθυσμός και ΑΕΠ, 2010-2022

Πηγές: Eurostat, «GDP and main component (output, expenditure and income)» [ΑΕΠ και βασικές συνιστώσες (παραγωγή, δαπάνες και εισοδήματα)], nama_10_gdp, προσπελάστηκε στις 15 Οκτωβρίου 2024,

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_gdp_cu_stom_9301905/default/table Eurostat, «Generation of waste by waste category, hazardousness and NACE Rev. 2 activity» (Παραγωγή αποβλήτων ανά κατηγορία αποβλήτων, επικινδυνότητα και δραστηριότητα NACE Αναθ. 2), env_wasgen, τελευταία επικαιροποίηση στις 30 Σεπτεμβρίου 2024, προσπελάστηκε στις 22 Οκτωβρίου 2024,

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en Eurostat, «Population change — Demographic balance and crude rates at national level» (Δημογραφική αλλαγή — δημογραφική ισορροπία και ακαθάριστα ποσοστά σε εθνικό επίπεδο), demo_grind, προσπελάστηκε στις 15 Οκτωβρίου 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_gind/default/table?lang=en&category=demo.demo_ind.

Κρίσιμες πρώτες ύλες

Η Ελλάδα δεν φαίνεται να διαθέτει συγκεκριμένη πολιτική για τις κρίσιμες πρώτες ύλες.

Απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων

Τα απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 40 % του συνόλου των αποβλήτων που παράγονται στην ΕΕ. Πρόσφατη μελέτη⁽⁹⁾ του Κοινού Κέντρου Ερευνών δείχνει ότι η ανακύκλωση και η προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση προτιμώνται έναντι της

αποτέφρωσης και της υγειονομικής ταφής από περιβαλλοντική άποψη για τις περισσότερες από τις διάφορες ροές αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων. Ωστόσο, υπό οικονομικούς όρους, η ανακύκλωση και η προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση συχνά δεν είναι προτιμητέες σε σύγκριση με την αποτέφρωση και την υγειονομική ταφή. Εάν εφαρμοζόταν η διαθέσιμη τεχνολογία, εκτιμάται ότι η αύξηση της ανακύκλωσης και της προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση των αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων θα επέφερε πρόσθετη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 33 Mt ετησίως (μεγαλύτερη, για παράδειγμα, από τις συνδυασμένες ετήσιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου της Εσθονίας, της Λετονίας και του Λουξεμβούργου).

Το ποσοστό ανακύκλωσης και προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση των ορυκτών αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων στην Ελλάδα, το 2022, ήταν 99,6 %, έναντι 79,8 % κατά μέσο όρο στην ΕΕ. Αυτό ισοδυναμεί με 2 228 185 τόνους ορυκτών αποβλήτων από εργασίες κατασκευών και κατεδαφίσεων⁽¹⁰⁾. Το 2020 το δηλωθέν ποσοστό ανακύκλωσης ορυκτών αποβλήτων από εργασίες κατασκευών και κατεδαφίσεων ήταν 100 %.

Ενίσχυση της εφαρμογής — Η έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης του 2023 για τα απόβλητα

Η παρούσα ενότητα εστιάζει στη διαχείριση των αστικών αποβλήτων⁽¹¹⁾, για τα οποία η ενωσιακή νομοθεσία ορίζει υποχρεωτικούς στόχους ανακύκλωσης. Τον Ιούνιο του 2023 η Επιτροπή δημοσίευσε την *έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης για τα απόβλητα*⁽¹²⁾, στην οποία προσδιορίζονται οι γενικές τάσεις στη διαχείριση των αποβλήτων και τα κράτη μέλη που ενδέχεται να μην επιτύχουν τους στόχους που έχουν τεθεί για το 2025 όσον αφορά τα απόβλητα (βλ. γράφημα 4). Η Ελλάδα κινδυνεύει να μην επιτύχει τόσο τον στόχο για τα αστικά απόβλητα όσο και τον στόχο για τα απορρίμματα συσκευασίας. Η Ελλάδα κινδυνεύει επίσης να μην

⁽⁹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Κοινό Κέντρο Ερευνών, Cristobal Garcia, J., Caro, D. et al., *Techno-economic and environmental assessment of construction and demolition waste management in the European Union* (Εκτίμηση των τεχνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων της διαχείρισης αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2024, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135470>.

⁽¹⁰⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς, Βιομηχανίας, Επιχειρηματικότητας και ΜΜΕ, *Πρωτόκολλο της ΕΕ για τη διαχείριση των αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων συμπεριλαμβανομένων κατευθυντήριων γραμμών για ελέγχους πριν από την κατεδάφιση και την ανακαίνιση δομικών έργων — Επικαιροποιημένη έκδοση 2024*, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2024, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/>.

</publication/d63d5a8f-64e8-11ef-a8ba-01aa75ed71a1>.

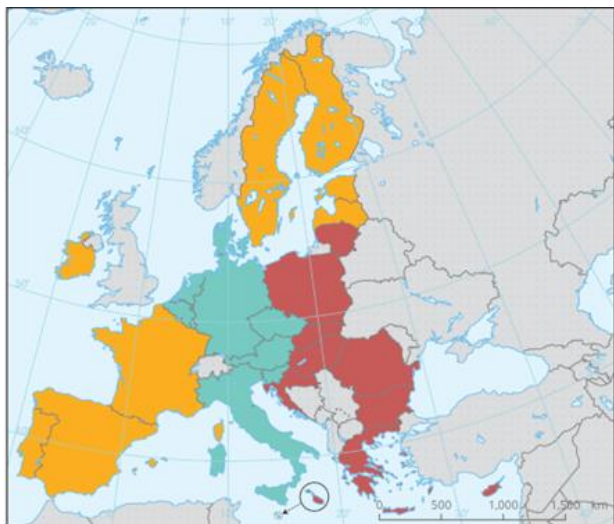
Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Circular Economy — Principles for buildings design (Κυκλική οικονομία — Αρχές για τον σχεδιασμό των κτιρίων), Βρυξέλλες, 2020, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/39984?locale=el>.

⁽¹¹⁾ Τα αστικά απόβλητα περιλαμβάνουν i) τα ανάμεικτα απόβλητα και τα απόβλητα που συλλέγονται χωριστά από τα νοικοκυριά, μεταξύ άλλων χαρτί και χαρτόνι, γυαλί, μέταλλα, πλαστικά, βιολογικά απόβλητα, ξύλο, προϊόντα κλωστοϋφαντουργίας, συσκευασίες, απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, απόβλητα μπαταριών και συσσωρευτών, και ογκώδη απόβλητα, συμπεριλαμβανομένων στρωμάτων και επίπλων και ii) τα ανάμεικτα απόβλητα και τα απόβλητα που συλλέγονται χωριστά από άλλες πηγές, όταν είναι παρόμοια ως προς τη φύση και τη σύνθεση με τα οικιακά απόβλητα [οδηγία 2008/98/ΕΚ, άρθρο 3 σημείο 2β)].

⁽¹²⁾ https://environment.ec.europa.eu/publications/waste-early-warning-report_el.

επιτύχει τον στόχο για την υγειονομική ταφή του 10 % των αστικών αποβλήτων κατ' ανώτατο όριο το 2035.

Γράφημα 4: Προοπτικές των κρατών μελών όσον αφορά την επίτευξη των στόχων προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωσης για τα αστικά απόβλητα και τα απορρίμματα συσκευασίας

- Κράτη μέλη που δεν κινδυνεύουν να μην επιτύχουν τον στόχο προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωσης του 55 % των αστικών αποβλήτων και τον στόχο ανακύκλωσης του 65 % των απορριμμάτων συσκευασίας
- Κράτη μέλη που κινδυνεύουν να μην επιτύχουν τον στόχο προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωσης των αστικών αποβλήτων, αλλά δεν κινδυνεύουν να μην επιτύχουν τον στόχο ανακύκλωσης των απορριμμάτων συσκευασίας
- Κράτη μέλη που κινδυνεύουν να μην επιτύχουν αμφότερους τους στόχους
- Εκτός κάλυψης

Πηγή: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), «Many EU Member States not on track to achieve recycling targets for municipal waste and packaging waste» (Πολλά κράτη μέλη της ΕΕ δεν βρίσκονται σε τροχιά επίτευξης των στόχων ανακύκλωσης για τα αστικά απόβλητα και τα απορρίμματα συσκευασίας), ενημερωτικό σημείωμα αριθ. 28/2022, Κοπεγχάγη, 2023. Στοιχεία αναφοράς © ESRI.

Υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η νομοθεσία της ΕΕ για τα απόβλητα επιτρέπει σε ορισμένα κράτη μέλη να μεταθέσουν χρονικά τις προθεσμίες για την επίτευξη ορισμένων στόχων διαχείρισης αποβλήτων που

αφορούν τα αστικά απόβλητα και τα απορρίμματα συσκευασίας. Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν αυτή τη δυνατότητα πρέπει να ενημερώσουν την Επιτροπή 24 μήνες πριν από την προθεσμία και να υποβάλουν σχέδιο εφαρμογής στο οποίο θα καθορίζονται τα μέτρα που προτίθενται να λάβουν για την επίτευξη των στόχων που μετατέθηκαν εντός νέου χρονικού πλαισίου. Όσον αφορά τους στόχους για το 2025, 11 κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, έχουν κάνει χρήση αυτού του προνομίου.

Στις 29 Δεκεμβρίου 2023 η Ελλάδα κοινοποίησε στην Επιτροπή την πρόθεσή της να μεταθέσει χρονικά την επίτευξη του στόχου προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων που καθορίστηκε με την οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα για το 2025. Επιπρόσθετα, η Ελλάδα κοινοποίησε στην Επιτροπή την πρόθεσή της να μεταθέσει χρονικά την επίτευξη του στόχου ανακύκλωσης για τα απορρίμματα πλαστικών και γυάλινων συσκευασιών που καθορίστηκε με την οδηγία για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας για το 2025. Η Ελλάδα υπέβαλε, συνημμένο στις εν λόγω κοινοποιήσεις, σχέδιο εφαρμογής στο οποίο καθορίζονται τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη των στόχων εντός του μετατεθειμένου χρονικού πλαισίου (δηλαδή έως το 2030 αντί του 2025). Σύμφωνα με το σχέδιο εφαρμογής, τα κύρια μέτρα που θα θέσει σε εφαρμογή η Ελλάδα περιλαμβάνουν το κλείσιμο των υπόλοιπων παράνομων χώρων υγειονομικής ταφής, την ενίσχυση ενός δικτύου χωριστής συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών και βιολογικών αποβλήτων και την εφαρμογή συστήματος ανταποδοτικής ανακύκλωσης συσκευασιών.

Στην έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης για τα απόβλητα, η Επιτροπή συνέστησε στα κράτη μέλη να επιταχύνουν τις προσπάθειές τους για τη βελτίωση των επιδόσεων τους στον τομέα της ανακύκλωσης. Η Επιτροπή, αφενός, συνεργάζεται με τις εθνικές αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη για την επιτάχυνση της εφαρμογής των μέτρων που είναι αναγκαία για την επίτευξη των στόχων, μεταξύ άλλων μέσω ειδικής χρηματοδότησης. Αφετέρου, η Επιτροπή εφαρμόζει μέτρα επιβολής κατά των κρατών μελών τα οποία, με βάση τα στοιχεία που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή, δεν επιτυγχάνουν τους στόχους της οδηγίας-πλασίου για τα απόβλητα ⁽¹³⁾, της οδηγίας για τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασίας ⁽¹⁴⁾ και της οδηγίας για τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) ⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Οδηγία 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών, [Οδηγία- 2008/98 - ΕΕ - Οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα - EUR-Lex](#).

⁽¹⁴⁾ Οδηγία 94/62/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1994, για τις συσκευασίες και

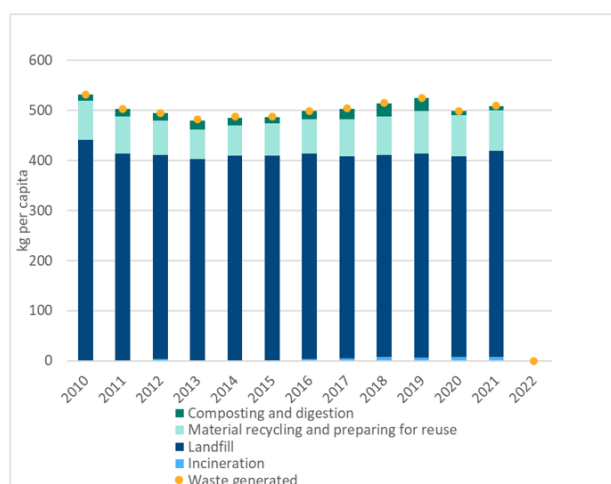
τα απορρίμματα συσκευασίας (ΕΕ L 365 της 31.12.1994, σ. 10), [Οδηγία - 94/62 - ΕΕ - EUR-Lex](#).

⁽¹⁵⁾ Οδηγία 2012/19/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τα απόβλητα

Αστικά απόβλητα

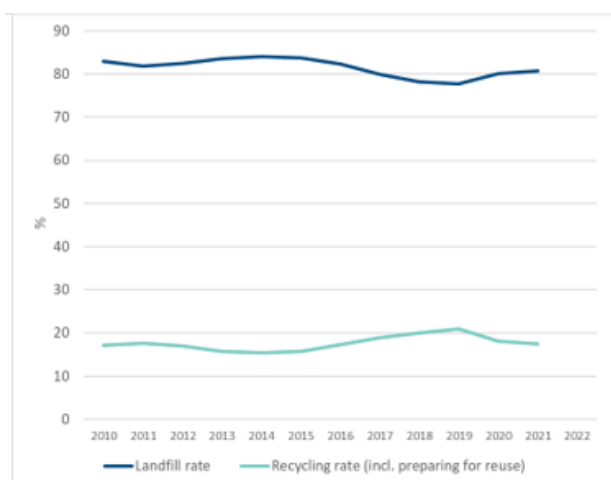
Η παραγωγή αστικών αποβλήτων στην Ελλάδα παρέμεινε στάσιμη μεταξύ του 2010 και του 2021 (γράφημα 5). Το 2021 η χώρα παρήγαγε 509 kg κατά κεφαλήν αστικών αποβλήτων, ποσότητα πολύ κοντά στον εκτιμώμενο μέσο όρο των 527 kg κατά κεφαλήν στην ΕΕ-27 το ίδιο έτος.

Γράφημα 5: Διαχείριση και ανακύκλωση (συμπεριλαμβανομένης της προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση) αστικών αποβλήτων, 2010-2022

Πηγή: Eurostat, «Municipal waste by waste management operations» (Αστικά απόβλητα ανά δραστηριότητα διαχείρισης αποβλήτων), env_wasmun, προσπελάστηκε στις 22 Οκτωβρίου 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ENV_WASMUN/default/table.

Γράφημα 6: Ποσοστά ανακύκλωσης (συμπεριλαμβανομένης της προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση) και υγειονομικής ταφής (%), 2010-2022

ΣΗΜ.: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2022. Από το έτος αναφοράς 2020 εφαρμόζονται νέοι κανόνες υποβολής στοιχείων για τον υπολογισμό των ανακυκλωμένων αστικών αποβλήτων σύμφωνα με τους στόχους που καθορίζονται στο άρθρο 11 παράγραφος 2 στοιχεία γ) έως ε) της οδηγίας 2008/98/ΕΚ. Η Ελλάδα εφαρμόζει τους νέους κανόνες υποβολής στοιχείων από το έτος αναφοράς 2020 (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2024).

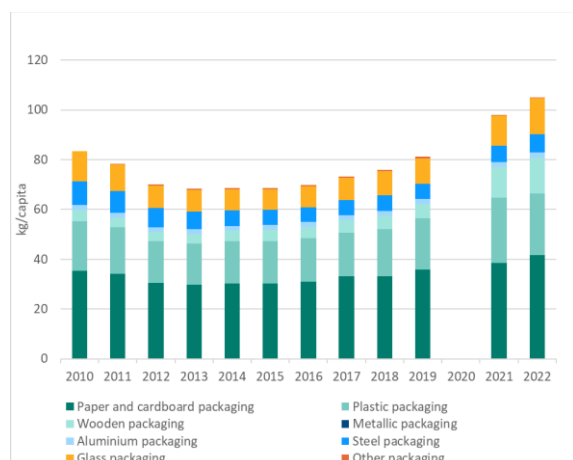
Πηγή: Eurostat, «Municipal waste by waste management operations» (Αστικά απόβλητα ανά δραστηριότητα διαχείρισης αποβλήτων), env_wasmun, προσπελάστηκε στις 22 Οκτωβρίου 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ENV_WASMUN/default/table.

Το ποσοστό ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων στην Ελλάδα παρέμεινε χαμηλό κατά την καλυπτόμενη περίοδο (γράφημα 6). Το 2021 το ποσοστό ανακύκλωσης ήταν 17 %, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από τον εκτιμώμενο μέσο όρο της ΕΕ-27 (49 %) το ίδιο έτος. Το ποσοστό λιπασματοποίησης και αναερόβιας χώνευσης παραμένει επίσης πολύ χαμηλό και στάσιμο στην Ελλάδα, στο 2 % το 2021. Η αποτέφρωση αστικών αποβλήτων διαδραματίζει ήσσονος σημασίας ρόλο στην Ελλάδα, με ποσοστό 2 % το 2021, ενώ η υγειονομική ταφή εξακολουθεί να αποτελεί την κύρια μέθοδο επεξεργασίας αστικών αποβλήτων. Το ποσοστό υγειονομικής ταφής έχει παραμείνει στάσιμο στο πολύ υψηλό επίπεδο του 80 % (γράφημα 5).

Η Ελλάδα έχει επίσης υποβάλει στοιχεία για να καταδείξει τη συμμόρφωση με τον στόχο προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωσης του 55 % για το 2025, όπως ορίζεται στην οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα. Η διαφορά μεταξύ αυτών των (προσωρινών) στοιχείων, σύμφωνα με την υποχρέωση υποβολής εκθέσεων της οδηγίας-πλαισίου για τα απόβλητα, και των στοιχείων που παρουσιάζονται στο γράφημα 5 (προαιρετική υποβολή εκθέσεων) ήταν μικρότερη από 1 εκατοστιαία μονάδα για το ποσοστό προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωσης το 2021 (Eurostat).

Απορρίμματα συσκευασίας

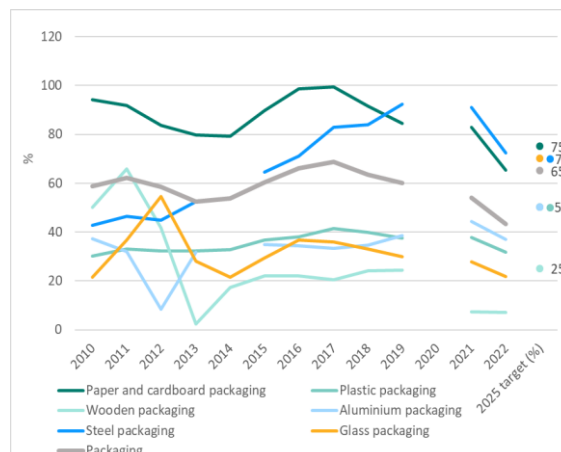
Γράφημα 7: Παραγωγή απορριμμάτων συσκευασίας, 2010-2022

Πηγή: Eurostat, «Packaging waste by waste management operations» (Απορρίμματα συσκευασίας ανά δραστηριότητα διαχείρισης αποβλήτων), env_wasrac, τελευταία επικαιροποίηση στις 23 Οκτωβρίου 2024, προσπελάστηκε στις 28 Οκτωβρίου 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ENV_WASPAC_cus tom_842634/default/table?lang=en.

Όσον αφορά τις συσκευασίες, η παραγωγή απορριμμάτων στην Ελλάδα μειώθηκε μεταξύ του 2010 και του 2013 (γράφημα 7) και, στη συνέχεια, σταθεροποιήθηκε. Έπειτα, αυξήθηκε εκ νέου στο επίπεδο του 2010 το 2019 και, από το 2021 και μετά, το υπερέβη. Το 2022 η χώρα παράγαγε 105 kg κατά κεφαλήν απορριμμάτων συσκευασίας, ποσότητα σημαντικά μικρότερη από τον εκτιμώμενο ευρωπαϊκό μέσο όρο των 186 kg κατά κεφαλήν το ίδιο έτος ⁽¹⁶⁾. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εκτίμηση των παραγόμενων απορριμμάτων συσκευασίας στην Ελλάδα ενδέχεται να μην περιλαμβάνει κάποιες ποσότητες λόγω του κανόνα de minimis, των διαδικτυακών πωλήσεων και των μη συμμορφούμενων παραγωγών ή διανομέων (free riders). Ως εκ τούτου, οι παραγόμενες ποσότητες ενδέχεται στην πραγματικότητα να είναι υψηλότερες από τις αναφερόμενες, γεγονός που θα μπορούσε επίσης να επηρεάζει το ποσοστό ανακύκλωσης ⁽¹⁷⁾.

Γράφημα 8: Ποσοστά ανακύκλωσης απορριμμάτων συσκευασίας (%), 2010-2022

ΣΗΜ.: Τα στοιχεία για το 2020 βρίσκονται ακόμη σε διαδικασία επικύρωσης από την Eurostat. Από το έτος αναφοράς 2020 οι κανόνες για τον υπολογισμό των ανακυκλωμένων απορριμμάτων συσκευασίας έχουν αλλάξει, σύμφωνα με το άρθρο 6α της οδηγίας 94/62/ΕΚ. Η Ελλάδα εφαρμόζει τους νέους κανόνες υπολογισμού από το έτος αναφοράς 2020 (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2024).

Πηγή: Eurostat, «Packaging waste by waste management operations» (Απορρίμματα συσκευασίας ανά δραστηριότητα διαχείρισης αποβλήτων), env_wasrac, τελευταία επικαιροποίηση στις 23 Οκτωβρίου 2024, προσπελάστηκε στις 28 Οκτωβρίου 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ENV_WASPAC_cus tom_842634/default/table?lang=en.

Το συνολικό ποσοστό ανακύκλωσης απορριμμάτων συσκευασίας στην Ελλάδα ήταν αρκετά σταθερό περίπου στο 60 % έως το 2019 (γράφημα 8). Ωστόσο, το 2022 μειώθηκε σημαντικά στο 43 %, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από τον (κατ' εκτίμηση) μέσο όρο της ΕΕ-27 (65 %) το ίδιο έτος. Η μείωση αυτή οφείλεται στην έλλειψη επαληθευμένων στοιχείων σχετικά με τις βιομηχανικές και τις εμπορικές συσκευασίες από δύο οργανώσεις ευθύνης του παραγωγού. Ως εκ τούτου, οι ποσότητες αυτές δεν περιλαμβάνονται στις ποσότητες ανακύκλωσης, γεγονός που έχει επηρεάσει τα ποσοστά ανακύκλωσης όλων των υλικών (Eurostat, 2024).

Το 2021 και το 2022 η Ελλάδα ανακύκλωσε το 54 % και το 43 %, αντίστοιχα, των συνολικών απορριμμάτων συσκευασίας της. Τα ποσοστά ανακύκλωσης συσκευασιών από πλαστικό, αλουμίνιο, γυαλί και ξύλο ήταν σαφώς χαμηλότερα από τους στόχους για το 2025 και τα δύο έτη, ενώ τα ποσοστά για τις χαλύβδινες συσκευασίες υπερέβησαν τον στόχο του 2025. Το συνολικό ποσοστό ανακύκλωσης απορριμμάτων συσκευασίας διαμορφώνεται κυρίως μέσω των απορριμμάτων χαρτιού και χαρτονιού και των απορριμμάτων πλαστικών συσκευασιών, καθώς αυτά

⁽¹⁶⁾ Ο μέσος όρος της ΕΕ ενδέχεται να έχει επηρεαστεί από το γεγονός ότι δεν εφαρμόζουν πλήρως όλα τα κράτη μέλη τους κανόνες υποβολής εκθέσεων για τα απορρίμματα συσκευασίας

που ορίζονται στην εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2019/665 της Επιτροπής.

⁽¹⁷⁾ https://environment.ec.europa.eu/publications/waste-early-warning-report_el.

αποτελούν τα μεγαλύτερα μερίδια ανακυκλώσιμων αποβλήτων.

Πολιτικές για την ενθάρρυνση της πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων

Τα σχέδια διαχείρισης αποβλήτων και τα προγράμματα πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων έχουν καθοριστική σημασία για την πλήρη εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για τα απόβλητα. Καθορίζουν βασικές διατάξεις και επενδύσεις που θα διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με τις υφιστάμενες και τις νέες νομικές απαιτήσεις (π.χ. για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων, τη χωριστή συλλογή για ορισμένες ροές αποβλήτων, την ανακύκλωση και τους στόχους υγειονομικής ταφής).

Το ελληνικό εθνικό πρόγραμμα πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων (στο εξής: ΕΠΠΑ) είναι ένα αυτοτελές στρατηγικό έγγραφο και αφορά την περίοδο 2021-2030 (ΕΟΠ, 2023β). Το πρόγραμμα αναμένεται να χρηματοδοτηθεί εν μέρει μέσω των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων της ΕΕ για την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027, σε συνδυασμό με ειδική χρηματοδότηση για την πρόληψη και τη διαχείριση των αποβλήτων. Ωστόσο, δεν υπάρχει καμία ένδειξη συγκεκριμένου προϋπολογισμού στο ΕΠΠΑ. Παραδείγματα στόχων με σκοπό την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων που περιγράφονται στο πρόγραμμα είναι τα εξής:

- προώθηση της κυκλικής κατανάλωσης, ευαισθητοποίηση και παροχή εργαλείων στους πολίτες για τη μετάβαση από το γραμμικό σ' ένα κυκλικό μοντέλο συμπεριφοράς και κατανάλωσης·
- καθορισμός στόχων μείωσης των αποβλήτων για συγκεκριμένες ροές αποβλήτων·
- προαγωγή της αντίληψης ότι τα απόβλητα αποτελούν πόρους προς αξιοποίηση στο ευρύτερο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας·
- ενίσχυση των προσπαθειών πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων μέσω μιας ολοκληρωμένης και συστηματικής εκστρατείας ευαισθητοποίησης των πολιτών·
- ανάπτυξη και προώθηση μιας νέας βιομηχανικής στρατηγικής για τον μετασχηματισμό της κυκλικότητας στην παραγωγική διαδικασία.

Στις ροές αποβλήτων προτεραιότητας περιλαμβάνονται τα απόβλητα τροφίμων, τα απορρίμματα χαρτιού, τα απορρίμματα συσκευασίας (με προσδιορισμό των διαφόρων τύπων πλαστικών), τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, τα απορρίμματα κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, τα ογκώδη απόβλητα, τα βιομηχανικά απόβλητα και τα απόβλητα που παράγονται από δραστηριότητες εκσκαφής, κατασκευών και κατεδαφίσεων. Το ΕΠΠΑ θέτει δύο ποσοτικούς στόχους, σύμφωνα με τους στόχους που

καθορίζονται στον νόμο αριθ. 4819/2021: μείωση της κατά κεφαλήν σπατάλης τροφίμων κατά 30 % από το 2022 έως το 2030, σε επίπεδο λιανικής πώλησης και σε επίπεδο καταναλωτή, και μείωση της χρήσης πλαστικών δοχείων μίας χρήσης για ποτά και τρόφιμα κατά 30 % το 2024 και κατά 60 % το 2026, σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2022 (ΕΟΧ, 2023β). Για την επίτευξη των στόχων αυτών, θα χρησιμοποιηθούν διάφορα οικονομικά κίνητρα σε συνδυασμό με την προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης και την υλοποίηση εκστρατειών ευαισθητοποίησης (Κυβέρνηση της Ελλάδας, 2022).

Τα μέτρα για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων περιλαμβάνουν διάφορες πρωτοβουλίες με σκοπό την προώθηση και την ενίσχυση των δικτύων αποκομιδής κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και επίπλων που δεν είναι πλέον κατάλληλα για την αρχική τους χρήση —για παράδειγμα, μέσω της διερεύνησης της δυνατότητας εφαρμογής προγραμμάτων διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού. Επιπρόσθετα, έμφαση δίνεται στην προώθηση της χρήσης μεταχειρισμένων ηλεκτρονικών ειδών τόσο στις ιδιωτικές όσο και στις δημόσιες συμβάσεις, παράλληλα με την παροχή οικονομικών κινήτρων για την επισκευή και επαναχρησιμοποίηση ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού. Επίσης, το ΕΠΠΑ ενθαρρύνει την ανάπτυξη πρακτικών επαναχρησιμοποίησης για τα δομικά υλικά και τον περιορισμό της χρήσης ορισμένων υλικών συσκευασίας για την προώθηση του σχεδιασμού για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση, μεταξύ άλλων πρωτοβουλιών (Κυβέρνηση της Ελλάδας, 2022).

Βάσει ενός πιλοτικού έργου στη Δυτική Μακεδονία με το οποίο δημιουργήθηκαν τρία κέντρα δημιουργικής επαναχρησιμοποίησης (στο εξής: ΚΔΕ) υλικών, με τον νόμο αριθ. 4819/2021 η Ελλάδα δεσμεύτηκε να συστήσει περισσότερα ΚΔΕ έως το τέλος του 2023: οι δήμοι με περισσότερους από 20 000 κατοίκους υποχρεούνται να συστήσουν ΚΔΕ για την αποκομιδή μεταχειρισμένων ειδών, συμπεριλαμβανομένων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, παιχνιδιών, επίπλων, ποδηλάτων, βιβλίων και κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων. Στο πλαίσιο αυτό, έχει προκύψει το έργο του χρηματοδοτικού μέσου για το περιβάλλον (LIFE) RE-WEEE [Ανάπτυξη και επίδειξη μοντέλων πρόληψης και επαναχρησιμοποίησης αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ)], το οποίο ταξινομεί, καθαρίζει και επισκευάζει ή προετοιμάζει για επαναχρησιμοποίηση ηλεκτρικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό (LIFE RE-WEEE, 2020· ΕΟΠ, 2023β). Ως δραστηριότητα μέσω της οποίας δίνεται συνέχεια στο έργο, ξεκίνησαν το 2022 σεμινάρια ανάπτυξης ικανοτήτων σε διάφορες περιφέρειες, ενώ διοργανώθηκαν ορισμένα καφέ επιδιόρθωσης αντικειμένων (repair café), τα οποία, ωστόσο, δεν υλοποιήθηκαν ευρέως (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2024).

Το ΕΠΠΑ περιλαμβάνει έξι βασικούς πυλώνες μέτρων πρόληψης της σπατάλης τροφίμων και διάφορες δράσεις για κάθε πυλώνα (Κυβέρνηση της Ελλάδας, 2022). Από το 2022 έχουν υποβληθεί στοιχεία σχετικά με τα απόβλητα τροφίμων στο ηλεκτρονικό μητρώο αποβλήτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 20 του νόμου αριθ. 4819/2021. Η πρώτη υποβολή αφορά στοιχεία για το 2021, βάσει της εκτελεστικής απόφασης (ΕΕ) 2019/1597 της Επιτροπής.

Για την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του ΕΠΠΑ, η Ελλάδα έχει καθορίσει δείκτες για κάθε ροή αποβλήτων προτεραιότητας. Το πρόγραμμα θα αξιολογείται ανά πενταετία και θα αναθεωρείται όταν είναι αναγκαίο και σκόπιμο (ΕΟΠ, 2023β). Η αξιολόγηση του προηγούμενου προγράμματος αναδεικνύει την επιτακτική ανάγκη για σημαντικές βελτιώσεις σε διάφορους τομείς και επισημαίνει ότι τα μέτρα που έχουν εφαρμοστεί μέχρι στιγμής για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων είναι ελλιπή και δεν αξιολογείται ολοκληρωμένα η αποτελεσματικότητά τους. Επιπρόσθετα, η αξιολόγηση ανέφερε ότι αρκετές δράσεις ξεκίνησαν πρόσφατα και, ως εκ τούτου, δεν έχουν ακόμη καταγραφεί αποτελέσματα (ΕΟΠ, 2023β).

Πολιτικές για την ενθάρρυνση της χωριστής συλλογής και της ανακύκλωσης

Όσον αφορά τα ανακυκλώσιμα είδη, η Ελλάδα εφαρμόζει ανάμεικτη συλλογή από πόρτα σε πόρτα, σε συνδυασμό με σημεία παράδοσης χαμηλής πυκνότητας, ή σημεία αποκομιδής στο επίπεδο κάθε οικοδομικού συγκροτήματος (σημεία παράδοσης υψηλής πυκνότητας). Ωστόσο, το σύστημα χωριστής συλλογής αφορά μόνο τα υλικά συσκευασίας. Το μεγαλύτερο μέρος των οικιακών απορριμμάτων συσκευασίας και των άλλων αποβλήτων εκτός των συσκευασιών αποκομίζονται ανάμεικτα. Για παράδειγμα, το εκτυπωμένο χαρτί συλλέγεται μαζί με χαρτί και χαρτόνι, πλαστικές, μεταλλικές και γυάλινες συσκευασίες και υποβάλλεται σε διαλογή των επιμέρους ανακυκλώσιμων υλικών σε εγκαταστάσεις διαλογής. Σε ορισμένους δήμους πραγματοποιείται χωριστή αποκομιδή βιολογικών αποβλήτων (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας της Ελλάδας, 2024). Η χωριστή αποκομιδή απορριμμάτων κήπου από πόρτα σε πόρτα εφαρμόζεται παντού, εκτός από τις αγροτικές περιοχές. Απόβλητα κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων συλλέγονται μόνο στις πόλεις, με τη χρήση σημείων παράδοσης υψηλής πυκνότητας.

Η χωριστή συλλογή μη οικιακών απορριμμάτων συσκευασίας δεν ήταν υποχρεωτική για όλες τις μη οικιακές πηγές. Ήταν, όμως, υποχρεωτική για τους φορείς εκμετάλλευσης δημόσιων χώρων συνάθροισης και για τις εταιρείες εστίασης που είναι σε θέση να

εξυπηρετούν περισσότερους από 100 πελάτες. Ωστόσο, ο νόμος αριθ. 4819/2021 επεκτείνει την υποχρέωση χωριστής συλλογής στα μη οικιακά απόβλητα [Ευρωπαϊκό θεματικό κέντρο για την κυκλική οικονομία και τη χρήση των πόρων (στο εξής: ETC/CE), 2022].

Δεδομένου ότι η χωριστή συλλογή στην Ελλάδα αποφέρει, επί του παρόντος, μόνο μέτρια ποσοστά δέσμευσης, είναι αναγκαία η παροχή κινήτρων για την ενίσχυση του διαχωρισμού στην πηγή και της χωριστής συλλογής. Η Ελλάδα έχει ήδη καταρτίσει φιλόδοξα σχέδια για τη βελτίωση της κατάστασης και αρκετές δράσεις επρόκειτο να υλοποιηθούν το 2022 και το 2023. Η χωριστή συλλογή επρόκειτο να επεκταθεί όσον αφορά τις τέσσερις ροές ανακυκλώσιμων αποβλήτων (χαρτί, πλαστικό, γυαλί και μέταλλο) και τα απορρίμματα που δεν προέρχονται από συσκευασίες επρόκειτο να συμπεριληφθούν στο σύστημα. Σχολεία και κυβερνητικοί φορείς επρόκειτο να συλλέγουν τυπωμένο χαρτί και η καθολική χωριστή συλλογή βιολογικών αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων των αποβλήτων τροφίμων, επρόκειτο να εφαρμοστεί, από τα τέλη του 2022, από δήμους και ιδιωτικές εταιρείες (ETC/CE, 2022). Ωστόσο, οι βελτιώσεις αυτές δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί πλήρως (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας της Ελλάδας, 2024) και δεν υπάρχουν λεπτομερέστερες πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση εφαρμογής. Στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής 2021-2027, οι ελληνικές αρχές ενέκριναν το μοντέλο της εγκατάστασης ανακύκλωσης και ανάκτησης για τη διαχείριση των αποβλήτων. Οι επενδύσεις σε εγκαταστάσεις ανακύκλωσης και ανάκτησης θα συνδυαστούν με ολοκληρωμένα τοπικά σχέδια για χωριστή συλλογή αποβλήτων σε κάθε περιοχή παροχής υπηρεσιών.

Η Ελλάδα δεν εφαρμόζει ακόμη συστήματα πληρωμής κατά την απόρριψη, αλλά σχεδιάζει ακλόνητα να το πράξει σύμφωνα με το εθνικό σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων για την περίοδο 2020-2030 (ETC/CE, 2022). Τα συστήματα πληρωμής κατά την απόρριψη έχουν καταστεί νομοθετική απαίτηση (άρθρο 37 του νόμου αριθ. 4819/2021). Η εφαρμογή των εν λόγω συστημάτων βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας της Ελλάδας, 2024).

Τα συστήματα διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού καλύπτουν τα απορρίμματα συσκευασίας τόσο από οικιακές όσο και από μη οικιακές πηγές για όλα τα υλικά συσκευασίας. Το σύστημα εφαρμόζει προηγμένη διαφοροποίηση των τελών για τις πλαστικές συσκευασίες (δηλαδή υψηλότερα τέλη για τύπους πλαστικών υλικών που είναι δύσκολο να ανακυκλωθούν ή συνδυασμούς υλικών) (ETC/CE, 2022). Επίσης, η ελληνική νομοθεσία προβλέπει τη θέσπιση συστημάτων διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού για διάφορες ομάδες προϊόντων (κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα,

γεωργικά πλαστικά, φάρμακα για οικιακή χρήση, μήτρες, έπιπλα, παιχνίδια, αθλητικός εξοπλισμός, ελαφρά προσωπικά ηλεκτρικά οχήματα και ηλεκτρικά ποδήλατα), επιπρόσθετα σε εκείνα που προβλέπονται στην οδηγία για τα πλαστικά μίας χρήσης (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας της Ελλάδας, 2024).

Στην Ελλάδα επιβάλλονται φόροι συσκευασίας για πλαστικές σακούλες μεταφοράς, πλαστικά ποτήρια και περιέκτες τροφίμων μίας χρήσης, καθώς και για προϊόντα συσκευασίας που περιέχουν πολυβινυλοχλωρίδιο (PVC). Η Ελλάδα δεν χρησιμοποιεί συστήματα ανταποδοτικής ανακύκλωσης, με εξαίρεση τα συστήματα για γυάλινες φιάλες ποτών που λειτουργούν με ιδιωτική πρωτοβουλία. Στις αρχές του 2023 επρόκειτο να τεθεί σε εφαρμογή, από παραγωγούς συσκευασιών για ποτά, σύστημα ανταποδοτικής ανακύκλωσης σε όλη τη χώρα για συσκευασίες ποτών από αλουμίνιο, γυαλί και πλαστικό (ETC/CE, 2022). Βρίσκεται σε εξέλιξη νομοθετική τροποποίηση για τη θέσπιση συστήματος ανταποδοτικής ανακύκλωσης για πλαστικούς και μεταλλικούς περιέκτες ποτών σε όλη τη χώρα. Σύμφωνα με τις προτεινόμενες διατάξεις, η εφαρμογή του συστήματος αναβλήθηκε έως τον Δεκέμβριο του 2025. Η απαιτούμενη υπουργική απόφαση αναμένεται να εκδοθεί έως το τέλος του 2024 (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας της Ελλάδας, 2024).

Πολιτικές για την αποθάρρυνση της υγειονομικής ταφής ή της αποτέφρωσης

Η Ελλάδα εφαρμόζει φόρο υγειονομικής ταφής της τάξης του 20 EUR/τόνο από το 2022. Το τέλος αυτό είναι πολύ χαμηλό και υπολείπεται σημαντικά των φόρων υγειονομικής ταφής που επιβάλλονται σε άλλα κράτη μέλη. Ωστόσο, το τέλος υγειονομικής ταφής αυξάνεται ετησίως κατά 5 EUR/τόνο, έως ότου να φτάσει τα 55 EUR/τόνο από το 2027 και μετά. Σύμφωνα με το άρθρο 38 του νόμου αριθ. 4819/2021, τα έσοδα θα χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση μέτρων πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων, χωριστής συλλογής και ανακύκλωσης από δήμους και φορείς διαχείρισης αποβλήτων, καθώς και έρευνας και τεχνολογιών για την ανακύκλωση και τα απόβλητα. Δεν απαγορεύεται γενικά, επί του παρόντος, η υγειονομική ταφή, αλλά, από τις αρχές του 2024, έχει απαγορευτεί η υγειονομική ταφή κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, προϊόντων καθημερινής υγιεινής, υποδημάτων και βιβλίων ακατάλληλων για πώληση ή χρήση, εκτός εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι όλες οι άλλες επιλογές ιεράρχησης των αποβλήτων έχουν εφαρμοστεί στο μέτρο του δυνατού

(ETC/CE, 2022· ΕΟΠ, 2023α· Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας της Ελλάδας, 2024).

Στην Ελλάδα δεν επιβάλλονται φόροι αποτέφρωσης, καθώς δεν υπάρχουν εγκαταστάσεις αποτέφρωσης στη χώρα. Επί του παρόντος, η Ελλάδα δεν εξάγει απόβλητα για αποτέφρωση.

Μέχρι πρόσφατα, ο συνδυασμός χαμηλών τελών υγειονομικής ταφής και φθηνών παράνομων χώρων υγειονομικής ταφής δεν είχε δημιουργήσει κανένα κίνητρο για την ενίσχυση της ανακύκλωσης (ETC/CE, 2022).

Το 2001 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει και ζήτησε από την Ελλάδα να προβεί στην οριστική παύση λειτουργίας και αποκατάσταση όλων των παράνομων χώρων υγειονομικής ταφής που εξακολουθούσαν να λειτουργούν στη χώρα. Το 2014 το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) επέβαλε οικονομικές κυρώσεις στην Ελλάδα, καθώς δεν είχε ακόμη συμμορφωθεί. Η Ελλάδα εξακολουθεί να καταβάλλει πρόστιμα σε εξαμηνιαία βάση (72 εκατ. EUR μέχρι σήμερα)⁽¹⁸⁾. Το 2003 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει και ζήτησε από την Ελλάδα να διασφαλίσει την κατάλληλη επεξεργασία όλων των επικίνδυνων αποβλήτων της. Το 2016 το ΔΕΕ επέβαλε οικονομικές κυρώσεις στην Ελλάδα, καθώς δεν είχε ακόμη συμμορφωθεί. Η Ελλάδα εξακολουθεί να καταβάλλει πρόστιμα σε εξαμηνιαία βάση (72 εκατ. EUR μέχρι σήμερα)⁽¹⁹⁾. Το 2021 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει και ζήτησε από την Ελλάδα να διασφαλίσει ότι όλα τα απόβλητα υποβάλλονται σε κατάλληλη επεξεργασία πριν από την υγειονομική ταφή τους και να δημιουργήσει ολοκληρωμένο και επαρκές δίκτυο εγκαταστάσεων διάθεσης αποβλήτων για τα μεικτά αστικά απόβλητα. Η συνεχιζόμενη μη συμμόρφωση με τις αποφάσεις του ΔΕΕ αποτελεί ένδειξη συστημικών αδυναμιών στο διοικητικό σύστημα του κράτους μέλους.

Η Ελλάδα δεν σημείωσε καμία πρόοδο στην αντιμετώπιση, κατά απόλυτη προτεραιότητα, των ζητημάτων οριστικής παύσης λειτουργίας και αποκατάστασης των παράνομων χώρων υγειονομικής ταφής και των ζητημάτων επεξεργασίας επικίνδυνων αποβλήτων. Επίσης, δεν σημείωσε καμία πρόοδο όσον αφορά την αποφυγή της δημιουργίας υπερβολικών υποδομών για την επεξεργασία των υπολειμματικών αποβλήτων. Σημείωσε κάποια πρόοδο όσον αφορά τη βελτίωση και την επέκταση της χωριστής συλλογής αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων των βιολογικών αποβλήτων. Η Ελλάδα σημείωσε επίσης κάποια πρόοδο όσον αφορά την αύξηση και την επιβολή φόρων υγειονομικής ταφής και τη διοχέτευση των εν λόγω εσόδων στην εφαρμογή μέτρων που βελτιώνουν τη

⁽¹⁸⁾ INFR(2001)2273.

⁽¹⁹⁾ INFR(2003)2187.

διαχείριση των αποβλήτων σύμφωνα με την ιεράρχηση των αποβλήτων. Τέλος, η Ελλάδα σημείωσε κάποια πρόοδο όσον αφορά τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού, σύμφωνα με τις γενικές ελάχιστες απαιτήσεις για τη διευρυμένη ευθύνη του παραγωγού, και τη διασφάλιση της εφαρμογής περιφερειακών σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων σύμφωνα με την αναθεωρημένη οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Εφαρμογή, εναρμόνιση και σταδιακή αύξηση των φόρων υγειονομικής ταφής, με στόχο τη σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής ανακυκλώσιμων και ανακτήσιμων αποβλήτων.
- Πλήρης και οριστική παύση λειτουργίας των μη συμμορφούμενων χώρων υγειονομικής ταφής.
- Βελτίωση της χωριστής συλλογής στην πηγή, π.χ. με οικονομικά μέσα, επενδύσεις σε υποδομές χωριστής συλλογής, διαλογής και ανακύκλωσης και ευαισθητοποίηση των πολιτών.
- Αύξηση της επαναχρησιμοποίησης προϊόντων και επέκταση των υποδομών ανακύκλωσης αποβλήτων

που συνδέονται με τα υψηλότερα επίπεδα της ιεράρχησης των αποβλήτων. Ειδικότερα, βελτίωση της αποκομιδής και αύξηση της ικανότητας επεξεργασίας βιολογικών αποβλήτων.

- Αύξηση των ποσοστών ανακύκλωσης απορριμμάτων συσκευασίας.
- Αύξηση του ποσοστού συλλογής και ανακύκλωσης αποβλήτων ηλεκτρονικού και ηλεκτρικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ).
- Βελτίωση του συστήματος διαχείρισης της ποιότητας των στοιχείων σχετικά με τα απορρίμματα συσκευασίας, προκειμένου να δημιουργηθούν συνεκτικά και επαληθεύσιμα σύνολα δεδομένων.
- Επενδύσεις σε μέτρα πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων για τη μείωση της συνολικής ποσότητας των παραγόμενων αποβλήτων.
- Διασφάλιση της επίτευξης των στόχων του 2025 για τα απόβλητα, σύμφωνα με τις συστάσεις που διατύπωσε η Επιτροπή στις εκθέσεις έγκαιρης προειδοποίησης, κατά περίπτωση.

2. Βιοποικιλότητα και φυσικό κεφάλαιο

Παγκόσμιο και ενωσιακό πλαίσιο για τη βιοποικιλότητα

Η βιοποικιλότητα και τα υγιή οικοσυστήματα είναι ζωτικής σημασίας για τις κοινωνίες μας, στηρίζουν τις οικονομίες και την ευημερία μας και είναι απαραίτητα για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και τον μετριασμό της. Το παγκόσμιο πλαίσιο για τη βιοποικιλότητα Κουνμίνγκ–Μόντρεαλ, το οποίο εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2022, θέτει συνολικούς και μετρήσιμους στόχους για την αντιμετώπιση της απώλειας βιοποικιλότητας έως το 2030. Για την εφαρμογή αυτού του παγκόσμιου πλαισίου και την ενσωμάτωση της διάστασης της βιοποικιλότητας στη λήψη αποφάσεων σε εθνικό επίπεδο, η ΕΕ —καθώς και όλα τα κράτη μέλη— έπρεπε να υποβάλει εθνικές στρατηγικές και σχέδια δράσης για τη βιοποικιλότητα (στο εξής: ΕΣΣΔΒ) ή να κοινοποιήσει εθνικούς στόχους ευθυγραμμισμένους με τους παγκόσμιους στόχους, έως το τέλος του 2024. Η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 έχει ως στόχο να θέσει τη βιοποικιλότητα της ΕΕ σε τροχιά ανάκαμψης έως το 2030. Θέτει ποσοτικούς στόχους που αποσκοπούν στην προστασία και την αποκατάσταση της φύσης και στη διαχείριση των οικοσυστημάτων με βιώσιμο τρόπο, καθώς και μέτρα που καθιστούν δυνατή την εφαρμογή και την ανάληψη δεσμεύσεων για τη στήριξη της παγκόσμιας βιοποικιλότητας. Ένα εργαλείο παρακολούθησης των δράσεων της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα⁽²⁰⁾ και ένας πίνακας δεικτών⁽²¹⁾ παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο της εφαρμογής. Ο πρόσφατος εγκριθείς κανονισμός της ΕΕ για την αποκατάσταση της φύσης⁽²²⁾ είναι το πρώτο ολοκληρωμένο νομοθέτημα του είδους του σε επίπεδο ΕΕ και βασικό μέσο για την επίτευξη, από την ΕΕ, των παγκόσμιων στόχων για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030. Θέτει έναν πρωταρχικό στόχο σε επίπεδο ΕΕ για τη θέσπιση αποτελεσματικών μέτρων αποκατάστασης στο 20 % της ξηράς και της θάλασσας της ΕΕ έως το 2030 και για όλα τα οικοσυστήματα που χρήζουν αποκατάστασης έως το 2050. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, καθορίζει δεσμευτικές επιδιώξεις για τα κράτη μέλη όσον αφορά την αποκατάσταση και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων, καθώς και ένα αποτελεσματικό πλαίσιο εφαρμογής με βάση τα εθνικά σχέδια

αποκατάστασης.

Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα αποτελεί το κύριο μέσο της ΕΕ για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της βάσει του παγκόσμιου πλαισίου για τη βιοποικιλότητα. Η Επιτροπή υπέβαλε, στο πλαίσιο της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα, την έκθεσή της σχετικά με τους ευθυγραμμισμένους με το παγκόσμιο πλαίσιο για τη βιοποικιλότητα ενωσιακούς στόχους που απορρέουν από τη στρατηγική για τη βιοποικιλότητα και από άλλα μέσα πολιτικής βάσει της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Οι ΕΣΣΔΒ των κρατών μελών πρέπει να παρέχουν συνεκτικά πλαίσια για την υλοποίηση, σε εθνικό επίπεδο, των παγκόσμιων και των ενωσιακών στόχων για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030. Σύμφωνα με τις παγκόσμιες υποχρεώσεις, οι ΕΣΣΔΒ θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν σχέδιο χρηματοδότησης για τη βιοποικιλότητα και σχέδιο ανάπτυξης ικανοτήτων, με βάση εκτιμήσεις των αναγκών, καθώς και επισκόπηση των εθνικών δεικτών που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της προόδου.

Η Ελλάδα δεν έχει ακόμη υποβάλει, στο πλαίσιο της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα, επικαιροποιημένη ΕΣΣΔΒ ή εναρμονισμένους εθνικούς στόχους.

Στόχος της ΕΕ είναι να διαθέσει τουλάχιστον το 7,5 % των ετήσιων δαπανών στο πλαίσιο του προϋπολογισμού της ΕΕ για την επίτευξη των στόχων για τη βιοποικιλότητα το 2024, ποσοστό το οποίο θα αυξηθεί στο 10 % το 2026 και το 2027. Για λεπτομέρειες σχετικά με τη χρηματοδότηση και τις επενδύσεις για τη βιοποικιλότητα για την Ελλάδα, βλ. «Βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα» στο κεφάλαιο 5.

Δράση προτεραιότητας για το 2025

- Υποβολή, στο πλαίσιο της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα, επικαιροποιημένης ΕΣΣΔΒ ή εθνικών στόχων σύμφωνα την έγκριση του παγκόσμιου πλαισίου για τη βιοποικιλότητα Κουνμίνγκ–Μόντρεαλ.

⁽²⁰⁾ EU Biodiversity Strategy Actions Tracker (Εργαλείο παρακολούθησης των δράσεων της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα) (<https://dopa.jrc.ec.europa.eu/kcbd/actions-tracker/>).

⁽²¹⁾ EU Biodiversity Strategy Dashboard (Πίνακας δεικτών όσον αφορά τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα) (<https://dopa.jrc.ec.europa.eu/kcbd/EUBDS2030-dashboard/?version=1>).

⁽²²⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1991 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2024, για την αποκατάσταση της φύσης και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2022/869 (ΕΕ L, 2024/1991, 29.7.2024), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj>· βλ. επίσης την ιστοσελίδα της Επιτροπής σχετικά με τον κανονισμό (https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/nature-restoration-law_el).

Προστασία και αποκατάσταση της φύσης — Natura 2000

Το Natura 2000 ⁽²³⁾, το μεγαλύτερο συντονισμένο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών στον κόσμο, είναι βασικής σημασίας για την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στις οδηγίες για τα άγρια πτηνά και τους οικοτόπους. Η επίτευξη των στόχων αυτών θα διασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη προστασία, διατήρηση και επιβίωση των πλέον πολύτιμων και απειλούμενων ειδών και οικοτόπων της Ευρώπης, καθώς και των οικοσυστημάτων τα οποία υποστηρίζουν. Βασικά ορόσημα για την επίτευξη των στόχων των οδηγιών για τα άγρια πτηνά και τους οικοτόπους είναι i) η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου και συνεκτικού δικτύου Natura 2000· ii) ο χαρακτηρισμός τόπων κοινοτικής σημασίας (στο εξής: ΤΚΣ) ως ειδικών ζωνών διατήρησης ⁽²⁴⁾· και iii) η αποτελεσματική διαχείριση όλων των τόπων του Natura 2000 μέσω του καθορισμού ειδικών ανά τόπο στόχων και μέτρων διατήρησης.

Θέσπιση ολοκληρωμένου και συνεκτικού δικτύου τόπων Natura 2000

Η θέσπιση ενός ολοκληρωμένου και συνεκτικού δικτύου τόπων Natura 2000 αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο των διεθνών δεσμεύσεων της ΕΕ, στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα και του παγκοσμίου πλαισίου για τη βιοποικιλότητα, για τη νομική προστασία τουλάχιστον του 30 % της χερσαίας έκτασης της και του 30 % της θαλάσσιας έκτασής της έως το 2030.

Η εκπλήρωση αυτών των δεσμεύσεων προϋποθέτει την πλήρη εφαρμογή του άρθρου 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Το δίκτυο Natura 2000 θα πρέπει να αντιπροσωπεύει ένα πλήρες και συνεκτικό οικολογικό δίκτυο, αποτελούμενο από τόπους που φιλοξενούν τύπους φυσικών οικοτόπων και είδη κοινοτικού

ενδιαφέροντος. Το Natura 2000 θα καταστήσει δυνατή τη διατήρηση των τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των σχετικών ειδών ή, κατά περίπτωση, την επαναφορά τους σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης στην περιοχή της φυσικής τους κατανομής.

Η Ελλάδα φιλοξενεί 89 τύπους οικοτόπων ⁽²⁵⁾ και 296 είδη ⁽²⁶⁾ που καλύπτονται από την οδηγία για τους οικοτόπους. Η χώρα φιλοξενεί επίσης πληθυσμούς 160 ειδών πτηνών που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τα άγρια πτηνά ⁽²⁷⁾.

Η Ελλάδα έχει χαρακτηρίσει 446 τόπους Natura 2000, στους οποίους περιλαμβάνονται 265 ΤΚΣ βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους και 207 ΖΕΠ βάσει της οδηγίας για τα άγρια πτηνά.

Όπως φαίνεται στο γράφημα 9, το 2023 το 27,3 % της χερσαίας έκτασης της Ελλάδας καλυπτόταν από τόπους Natura 2000 (κάλυψη της ΕΕ: 18,6 %), ενώ οι ΖΕΠ που είχαν ταξινομηθεί βάσει της οδηγίας για τα άγρια πτηνά κάλυπταν το 21 % (κάλυψη της ΕΕ: 12,8 %) και οι ΤΚΣ βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους κάλυπταν το 16,6 % ⁽²⁸⁾ (κάλυψη της ΕΕ: 14,3 %).

Σύμφωνα με την τελευταία αξιολόγηση του μέρους του δικτύου Natura 2000 που αφορά τους ΤΚΣ, το δίκτυο Natura 2000 της Ελλάδας θεωρείται πλέον ολοκληρωμένο.

Σήμερα, το δίκτυο Natura 2000 καλύπτει το 18 % των χωρικών υδάτων της Ελλάδας.

Λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις περιοχές που καλύπτονται από το δίκτυο Natura 2000 όσο και άλλες εθνικά χαρακτηρισμένες προστατευόμενες περιοχές, η Ελλάδα αναφέρει ότι προστατεύει νομικά το 34,6 % των χερσαίων εκτάσεων της (κάλυψη στην ΕΕ-27: 26,1 %) και

⁽²³⁾ Το δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνει ΤΚΣ που έχουν χαρακτηριστεί βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους, καθώς και ζώνες ειδικής προστασίας (στο εξής: ΖΕΠ) που έχουν ταξινομηθεί βάσει της οδηγίας για τα άγρια πτηνά. Ο αριθμός των προστατευόμενων περιοχών στο γράφημα 9 δεν αντιστοιχεί αθροιστικά στο σύνολο των ΤΚΣ και των ΖΕΠ, διότι ορισμένοι ΤΚΣ και ΖΕΠ αλληλεπικαλύπτονται. Η ειδική ζώνη διατήρησης είναι ένας ΤΚΣ που έχει οριστεί από ένα κράτος μέλος.

⁽²⁴⁾ Οι ΤΚΣ χαρακτηρίζονται βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους, ενώ οι ΖΕΠ χαρακτηρίζονται βάσει της οδηγίας για τα άγρια πτηνά. Τα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν την κάλυψη δεν αθροίζονται επειδή υπάρχει αλληλεπικάλυψη μεταξύ ορισμένων ΤΚΣ και ΖΕΠ.

⁽²⁵⁾ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), «Number of habitats and species per Member State» (Αριθμός οικοτόπων και ειδών ανά κράτος μέλος), Πίνακας εργαλείων του άρθρου 17, σύνολο παραρτήματος Ι, 19 Δεκεμβρίου 2019, <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-17-national-summary-dashboards/general-information-on-habitats-and-species>.

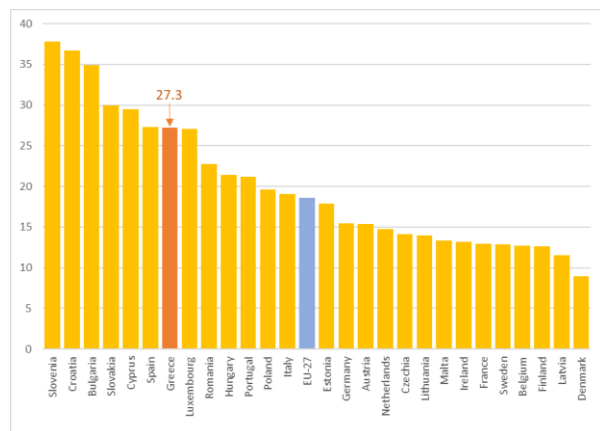
⁽²⁶⁾ ΕΟΠ, «Number of habitats and species per Member State» (Αριθμός οικοτόπων και ειδών ανά κράτος μέλος), Πίνακας εργαλείων του άρθρου 17, 19 Δεκεμβρίου 2019, <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-17-national-summary-dashboards/general-information-on-habitats-and-species>.

⁽²⁷⁾ ΕΟΠ, «Number of bird species/populations per Member State» (Αριθμός ειδών/πληθυσμών πτηνών ανά κράτος μέλος), πίνακας εργαλείων του άρθρου 12, σύνολο του παραρτήματος Ι, τελευταία επικαιροποίηση στις 11 Μαΐου 2023, <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-12-national-summary-dashboards/general-information-on-bird-species-populations>. Η καταμέτρηση αυτή λαμβάνει υπόψη μόνο τις ταξινομημένες κατηγορίες πτηνών για τις οποίες ζητήθηκαν πληροφορίες.

⁽²⁸⁾ Σύμφωνα με το ελληνικό πλαίσιο δράσεων προτεραιότητας (https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2021/04/PAF-EL_FINAL.pdf) και το βαρόμετρο για το Natura 2000 (<https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer>).

το 19,8 % των χωρικών θαλάσσιων υδάτων της (κάλυψη στην ΕΕ-27: 12,3 %) ⁽²⁹⁾.

Γράφημα 9: Κάλυψη χερσαίων προστατευόμενων εκτάσεων Natura 2000 ανά κράτος μέλος (%), 2023

Πηγή: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), «Natura 2000 Barometer» (Βαρόμετρο για το δίκτυο Natura 2000), στοιχεία του 2023, προσπελάστηκε τον Μάρτιο του 2025, <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer>.

Χαρακτηρισμός ειδικών ζωνών διατήρησης και καθορισμός ειδικών ανά τόπο στόχων και μέτρων διατήρησης

Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ΤΚΣ συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της οδηγίας για τους οικοτόπους, τα κράτη μέλη πρέπει να τους χαρακτηρίσουν ως ειδική ζώνη διατήρησης, καθορίζοντας ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης με βάση τις οικολογικές ανάγκες των ειδών και των οικοτόπων που απαντούν στους τόπους. Η εν λόγω ειδική ανά τόπο διατήρηση θα πρέπει να καθορίζει χαρακτηριστικά και επιδιώξεις που περιγράφουν την κατάσταση των οικοτόπων ή των ειδών ως ικανοποιητική ή μη ικανοποιητική, αντιμετωπίζοντας βασικές πιέσεις και απειλές. Σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους, τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν μέτρα για την επίτευξη των στόχων αυτών. Η εξαετής προθεσμία που ορίζει η οδηγία για τους οικοτόπους για τον καθορισμό κατάλληλων στόχων και μέτρων διατήρησης έχει λήξει για 239 τόπους στην Ελλάδα.

Επιπλέον, δεν έχουν καθοριστεί ειδικοί ανά τόπο στόχοι διατήρησης και μέτρα διατήρησης λόγω ανεπαρκών πρωτογενών δεδομένων.

Το 2020 το ΔΕΕ καταδίκασε την Ελλάδα για τη μη θέσπιση των απαραίτητων στόχων και μέτρων διατήρησης για όλους τους τόπους Natura 2000 που

έχουν χαρακτηριστεί ως ειδικές ζώνες διατήρησης ⁽³⁰⁾. Η Ελλάδα έχει θεσπίσει ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης. Ωστόσο, για την πλειονότητα των ειδών και των οικοτόπων, οι στόχοι υπονομεύονται από την έλλειψη δεδομένων: αυτό δείχνει ότι απαιτείται ένα ετήσιο, μόνιμο σύστημα παρακολούθησης της κατάστασης διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων. Η Ελλάδα επίσης δεν έχει καθορίσει ακόμη τα αναγκαία μέτρα διατήρησης για τους τόπους που έχουν ήδη χαρακτηριστεί. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει αναθέσει την εκπόνηση 23 ειδικών περιβαλλοντικών μελετών και αντίστοιχων σχεδίων διαχείρισης για τις 446 περιοχές του δικτύου Natura 2000 της χώρας, οι οποίες χωρίζονται σε 11 ομάδες περιοχών. Τα εθνικά σχέδια αποκατάστασης θα αναφέρουν τις ζώνες και τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης εντός των ορίων τους, σε σχέση με τα προστατευόμενα είδη και τους προστατευόμενους οικοτόπους σε κάθε ομάδα περιοχών και σε αρμονία με τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες της ευρύτερης περιοχής. Τα σχέδια θεσμοθετούνται με προεδρικά διατάγματα. Σήμερα, μόνο 3 από τα 23 περιφερειακά σχέδια αποκατάστασης έχουν εγκριθεί στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα έχει σημειώσει κάποια πρόοδο όσον αφορά τις δράσεις προτεραιότητας του 2022, αλλά είναι αναγκαίο να συνεχιστούν οι προσπάθειες για την επιτάχυνση και την ολοκλήρωση των εργασιών.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Ολοκλήρωση της διαδικασίας χαρακτηρισμού τόπων Natura 2000.
- Ολοκλήρωση του καθορισμού ειδικών ανά τόπο στόχων και μέτρων διατήρησης για όλους τους τόπους Natura 2000 (μεταξύ άλλων με την έγκριση των σχεδίων διαχείρισής τους) και διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής τους.
- Διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000 και επαρκούς διοικητικής ικανότητας και χρηματοδότησης τόσο για το δίκτυο Natura 2000 όσο και για την εφαρμογή του κανονισμού για την αποκατάσταση της φύσης. Διασφάλιση της εφαρμογής του πλαισίου δράσεων προτεραιότητας για την περίοδο 2021-2027.

⁽²⁹⁾ Σύνολο δεδομένων της Eurostat env_bio4, στοιχεία του 2022, προσπελάστηκε στις 12 Μαρτίου 2025.

⁽³⁰⁾ Απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας (Habitats dans la région biogéographique méditerranéenne), C-849/19, EU:C:2020:1047.

Αποκατάσταση των ειδών

Ένας από τους στόχους που θέτει η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα είναι ότι, έως το 2030, δεν θα πρέπει να υπάρξει περαιτέρω υποβάθμιση των τάσεων διατήρησης ή της κατάστασης οποιωνδήποτε προστατευόμενων ειδών. Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα αναφέρει επίσης ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι τουλάχιστον το 30 % των ειδών που δεν βρίσκονται, επί του παρόντος, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης θα επιτύχουν την εν λόγω κατάσταση ή θα σημειώσουν πρόοδο προς την κατεύθυνση αυτή (π.χ. επιδεικνύοντας θετική πληθυσμιακή δυναμική ή σταθερή ή αυξανόμενη έκταση κατανομής και μέγεθος οικοτόπου), έως το 2030. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), με βάση την υποβολή εκθέσεων που απαιτείται βάσει του άρθρου 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους, το ένα τέταρτο των ειδών στην ΕΕ ήταν σε καλή κατάσταση διατήρησης από το 2018 ⁽³¹⁾.

Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της οδηγίας για τους οικοτόπους είναι η διατήρηση ή αποκατάσταση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης όλων των ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος. Επιπρόσθετα, η οδηγία για τα άγρια πτηνά έχει επίσης ως στόχο να διασφαλίσει ότι η κατάσταση όλων των άγριων πτηνών στην ΕΕ είναι ασφαλής. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν βασικές πιέσεις και απειλές. Η οδηγία για τα άγρια πτηνά και η οδηγία για τους οικοτόπους καθορίζουν ένα πλαίσιο κανόνων για την προστασία των ειδών και κανόνες για τη διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών, προκειμένου να καταπολεμηθούν αυτές οι απειλές.

Σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλλουν έκθεση ανά εξαετία σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών. Ο τρέχων κύκλος υποβολής εκθέσεων, ο οποίος καλύπτει την περίοδο 2019 έως 2024, αναμένεται να πραγματοποιηθεί τον Ιούλιο του 2025. Στα γραφήματα 10 και 11 παρουσιάζονται τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για την κατάσταση διατήρησης.

Σύμφωνα με την έκθεση που υπέβαλε η Ελλάδα σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών που καλύπτονται από το άρθρο 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους για την περίοδο 2013-2018, το 48,31 % των οικοτόπων βρίσκονταν σε καλή κατάσταση

διατήρησης (γράφημα 10). Σε σχέση με τα προστατευόμενα είδη (γράφημα 11), το 35,02 % βρίσκονταν σε καλή κατάσταση διατήρησης. Όσον αφορά τα πτηνά, παρατηρήθηκαν βραχυπρόθεσμα αυξητικές ή σταθερές τάσεις στον πληθυσμό του 77 % των φωλεαζόντων ειδών (για τα διαχειριζόμενα είδη το ποσοστό αυτό ήταν 50 %).

Στο πλαίσιο του ολοκληρωμένου έργου «4 Natura» του προγράμματος LIFE ⁽³²⁾, εκπονήθηκαν 12 σχέδια δράσης για οικοτόπους και είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η κατάσταση διατήρησης θεωρείται μη ικανοποιητική και χρήζει ταχείας βελτίωσης. Μέχρι στιγμής έχουν εγκριθεί οκτώ σχέδια δράσης, ενώ σύντομα αναμένεται η νομική έγκριση των υπόλοιπων τεσσάρων.

Οι κύριες πιέσεις και απειλές που υφίστανται οι οικοτόποι στην Ελλάδα σχετίζονται με τη γεωργία, την ανάπτυξη υποδομών, την ανάπτυξη και λειτουργία συστημάτων μεταφορών, τα ξένα και προβληματικά είδη και τις φυσικές διεργασίες ⁽³³⁾. Όλα αυτά —μαζί με τις ανθρωπογενείς αλλαγές στα συστήματα υδάτινων πόρων, τις άγνωστες πιέσεις και τις πιέσεις πέραν των συνόρων του κράτους μέλους— είναι επίσης οι κύριες πιέσεις που επηρεάζουν τα είδη.

Ο κόκκινος κατάλογος των απειλούμενων ειδών φυτών, ζώων και μυκήτων της Ελλάδας είναι σχεδόν πλήρης, καθώς περισσότερα από 11 000 είδη έχουν αξιολογηθεί και ταξινομηθεί σε κατηγορίες απειλών. Ο κόκκινος κατάλογος της Ελλάδας αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, καθοδηγώντας στοχευμένες δράσεις και πολιτικές για την προστασία της ελληνικής φυσικής κληρονομιάς και την προώθηση βιώσιμων πρακτικών διαχείρισης. Όλα τα είδη αξιολογήθηκαν με βάση τα κριτήρια της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης, ενώ ελληνικά ενδημικά είδη θα προστεθούν σταδιακά στον παγκόσμιο κόκκινο κατάλογο της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης. Ο κόκκινος κατάλογος της Ελλάδας είναι πλέον προσβάσιμος σε όλους μέσω της επίσημης ιστοσελίδας του, η οποία παρέχει στο κοινό πρόσβαση σε επιστημονικές γνώσεις σχετικά με τη χλωρίδα και την πανίδα της χώρας ⁽³⁴⁾.

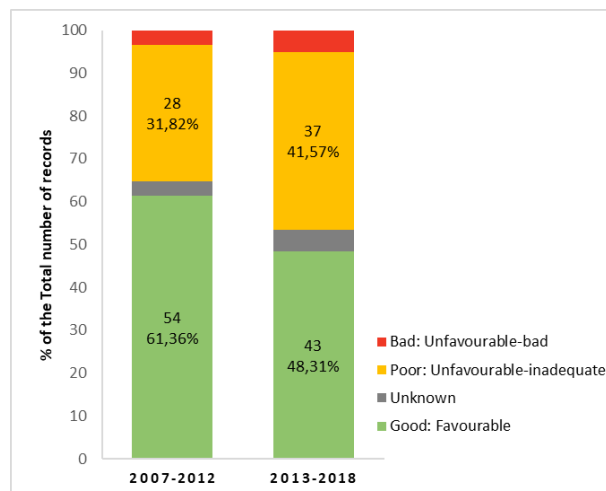
⁽³¹⁾ ΕΟΠ, *State of Nature in the EU: Results from reporting under the Nature Directives 2013-2018* (Η κατάσταση της φύσης στην ΕΕ: Αποτελέσματα της υποβολής εκθέσεων βάσει των οδηγιών για τη φύση για την περίοδο 2013-2018), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2020, <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>.

⁽³²⁾ <https://edozoume.gr/>.

⁽³³⁾ <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/main-pressures-and-threats-article-17-national-summary-dashboards-archived>.

⁽³⁴⁾ www.redlist.necca.gov.gr.

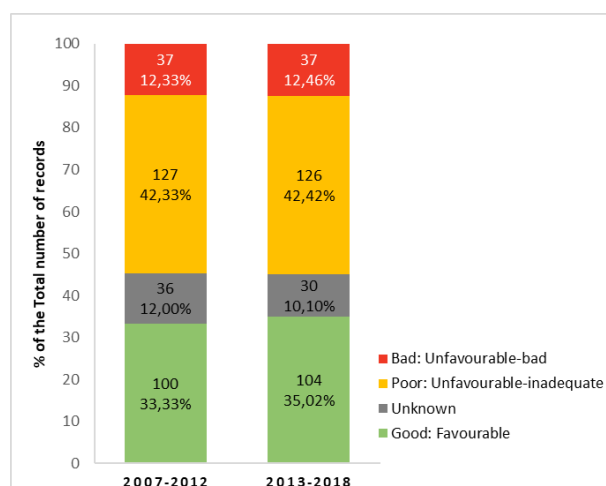
Γράφημα 10: Αξιολογήσεις της κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων για τις περιόδους αναφοράς 2007-2012 και 2013-2018

ΣΗΜ.: Οι τιμές που εμφανίζονται για τις περιόδους 2007-2012 και 2013-2018 δεν είναι κατ' ανάγκη άμεσα συγκρίσιμες, διότι οι αλλαγές στην κατάσταση διατήρησης μιας περιοχής σ' ένα κράτος μέλος μπορεί να οφείλονται σε αλλαγές στις μεθόδους ή στη χρήση καλύτερων δεδομένων, αντί να αντικατοπτρίζουν πραγματικές αλλαγές.

Πηγή: ΕΟΠ, «Conservation status and trends of habitats and species» (Κατάσταση και τάσεις διατήρησης οικοτόπων και ειδών), 19 Δεκεμβρίου 2019, προσπελάστηκε τον Δεκέμβριο του 2021, <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-17-national-summary-dashboards/conservation-status-and-trends>.

Γράφημα 11: Αξιολογήσεις της κατάστασης διατήρησης των ειδών για τις περιόδους αναφοράς 2007-2012 και 2013-2018

ΣΗΜ.: Οι τιμές που εμφανίζονται για τις περιόδους 2007-2012 και 2013-2018 δεν είναι κατ' ανάγκη άμεσα συγκρίσιμες, διότι οι αλλαγές στην κατάσταση διατήρησης μιας περιοχής σ' ένα κράτος μέλος μπορεί να οφείλονται σε αλλαγές στις μεθόδους ή στη χρήση καλύτερων δεδομένων, αντί να αντικατοπτρίζουν πραγματικές αλλαγές.

Πηγή: ΕΟΠ, «Conservation status and trends of habitats and species» (Κατάσταση και τάσεις διατήρησης οικοτόπων και ειδών), 19 Δεκεμβρίου 2019, προσπελάστηκε τον Δεκέμβριο του 2021, <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-17-national-summary-dashboards/conservation-status-and-trends>.

Φαίνεται ότι υπάρχει γενική έλλειψη προόδου όσον αφορά τη διατήρηση ή αποκατάσταση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων που προστατεύονται βάσει των οδηγιών για τη φύση.

Μια σημαντική πρόκληση για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των τόπων Natura 2000 είναι η δημιουργία εθνικού συστήματος για την ολοκληρωμένη διαχείριση, διοίκηση και λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών (συμπεριλαμβανομένων της στρατηγικής, της διάρθρωσης, των συστημάτων διαχείρισης, των αρμοδιοτήτων, της χρηματοδότησης, της επιβολής και της παρακολούθησης), όπως καταδεικνύεται από το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν έχει ακόμη εφαρμόσει την προαναφερθείσα απόφαση του ΔΕΕ της 17ης Δεκεμβρίου 2020 στην υπόθεση C-849/19. Τον Μάιο του 2020 ιδρύθηκε ένας κεντρικός οργανισμός, ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (στο εξής: ΟΦΥΠΕΚΑ) ⁽³⁵⁾. Στόχος του ΟΦΥΠΕΚΑ είναι να διορθώσει αυτή την κατάσταση. Όλοι οι τόποι Natura 2000 ανήκουν πλέον σε μία από τις 24 μονάδες διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, οι οποίες είναι ενσωματωμένες στον ΟΦΥΠΕΚΑ και περιλαμβάνουν το σύστημα διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών σε περιφερειακό επίπεδο.

Οι περισσότερες από τις καταγγελίες που ελήφθησαν αναδεικνύουν τις ακόλουθες ανεπάρκειες: i) έλλειψη ευαισθητοποίησης (μεταξύ των αρχών, των ενδιαφερόμενων μερών και του κοινού) σχετικά με το δίκτυο Natura 2000 και τα οφέλη του, και έλλειψη κινήτρων για επενδύσεις στην προώθηση αυτών των οφελών· ii) ανεπαρκή ενσωμάτωση παραμέτρων προστασίας της φύσης σε άλλες πολιτικές· iii) έλλειψη διαχείρισης των τόπων· iv) δυσκολίες στην επιβολή της νομοθεσίας· και v) έλλειψη ορθής εφαρμογής του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Οι ανεπάρκειες αντικατοπτρίζονται στις δύο υποθέσεις επί παραβάσει που βρίσκονται σε εξέλιξη και που σχετίζονται με i) την έλλειψη κατάλληλης εκτίμησης σχετικά με τον σχεδιασμό των αιολικών πάρκων σε εθνικό επίπεδο σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους (η οποία έχει αντίκτυπο στη μετέπειτα αδειοδότηση έργων)· και ii) την ανεπαρκή προστασία των ειδών και των οικοτόπων, μεταξύ άλλων από παράνομες δραστηριότητες [βλ. απόφαση του

⁽³⁵⁾ v. 4685/2020.

Δικαστηρίου του Νοεμβρίου 2016 ⁽³⁶⁾ για τη διασφάλιση επαρκούς προστασίας της περιοχής της Κυπαρισσίας και των ειδών χελώνας *Caretta caretta*].

Η Ελλάδα έχει σημειώσει ελάχιστη πρόοδο όσον αφορά τις δράσεις προτεραιότητας του 2022 και είναι αναγκαίο να συνεχιστούν οι προσπάθειες για την επιτάχυνση και την ολοκλήρωση των εργασιών.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Ενίσχυση των προσπαθειών για τη συλλογή αξιόπιστων δεδομένων σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών, καθώς και την εμφάνισή τους σε επίπεδο τόπου. Στο πλαίσιο αυτό, εξέταση του ενδεχομένου δημιουργίας ενός φορέα επιφορτισμένου με την παρακολούθηση και την υποβολή εκθέσεων, ώστε να διασφαλιστεί ότι δεν παρέχονται δεδομένα μόνο ad hoc βάσει σύμβασης.

Αποκατάσταση οικοσυστημάτων

Γεωργικά οικοσυστήματα

Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα εφαρμόζεται παράλληλα με την κοινή γεωργική πολιτική (στο εξής: ΚΓΠ) για τη στήριξη της μετάβασης στη βιώσιμη γεωργία.

Η στρατηγική έχει θέσει πέντε κοινούς στόχους σχετικά με τη γεωργία για το 2030, και συγκεκριμένα τους εξής:

- μείωση κατά 50 % της συνολικής χρήσης των χημικών γεωργικών φαρμάκων —και του κινδύνου που ενέχει η χρήση τους·
- μείωση κατά 50 % της χρήσης πιο επικίνδυνων γεωργικών φαρμάκων·
- μείωση κατά 50 % της απώλειας θρεπτικών ουσιών από λιπάσματα (η οποία θα οδηγήσει σε μείωση της χρήσης λιπασμάτων κατά 20 %), διασφαλίζοντας παράλληλα ότι δεν θα υπάρξει υποβάθμιση της γονιμότητας του εδάφους·
- αποκατάσταση τουλάχιστον του 10 % των γεωργικών εκτάσεων ώστε να διαθέτουν χαρακτηριστικά τοπίου υψηλής ποικιλομορφίας· και
- αύξηση των εκτάσεων που χρησιμοποιούνται για βιολογική γεωργία σε τουλάχιστον 25 %.

Το «Όραμα για τη γεωργία και τα τρόφιμα» ⁽³⁷⁾, το οποίο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Φεβρουάριο του 2025, καθορίζει έναν χάρτη πορείας

για ένα ελκυστικό, ανταγωνιστικό, βιώσιμο και δίκαιο αγροδιατροφικό σύστημα για τη σημερινή και τις μελλοντικές γενιές. Για να διασφαλιστεί ένα βιώσιμο μέλλον για τη γεωργία της ΕΕ, είναι ζωτικής σημασίας να επιδιωχθούν από κοινού αυτοί οι τέσσερις τομείς προτεραιότητας και η δημόσια και η ιδιωτική στήριξη να είναι επαρκώς στοχοθετημένες για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Η ΚΓΠ και τα εθνικά στρατηγικά σχέδια της ΚΓΠ αποτελούν βασικά μέσα για τη διευκόλυνση και την ενίσχυση των προσπαθειών των Ευρωπαίων γεωργών να προστατεύουν τη βιοποικιλότητα και το περιβάλλον γενικότερα. Η Επιτροπή ενέκρινε τα στρατηγικά σχέδια των κρατών μελών για την ΚΓΠ το 2022 για την περίοδο προγραμματισμού 2023-2027. Η ΚΓΠ είναι η μεγαλύτερη πηγή χρηματοδότησης ειδικά για τη στήριξη της βιοποικιλότητας και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ. Τα στρατηγικά σχέδια θα πρέπει να συνεχίσουν να στηρίζουν την προστασία του εδάφους, των υδάτων, της ποιότητας του αέρα και της βιοποικιλότητας.

Μολονότι ορισμένοι δείκτες αποτελεσμάτων της ΚΓΠ εστιάζουν στα εθνικά μέτρα που ευνοούν βιώσιμες γεωργικές πρακτικές που αναγεννούν τα οικοσυστήματα, ο αντίκτυπος των μέτρων αυτών είναι δύσκολο να αξιολογηθεί. Η εφαρμογή των οικολογικών προγραμμάτων είναι προαιρετική για τους γεωργούς.

Η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση στην Ελλάδα αυξήθηκε από 5 134 710 εκτάρια το 2012 σε 5 406 720 εκτάρια το 2014 και, στη συνέχεια, μειώθηκε σε 5 371 560 εκτάρια το 2022 ⁽³⁸⁾.

Τα χαρακτηριστικά τοπίου είναι μικρά τμήματα μη παραγωγικής και συνήθως —αλλά όχι αποκλειστικά— ημιφυσικής βλάστησης που υπάρχουν εντός ή πλησίον γεωργικής γης. Παρέχουν υπηρεσίες οικοσυστήματος και στηρίζουν τη βιοποικιλότητα. Ο δείκτης «ποσοστό γεωργικών εκτάσεων που καλύπτονται με χαρακτηριστικά τοπίου» είναι η αναλογία μεταξύ της έκτασης που καλύπτεται από χαρακτηριστικά τοπίου και της έκτασης που καλύπτεται από γεωργική γη. Με βάση τις εκτιμήσεις των χαρακτηριστικών τοπίου της έρευνας του πλαισίου χρήσης/κάλυψης γης (Land Use/Cover Area Frame Survey), το ποσοστό των γεωργικών εκτάσεων που καλύπτονται από μη παραγωγικά χαρακτηριστικά τοπίου στην Ελλάδα υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ κατά 7 %. Σε επίπεδο ΕΕ, τα χαρακτηριστικά τοπίου καλύπτουν το 56 % των γεωργικών εκτάσεων.

⁽³⁶⁾ Απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-504/14, EU:C:2016:847.

⁽³⁷⁾ <https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/vision-agriculture-and-food-el>.

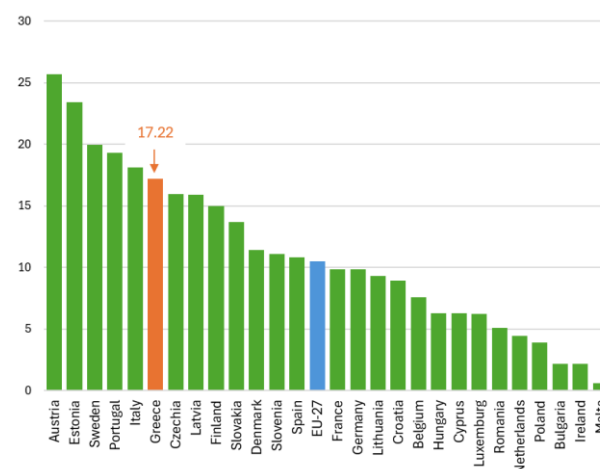
⁽³⁸⁾ Eurostat, «Utilised agricultural area by categories» (Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση ανά κατηγορία), tag00025, προσπελάστηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2024, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tag00025/default/table?lang=en>.

Το 2024 τροποποιήθηκαν οι βασικοί κανονισμοί της ΚΓΠ ⁽³⁹⁾ όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τα πρότυπα για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση της γης. Οι αλλαγές αυτές κατάργησαν την υποχρέωση των γεωργών που επωφελούνται από στρεμματική στήριξη βάσει της ΚΓΠ να έχουν ελάχιστο ποσοστό μη παραγωγικών εκτάσεων ή χαρακτηριστικών τοπίου στις εκμεταλλεύσεις τους της τάξης του 3-4 %. Ο τροποποιημένος κανονισμός προβλέπει, ωστόσο, την υποχρέωση των κρατών μελών να θεσπίζουν και παρέχουν στήριξη για οικολογικά προγράμματα που καλύπτουν πρακτικές για τη διατήρηση μη παραγωγικών εκτάσεων, όπως γη υπό αγρανάπαυση, και για τη δημιουργία νέων χαρακτηριστικών τοπίου σε αρόσιμη γη.

Ο κανονισμός για την αποκατάσταση της φύσης που θεσπίστηκε πρόσφατα ⁽⁴⁰⁾ επικεντρώνεται στην αποκατάσταση των γεωργικών οικοσυστημάτων και απαιτεί από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μέτρα με στόχο την επίτευξη αυξητικής τάσης σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά τουλάχιστον δύο από τους τρεις δείκτες για τα γεωργικά οικοσυστήματα ⁽⁴¹⁾. Ένας από τους δείκτες αυτούς είναι το «ποσοστό γεωργικών εκτάσεων με χαρακτηριστικά τοπίου υψηλής ποικιλομορφίας».

Οι πρακτικές βιολογικής γεωργίας είναι ιδιαίτερα επωφελείς για τη βιοποικιλότητα. Όπως φαίνεται στο γράφημα 12, εκτιμάται ότι το 17,22 % της έκτασης της Ελλάδας χρησιμοποιείται για βιολογική γεωργία. Το ποσοστό αυτό είναι ένα από τα υψηλότερα στην ΕΕ και υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 10,50 % ⁽⁴²⁾. Η Ελλάδα συνεισφέρει πάνω από τον μέσο όρο στην επίτευξη του στόχου χρήσης του 25 % της γεωργικής γης της ΕΕ για βιολογική γεωργία έως το 2030.

Γράφημα 12: Ποσοστό της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης που καταλαμβάνεται από βιολογική γεωργία ανά κράτος μέλος (%), 2022

Πηγή: Eurostat, «Area under organic farming» (Έκταση υπό βιολογική καλλιέργεια), sdg_02_40, προσπελάστηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_02_40/default/table?lang=en.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Εφαρμογή οικολογικών προγραμμάτων και γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων και πρακτικών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών αναγκών της Ελλάδας.

Εδαφικά οικοσυστήματα

Το έδαφος είναι ένας βασικός, πεπερασμένος και εξαιρετικά εύθραυστος πόρος. Η αυξανόμενη υποβάθμισή του συνιστά απειλή για την επισιτιστική ασφάλεια της ΕΕ και για την ανθεκτικότητα, την προσαρμογή και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής.

Η στρατηγική της ΕΕ για το έδαφος, η οποία εγκρίθηκε τον Νοέμβριο του 2021, αποσκοπεί στη στήριξη της προστασίας του εδάφους, της βιώσιμης διαχείρισης του εδάφους και της αποκατάστασης των υποβαθμισμένων εδαφών για την επίτευξη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας, καθώς και της ουδετερότητας ως προς την

⁽³⁹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1468 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/2115 και (ΕΕ) 2021/2116 όσον αφορά τα πρότυπα για την καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, τα προγράμματα για το κλίμα, το περιβάλλον και την καλή διαβίωση των ζώων, τις τροποποιήσεις των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ, την επανεξέταση των στρατηγικών σχεδίων για την ΚΓΠ και τις εξαιρέσεις από τους ελέγχους και τις κυρώσεις (ΕΕ L, 2024/1468, 24.5.2024), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1468/oj>.

⁽⁴⁰⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1991 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2024, για την αποκατάσταση της φύσης και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2022/869

(ΕΕ L, 2024/1991, 29.7.2024), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj>.

⁽⁴¹⁾ Οι τρεις δείκτες είναι ο «δείκτης πεταλούδων των λειμώνων», το «απόθεμα οργανικού άνθρακα σε ανόργανα εδάφη καλλιεργήσιμων εκτάσεων» και το «ποσοστό γεωργικών εκτάσεων με χαρακτηριστικά τοπίου υψηλής ποικιλομορφίας».

⁽⁴²⁾ Με βάση τις τελευταίες διαθέσιμες πληροφορίες της Eurostat, οι οποίες βρίσκονται, επί του παρόντος, σε διαδικασία επανεξέτασης: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Agriculture biologique au sein de l'union européenne* (Βιολογική γεωργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση), ενημερωτικό δελτίο, Βρυξέλλες, 2024, https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/c67458ed-ec50-4762-ae68-341763ab93c2_fr?filename=factsheet-organic-farming_fr.pdf&prefLang=en.

υποβάθμιση του εδάφους έως το 2030.

Αυτό συνεπάγεται τα εξής:

- την πρόληψη της περαιτέρω υποβάθμισης του εδάφους⁴³
- τη βιώσιμη διαχείριση του εδάφους ως νέα κανονικότητα⁴⁴
- τη λήψη μέτρων για την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων.

Η προτεινόμενη οδηγία για την παρακολούθηση και την ανθεκτικότητα του εδάφους⁽⁴³⁾ αποσκοπεί στη θέσπιση της πρώτης ολοκληρωμένης νομοθεσίας για την προστασία όλων των εδαφών στην ΕΕ. Εάν η οδηγία εκδοθεί, τα κράτη μέλη θα πρέπει να τη μεταφέρουν στην εθνική νομοθεσία και να την εφαρμόσουν, ξεκινώντας από τη θέσπιση των συστημάτων διακυβέρνησης και ενός άρτιου πλαισίου παρακολούθησης που θα βασίζεται στα υφιστάμενα εθνικά πλαίσια παρακολούθησης του εδάφους. Στόχος της προτεινόμενης οδηγίας είναι η παροχή καλύτερων και πιο συγκρίσιμων στοιχείων για την υγεία του εδάφους με σκοπό την επίτευξη υγιών εδαφών έως το 2050.

Η υποβάθμιση των εδαφικών οικοσυστημάτων περιλαμβάνει διάφορες πτυχές. Η προτεινόμενη οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη να αξιολογήσουν την υγεία του εδάφους σύμφωνα μ' ένα σύνολο κοινών δεικτών και να καθορίσουν τα αναγκαία μέτρα αναγέννησης. Η έκταση του εδάφους που είναι σφραγισμένο αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την παρακολούθηση της αλλαγής της χρήσης γης και ασκεί σημαντική πίεση στη φύση και τη βιοποικιλότητα. Άλλα ζητήματα του εδάφους που σχετίζονται με την υποβάθμιση της γης είναι η διάβρωση του εδάφους, η συμπίεση του εδάφους, η απώλεια οργανικού άνθρακα του εδάφους, η μόλυνση του εδάφους, η αλάτωση του εδάφους και η παρουσία στο έδαφος πλεονάζοντος αζώτου και φωσφόρου. Η εκτίμηση των επιπτώσεων που συνοδεύει

την πρόταση, η οποία βασίζεται στα δεδομένα που είναι διαθέσιμα στο παρατηρητήριο της ΕΕ για το έδαφος, επισημαίνει τα ακόλουθα ζητήματα υποβάθμισης του εδάφους στην Ελλάδα⁽⁴⁴⁾.

Το 13 % της έκτασης της Ελλάδας επηρεάζεται από την απώλεια οργανικού άνθρακα του εδάφους σε ανόργανα εδάφη⁽⁴⁵⁾, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 83 % των καλλιεργήσιμων εκτάσεων και των λειμώνων. Το 11 % της εθνικής επικράτειας παρουσιάζει υψηλή ή πολύ υψηλή ευαισθησία στη συμπίεση του επιφανειακού εδάφους και το 10 % της γης αντιμετωπίζει μη βιώσιμη διάβρωση του εδάφους λόγω του νερού, του ανέμου, της άρσης και της συγκομιδής, ποσοστό που αντιπροσωπεύει το 60 % της συνολικής καλλιεργήσιμης έκτασης.

Λειμώνες

Οι λειμώνες συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο ποικιλόμορφων οικοσυστημάτων στην ΕΕ· μπορούν να περιέχουν έως και 80 διαφορετικά είδη φυτών ανά τετραγωνικό μέτρο και φιλοξενούν μεγάλη ποικιλία ζώων, από μικρά έντομα, πτηνά και τρωκτικά έως μεγάλα φυτοφάγα. Οι λειμώνες είναι απαραίτητοι για τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Οι φυσικοί λειμώνες διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στην αποθήκευση άνθρακα. Ωστόσο, οι αλλαγές στις γεωργικές πρακτικές και τις χρήσεις γης έχουν προκαλέσει την εξαφάνιση των λειμώνων με ανησυχητικό ρυθμό, καθιστώντας τους ένα από τα πιο απειλούμενα οικοσυστήματα της Ευρώπης.

Στην Ελλάδα απαντούν 10 τύποι οικοτόπων λειμώνων⁽⁴⁶⁾ που παρατίθενται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους. Σύμφωνα με τα στοιχεία για την τελευταία περίοδο αναφοράς (2013-2018), τα οποία υποβλήθηκαν βάσει του άρθρου 17, η κατάσταση διατήρησης τεσσάρων οικοτόπων λειμώνων είναι ικανοποιητική, η κατάσταση άλλων τεσσάρων θεωρείται μη ικανοποιητική – ανεπαρκής και για δύο οικοτόπους

⁽⁴³⁾ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την παρακολούθηση και την ανθεκτικότητα του εδάφους (νομοθέτημα για την παρακολούθηση του εδάφους) [COM(2023) 416 final της 5ης Ιουλίου 2023], <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:52023PC0416>.

⁽⁴⁴⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής — Εκτίμηση των επιπτώσεων: Παραρτήματα — που συνοδεύει την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την παρακολούθηση και την ανθεκτικότητα του εδάφους (νομοθέτημα για την παρακολούθηση του εδάφους) [SWD(2023) 417 final της 5ης Ιουλίου 2023], [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkai/https://environment.ec.europa.eu/system/files/2023-07/IMPACT%20ASSESSMENT%20REPORT_ANNEXES_SWD_2023_417_part4.pdf](https://environment.ec.europa.eu/system/files/2023-07/IMPACT%20ASSESSMENT%20REPORT_ANNEXES_SWD_2023_417_part4.pdf).

⁽⁴⁵⁾ De Rosa, D., Ballabio, C., Lugato, E. et al., «Soil organic carbon stocks in European croplands and grasslands: How much have we

lost in the past decade?», *Global Change Biology*, τόμος 30, αριθ. 1, 2024, e16992, <https://doi.org/10.1111/gcb.16992>.

⁽⁴⁶⁾ Αυτοί είναι οι παρόχθιοι ασβεστούχοι ή βασεόφιλοι λειμώνες από *Alyssa-Sedion albi*· οι ασβεστούχοι αλπικοί και υποαλπικοί λειμώνες· η ψευδοστέπα με αγρωστώδη και μονοετή φυτά από *Thero-Brachypodietea*· οι χλωώδεις διαπλάσεις με *Nardus*, ποικίλων ειδών, σε πυριτιούχα υποστρώματα των ορεινών ζωνών (και των υποορεινών ζωνών της ηπειρωτικής Ευρώπης)· οι πανωνικές αμμώδεις στέπες· οι ξηρές χλωώδεις διαπλάσεις της ανατολικής Μεσογείου (*Scorzonera villosa*)· τα σερπεντινόφιλα λειβάδια· οι οξινοφιλοί λειμώνες της ορεινής Μοισίας· οι υγροί μεσογειακοί λειμώνες με υψηλές πόες από *Molinio-Holoschoenion*· οι υγρόφιλες περιφερειακές φυτοκοινωνίες με υψηλές πόες σε πεδιάδες και σε επίπεδα ορεινά έως αλπικά· και οι θεριζόμενοι λειμώνες χαμηλού υψομέτρου (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*).

λειμώνων η κατάσταση είναι άγνωστη⁽⁴⁷⁾. Οι κύριες πιέσεις και απειλές που υφίστανται αυτοί οι τύποι οικοτόπων σχετίζονται με τη γεωργία, την ανάπτυξη υποδομών, την ανάπτυξη και λειτουργία συστημάτων μεταφορών και τις φυσικές διεργασίες (δηλαδή τη φυσική διαδοχή μετά την εγκατάλειψη)⁽⁴⁸⁾.

Υγροβιότοποι/τυρφώνες

Οι υγροβιότοποι λειτουργούν ως πηγές νερού και συστήματα καθαρισμού· είναι τα μεγαλύτερα φυσικά αποθέματα άνθρακα του πλανήτη και είναι ζωτικής σημασίας για τη γεωργία και την αλιεία. Οι τυρφώνες είναι ένας ιδιαίτερος τύπος υγροβιοτόπων στους οποίους κυριαρχούν φυτά που σχηματίζουν τύρφη, όπως τα βρύα *Sphagnum*. Σχεδόν όλοι οι τυρφώνες στην ΕΕ είναι τύποι οικοτόπων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους. Οι αποστραγγισμένοι τυρφώνες υπό εντατική γεωργική χρήση αποτελούν μόλις το 3 % της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της ΕΕ. Ταυτόχρονα, ευθύνονται για το 25 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον γεωργικό τομέα της ΕΕ. Η αποκατάσταση των τυρφώνων αποφέρει πολλαπλά οφέλη, καθώς οι τυρφώνες βελτιώνουν τη συγκράτηση και την ποιότητα των υδάτων, αποθηκεύουν άνθρακα, μειώνουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και αυξάνουν τη βιοποικιλότητα.

Όσον αφορά τους υγροβιοτόπους, στην Ελλάδα απαντούν 10 τύποι οικοτόπων γλυκών υδάτων και παράκτιων οικοτόπων που καλύπτονται από την οδηγία για τους οικοτόπους⁽⁴⁹⁾. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση βάσει του άρθρου 17, όλοι εκτός από δύο εξ αυτών βρίσκονται σε μη ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης⁽⁵⁰⁾. Οι κύριες πιέσεις και απειλές που εντοπίστηκαν για τους τύπους οικοτόπων γλυκών υδάτων και παράκτιων οικοτόπων είναι η ανάπτυξη υποδομών, η γεωργία, η ρύπανση, τα ξένα και

προβληματικά είδη και οι ανθρωπογενείς αλλαγές στα συστήματα υδάτινων πόρων⁽⁵¹⁾.

Όσον αφορά τους υψηλούς τυρφώνες, τους βάλτους και τους χαμηλούς τυρφώνες, στην Ελλάδα προστατεύονται τέσσερις τύποι οικοτόπων που παρατίθενται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους⁽⁵²⁾. Από αυτούς, μόνο ένας έχει ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης (μεταβατικοί και τρεμώδεις τυρφώνες)⁽⁵³⁾. Η γεωργία, η ανάπτυξη και η λειτουργία συστημάτων μεταφορών, καθώς και οι ανθρωπογενείς αλλαγές στα συστήματα υδάτινων πόρων αποτελούν ορισμένες από τις κύριες πιέσεις και απειλές για τους εν λόγω οικοτόπους⁽⁵⁴⁾.

Δασικά οικοσυστήματα

Τα δάση αποτελούν σημαντικές καταβόθρες διοξειδίου του άνθρακα, γι' αυτό και η διατήρησή τους είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας της ΕΕ έως το 2050. Η δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030, η οποία εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2021, αποτελεί σχέδιο δράσεων για την προώθηση των πολλών υπηρεσιών που προσφέρουν τα δάση. Βασικός στόχος της είναι να διασφαλίσει υγιή, ποικιλόμορφα και ανθεκτικά δάση στην ΕΕ, τα οποία συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη των φιλοδοξιών της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα και το κλίμα. Περίπου το 27 % των δασικών εκτάσεων στην ΕΕ καλύπτονται από τύπους οικοτόπων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους. Επιπρόσθετα, τα δάση φιλοξενούν διάφορα είδη που προστατεύονται βάσει των οδηγιών για τα άγρια πτηνά και τους οικοτόπους, συμπεριλαμβανομένων ειδών για τα οποία υπάρχει απαίτηση χαρακτηρισμού τόπων Natura 2000 και προστασίας των τόπων αναπαραγωγής και των τόπων ανάπαυσης.

Το 2023 δημοσιεύτηκαν διάφορες κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για τη διαχείριση των δασών. Αυτές κάλυπταν τη φιλική προς τη βιοποικιλότητα

⁽⁴⁷⁾ <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/?period=5&group=Grasslands&country=GR®ion=>.

⁽⁴⁸⁾ <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/main-pressures-and-threats-article-17-national-summary-dashboards-archived>.

⁽⁴⁹⁾ Πρόκειται για τα στάσιμα, ολιγοτροφικά έως μεσοτροφικά ύδατα με βλάστηση *Littorelletea uniflorae* και/ή *Isoëto-Nanojuncetea*, τα σκληρά ολιγο-μεσοτροφικά ύδατα με βενθική βλάστηση χαροειδών σχηματισμών με *Chara* spp., τις ευτροφικές φυσικές λίμνες με βλάστηση τύπου *Magnopotamion* ή *Hydrocharition*, τα μεσογειακά εποχικά τέλματα, τις παράκτιες λιμνοθάλασσες, τους αβαθείς κοιλίσκους και κόλπους, την πρωτογενή βλάστηση με *Salicornia* και άλλα μονοετή είδη των λασπωδών και αμμωδών ζωνών, τα μεσογειακά αλίπεδα (*Juncetalia maritimi*), τις μεσογειακές και θερμοατλαντικές αλόφιλες λόχμες (*Sarcocornetea fruticosi*) και τις αλο-νιτροφιλικές λόχμες (*Pegano-Salsoletea*).

⁽⁵⁰⁾ <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/?period=5&group=Coastal+habitats&country=GR®ion=>.

⁽⁵¹⁾ <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/main-pressures-and-threats-article-17-national-summary-dashboards-archived>.

⁽⁵²⁾ Πρόκειται για τους μεταβατικούς και τρεμώδεις τυρφώνες, τους αβεστούχους βάλτους με *Cladium mariscus* και είδη του *Caricion davallianae*, τις πηγές όπου δημιουργείται επίπαγος (*Cratoneurion*) και τους αλκαλικούς χαμηλούς τυρφώνες.

⁽⁵³⁾ <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/?period=5&group=Bogs%2C+mires+%26+fens&country=GR®ion=>.

⁽⁵⁴⁾ <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/main-pressures-and-threats-article-17-national-summary-dashboards-archived>.

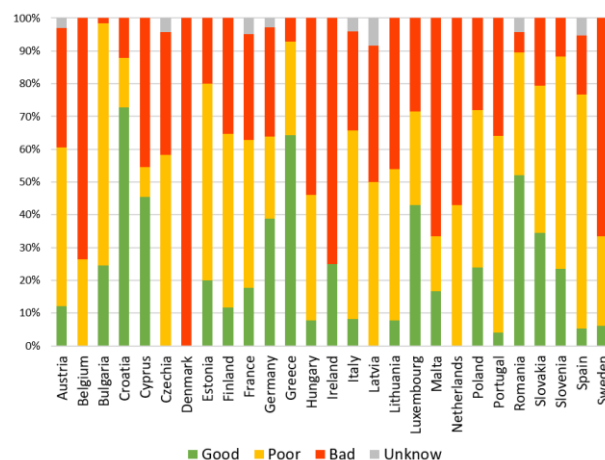
δάσωση, αναδάσωση και δενδροφύτευση· την εγγυοφυσική διαχείριση των δασών· και τον ορισμό, τη χαρτογράφηση, την παρακολούθηση και την αυστηρή προστασία των πρωτογενών και παλαιών δασών. Έχουν επίσης δημοσιευτεί περαιτέρω κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τα καθεστώτα ενισχύσεων για υπηρεσίες οικοσυστημάτων.

Το 2023 η Επιτροπή πρότεινε ένα νέο νομοθέτημα για την παρακολούθηση των δασών, το οποίο αποσκοπεί στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης βάσης γνώσεων για τα δάση, στην αντιμετώπιση των κενών πληροφόρησης και στην καλύτερη αντιμετώπιση των αυξανόμενων πιέσεων που ασκούνται στα δάση.

Οι αξιολογήσεις δείχνουν ότι, από το 27 % των δασικών εκτάσεων της ΕΕ που προστατεύονται βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους, λιγότερο από το 15 % βρίσκεται σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης⁽⁵⁵⁾. Το ποσοστό των δασικών εκτάσεων στην ΕΕ που βρίσκονται σε κακή κατάσταση διατήρησης αυξήθηκε από 27 % το 2015 σε 31 % το 2018.

Το 2020 τα δάση κάλυπταν το 30,3 % της ελληνικής επικράτειας⁽⁵⁶⁾, ενώ, σύμφωνα με πάνω από το 30 % των εκτιμήσεων των επιπτώσεων, οι δασικοί οικότοποι που προστατεύονται από την ΕΕ στην Ελλάδα βρίσκονται σε ανεπαρκή ή κακή κατάσταση⁽⁵⁷⁾, εκ των οποίων το 60 % παρουσιάζει τάση βελτίωσης, ενώ το υπόλοιπο 40 % παραμένει στάσιμο.

Γράφημα 13: Κατάσταση διατήρησης των δασών που προστατεύονται βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους ανά κράτος μέλος (% των εκτιμήσεων), 2013-2018

Πηγή: Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, Νέα δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030) [SWD(2021) 652 final της 16ης Ιουλίου 2021], σ. 24, eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021SC0652.

Μεταξύ των διαταραχών των δασών που συμβάλλουν στην απώλεια της ακεραιότητας των δασών και τη σχετική απώλεια βιοποικιλότητας, οι δασικές πυρκαγιές αποτελούν ιδιαίτερο λόγο ανησυχίας. Το 2022 στην ΕΕ καταγράφηκε πρωτοφανής αριθμός (2 700) δασικών πυρκαγιών που έπληξαν περισσότερα από 30 εκτάρια και που οδήγησαν στην καταστροφή 785 605 εκταρίων δασών, τη δεύτερη μεγαλύτερη έκταση που έχει καταγραφεί σε ετήσια βάση. Τα τελευταία έτη σημειώθηκαν επίσης εκτεταμένες ανεξέλεγκτες πυρκαγιές (οι αποκαλούμενες «μεγάλες πυρκαγιές»), οι οποίες συνδέονται με απώλειες ζώων και τεράστιο κόστος όσον αφορά τη ζημία στο περιβάλλον, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία (πάνω από 2 δισ. EUR ετησίως) και τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂). Οι μεγάλες πυρκαγιές είναι ουσιαστικά πέραν των ικανοτήτων κατάσβεσης και μπορούν να προληφθούν μόνο με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση διαχείρισης κινδύνων. Η πρόληψη των δασικών πυρκαγιών είναι επίσης απαραίτητη για τη διατήρηση των πόρων για τη βιοοικονομία.

⁽⁵⁵⁾ ΕΟΠ, *State of Nature in the EU: Results from reporting under the Nature Directives 2013-2018* (Η κατάσταση της φύσης στην ΕΕ: Αποτελέσματα της υποβολής εκθέσεων βάσει των οδηγιών για τη φύση για την περίοδο 2013-2018), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2020, <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>.

⁽⁵⁶⁾ ΕΟΠ, σύστημα πληροφοριών για τα δάση στην Ευρώπη (FISE), «Countries — FISE country factsheet» (Χώρες — δελτίο δεδομένων ανά χώρα βάσει του FISE), ιστότοπος του

συστήματος πληροφοριών για τα δάση στην Ευρώπη, <https://forest.eea.europa.eu/countries>.

⁽⁵⁷⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής — Stakeholder consultation and evidence base (Διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη και βάση τεκμηρίωσης) που συνοδεύει το έγγραφο Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Νέα δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030» [SWD(2021) 652 final της 16ης Ιουλίου 2021] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52021SC0652>.

Η Ελλάδα ήταν η χώρα που επλήγη περισσότερο από δασικές πυρκαγιές το 2023, καθώς κάηκαν 136 499 εκτάρια, το υψηλότερο νούμερο που έχει καταγραφεί από το 2007. Η Ελλάδα βίωσε τη μεγαλύτερη μεμονωμένη δασική πυρκαγιά που έχει καταγραφεί στην ΕΕ από το 2000, κοντά στην πόλη της Αλεξανδρούπολης, στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας–Θράκης⁽⁵⁸⁾.

Ο κανονισμός της ΕΕ για την ξυλεία⁽⁵⁹⁾ απαγορεύει τη διάθεση παράνομα υλοτομημένης ξυλείας στην αγορά της ΕΕ.

Στις 29 Ιουνίου 2023 άρχισε να ισχύει⁽⁶⁰⁾ ο κανονισμός για τα προϊόντα μηδενικής αποψίλωσης (στο εξής: EUDR)⁽⁶¹⁾. Ο κανονισμός επιδιώκει να διασφαλίσει ότι τα προϊόντα στην ΕΕ που παράγονται με τη χρήση οποιουδήποτε από τα επτά αναφερόμενα εμπορεύματα δεν συνδέονται με την αποψίλωση των δασών. Ο EUDR καταργεί τον κανονισμό της ΕΕ για την ξυλεία.

Η Ελλάδα δεν έχει εφαρμόσει τις υποχρεώσεις που ορίζονται στο άρθρο 14 παράγραφοι 1 και 2 του EUDR να ορίσει «μία ή περισσότερες αρμόδιες αρχές που φέρουν την ευθύνη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τον [παρόντα] κανονισμό» και να ενημερώσει σχετικά την Επιτροπή το αργότερο έως τις 30 Δεκεμβρίου 2023. Η ημερομηνία αυτή παραμένει αμετάβλητη και δεν αναμένεται να χορηγηθεί πρόσθετος χρόνος, καθώς αποτελεί βασικό στοιχείο της προετοιμασίας για την ομαλή εφαρμογή του EUDR.

Δράση προτεραιότητας για το 2025

- Καθορισμός της αρμόδιας αρχής που φέρει την ευθύνη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τον EUDR και ενημέρωση της Επιτροπής σχετικά με τα ονόματα, τις διευθύνσεις και τα στοιχεία επικοινωνίας της εν λόγω αρμόδιας

αρχής.

Θαλάσσια οικοσυστήματα

Η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (στο εξής: ΟΠΘΣ) απαιτεί από τα κράτη μέλη την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης (στο εξής: ΚΠΚ) στα θαλάσσια ύδατά τους. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να χαράξουν θαλάσσιες στρατηγικές για τα θαλάσσια ύδατά τους και να συνεργάζονται με τα άλλα κράτη μέλη με τα οποία μοιράζονται την ίδια θαλάσσια περιφέρεια ή υποπεριφέρεια. Οι εν λόγω θαλάσσιες στρατηγικές περιλαμβάνουν διάφορα στάδια που πρέπει να αναπτυχθούν και να υλοποιηθούν σε εξαετείς κύκλους.

Μετά την έκθεση ΕΕΠΠ του 2022 δεν έχουν καταστεί διαθέσιμα πρόσθετα δεδομένα σχετικά με το σύνολο χαρακτηριστικών ΚΠΚ των κρατών μελών για κάθε περιγραφική παράμετρο που αναφέρεται στην ΟΠΘΣ. Ωστόσο, τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλουν επικαιροποιήσεις έως τις 15 Οκτωβρίου 2024, οι οποίες θα αξιολογηθούν από την Επιτροπή. Στο πλαίσιο αυτού του επόμενου γύρου υποβολής εκθέσεων, σύμφωνα με την ΟΠΘΣ και την απόφαση της Επιτροπής για την ΚΠΚ⁽⁶²⁾, τα κράτη μέλη πρέπει να περιλαμβάνουν στο οικείο σύνολο χαρακτηριστικών ΚΠΚ τυχόν οριακές τιμές για τις περιγραφικές παραμέτρους της ΟΠΘΣ που ενδέχεται να έχουν θεσπιστεί σε συνεργασία με άλλα κράτη μέλη σε ενωσιακό ή περιφερειακό επίπεδο⁽⁶³⁾.

Η Επιτροπή αξιολόγησε το επικαιροποιημένο πρόγραμμα παρακολούθησης που υπέβαλαν τα κράτη μέλη το 2020⁽⁶⁴⁾. Την εποχή εκείνη, στις επικαιροποιήσεις τους σχετικά με τα στοιχεία, τα χαρακτηριστικά και τις παραμέτρους εντοπίζονταν κενά στην παρακολούθηση. Η Επιτροπή συνέστησε στα κράτη μέλη να δώσουν προτεραιότητα στις εργασίες για την

⁽⁵⁸⁾ San-Miguel-Ayanz, J., Durrant, T., Boca, R. et al., *Forest fires in Europe, Middle East and North Africa 2023* (Δασικές πυρκαγιές στην Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική το 2023), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2023.

⁽⁵⁹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 995/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2010, για τη θέσπιση των υποχρεώσεων των φορέων εκμετάλλευσης που διαθέτουν ξυλεία και προϊόντα ξυλείας στην αγορά (ΕΕ L 295 της 12.11.2010, σ. 23), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32010R0995>.

⁽⁶⁰⁾ Ο κανονισμός θα εφαρμόζεται στις μεγάλες και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις από τις 30 Δεκεμβρίου 2025 και στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις από τις 30 Ιουνίου 2026.

⁽⁶¹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2023/1115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαΐου 2023, για τη διαθεσιμότητα στην αγορά της Ένωσης και την εξαγωγή από την Ένωση ορισμένων βασικών και παράγωγων προϊόντων που συνδέονται με την αποψίλωση και την υποβάθμιση των δασών, και για την

κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 995/2010 (ΕΕ L 150 της 9.6.2023, σ. 206), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1115&qid=1687867231461>.

⁽⁶²⁾ Απόφαση (ΕΕ) 2017/848 της Επιτροπής, της 17ης Μαΐου 2017, για τη θέσπιση κριτηρίων και μεθοδολογικών προτύπων για την καλή περιβαλλοντική κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων καθώς και προδιαγραφών και τυποποιημένων μεθόδων για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση, και για την κατάργηση της απόφασης 2010/477/ΕΕ (ΕΕ L 125 της 18.5.2017, σ. 43), <http://data.europa.eu/eli/dec/2017/848/oj>.

⁽⁶³⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής της 11ης Μαρτίου 2024 — Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις οριακές τιμές που καθορίζονται δυνάμει της οδηγίας-πλαίσιο 2008/56/ΕΚ για τη θαλάσσια στρατηγική και της απόφασης (ΕΕ) 2017/848 της Επιτροπής (ΕΕ C, C/2024/2078, 11.3.2024), <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2078/oj>.

⁽⁶⁴⁾ https://environment.ec.europa.eu/system/files/2023-04/C_2023_2203_F1_COMMUNICATION_FROM_COMMISSION_EN_V5_P1_2532109.PDF.

αντιμετώπιση των εν λόγω κενών σ' όλα τα επίπεδα εφαρμογής της ΟΠΘΣ.

Τα κράτη μέλη υπέβαλαν επίσης επικαιροποιημένα προγράμματα μέτρων, τα οποία απαιτούνται βάσει του άρθρου 13 της ΟΠΘΣ και τα οποία πρέπει να επικαιροποιούνται ανά εξαετία. Η Επιτροπή αξιολόγησε τα προγράμματα μέτρων των κρατών μελών.

Ωστόσο, η Ελλάδα υπέβαλε το οικείο πρόγραμμα μέτρων πολύ καθυστερημένα για να συμπεριληφθεί στη γενική αξιολόγηση των προγραμμάτων μέτρων των κρατών μελών από την Επιτροπή.

Δράση προτεραιότητας για το 2025

- Υποβολή επικαιροποιήσεων σχετικά με την κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων της, τους στόχους της και τους χαρακτηρισμούς ΚΠΚ⁽⁶⁵⁾, τα οποία αναμένεται να περιλαμβάνουν τυχόν οριακές τιμές για τις περιγραφικές παραμέτρους της ΟΠΘΣ που ενδέχεται να έχουν θεσπιστεί σε συνεργασία με άλλα κράτη μέλη σε ενωσιακό ή περιφερειακό επίπεδο.

Πρόληψη και διαχείριση χωροκατακτητικών ξένων ειδών

Τα χωροκατακτητικά ξένα είδη (στο εξής: ΧΞΕ) αποτελούν σημαντική αιτία απώλειας βιοποικιλότητας στην ΕΕ. Εκτός από την πρόκληση άμεσης και έμμεσης ζημίας στη φύση και στην οικονομία, ορισμένα ΧΞΕ μεταφέρουν και μεταδίδουν επίσης λοιμώδεις νόσους, συνιστώντας απειλή για τον άνθρωπο και την άγρια πανίδα. Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 (στο εξής: κανονισμός ΧΞΕ) αποσκοπεί στην πρόληψη, την ελαχιστοποίηση και τον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων των ΧΞΕ στη βιοποικιλότητα. Οι δράσεις του επικεντρώνονται σε κατάλογο ΧΞΕ ενωσιακού ενδιαφέροντος (στο εξής: ενωσιακός κατάλογος), ο οποίος επικαιροποιείται τακτικά⁽⁶⁶⁾.

Η τρίτη επικαιροποίηση του ενωσιακού καταλόγου⁽⁶⁷⁾ άρχισε να ισχύει στις 2 Αυγούστου 2022. Η τέταρτη επικαιροποίηση βρίσκεται σε στάδιο κατάρτισης.

Εν τω μεταξύ, έχει εκδοθεί σχέδιο δράσης για τις διαδρομές εισαγωγής των χωροκατακτητικών ξενικών ειδών στην Ελλάδα⁽⁶⁸⁾, το οποίο αφορά την αντιμετώπιση της εισαγωγής ξένων ειδών ενδιαφέροντος στα πιο συνηθισμένα σημεία εισόδου. Δεν αφορά τη διαχείριση ειδών που έχουν ήδη εισέλθει στη χώρα. Για τον σκοπό αυτό, θα καταρτιστούν σχέδια διαχείρισης ανά είδος ή ομάδα ειδών. Το 2021 εκδόθηκε συναφής κοινή υπουργική απόφαση σχετικά με μέτρα για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης ΧΞΕ. Έχουν διεξαχθεί αρκετές μελέτες, ιδίως για θαλάσσια είδη.

Ο κανονισμός ΧΞΕ⁽⁶⁹⁾ απαριθμεί, επί του παρόντος, 88 είδη που υπόκεινται σε περιορισμούς όσον αφορά τη διατήρηση, την εισαγωγή, την πώληση, την αναπαραγωγή, την καλλιέργεια και την απελευθέρωση στο περιβάλλον. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λαμβάνουν μέτρα για i) την πρόληψη της εισαγωγής ΧΞΕ, ii) τη διασφάλιση της έγκαιρης ανίχνευσης και της ταχείας εξάλειψης των ΧΞΕ και iii) τη διαχείριση ειδών που απαντούν ήδη ευρέως στην επικράτειά τους.

Αυτό ευθυγραμμίζεται με τον στόχο 6 του παγκοσμίου πλαισίου για τη βιοποικιλότητα που αφορά τη μείωση της εισαγωγής ΧΞΕ κατά τουλάχιστον 50 % έως το 2030 και την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεών τους.

Η πρόληψη της εισαγωγής και της εξάπλωσης ΧΞΕ και η διαχείρισή τους, μεταξύ άλλων μέσω εξάλειψης και ελέγχου, μπορούν να επιφέρουν σημαντική εξοικονόμηση κόστους. Σύμφωνα με μελέτες, το συνολικό κόστος των ΧΞΕ στην Ευρώπη (ζημίες και διαχείριση) ανήλθε κατ' εκτίμηση σε 116,61 δισ. EUR

⁽⁶⁵⁾ Σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας 2008/56/ΕΚ.

⁽⁶⁶⁾ Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2016/1141 της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 2016, για την έκδοση καταλόγου χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 189 της 14.7.2016, σ. 4), όπως τροποποιήθηκε με τους εκτελεστικούς κανονισμούς (ΕΕ) 2017/1263, (ΕΕ) 2019/1262 και (ΕΕ) 2022/1203 της Επιτροπής, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02016R1141-20220802>.

⁽⁶⁷⁾ Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2022/1203 της Επιτροπής, της 12ης Ιουλίου 2022, για την τροποποίηση του εκτελεστικού

κανονισμού (ΕΕ) 2016/1141 όσον αφορά την επικαιροποίηση του καταλόγου χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος (ΕΕ L 186 της 13.7.2022, σ. 10), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1203>.

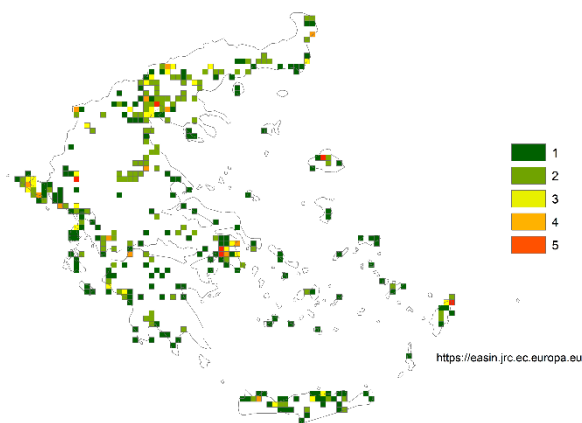
⁽⁶⁸⁾ Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, ΦΕΚ 4144/Β'/23-6-2023.

⁽⁶⁹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών (ΕΕ L 317 της 4.11.2014, σ. 35).

μεταξύ του 1960 και του 2020 ⁽⁷⁰⁾. Σύμφωνα με πιο πρόσφατες μελέτες, το κόστος αυτό ανέρχεται σε 28 δισ. USD ετησίως στην ΕΕ, αυξανόμενο σε 148,2 δισ. USD έως το 2040 ⁽⁷¹⁾, και σε 423 δισ. USD ετησίως σε παγκόσμιο επίπεδο ⁽⁷²⁾.

Ο συνολικός αριθμός των ΧΞΕ ενωσιακού ενδιαφέροντος στη χώρα ανέρχεται σε 25. Περιλαμβάνονται 7 είδη που καταγράφηκαν στην προηγούμενη ΕΕΠΠ (2021) και 18 προσθήκες. Από τις προσθήκες αυτές, 13 περιλαμβάνονταν ήδη στον ενωσιακό κατάλογο ενδιαφέροντος το 2021 και 5 προστέθηκαν αργότερα με βάση τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 2022/1203 της Επιτροπής ⁽⁷³⁾.

Γράφημα 14: Αριθμός ΧΞΕ ενωσιακού ενδιαφέροντος, με βάση διαθέσιμες πληροφορίες με γεωγραφικές αναφορές για την Ελλάδα, 2024

Η Ελλάδα εκπλήρωσε τη δράση προτεραιότητας για το 2022, δηλαδή να επιταχύνει την εφαρμογή του κανονισμού ΧΞΕ.

Δράση προτεραιότητας για το 2025

- Επιτάχυνση της εφαρμογής του κανονισμού ΧΞΕ, μεταξύ άλλων όσον αφορά την επιβολή και τις ικανότητες των αρχών επιθεώρησης.

Αξιολόγηση και λογιστική καταγραφή των οικοσυστημάτων

Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα καλεί τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν με καλύτερο τρόπο ζητήματα βιοποικιλότητας στη λήψη δημόσιων και επιχειρηματικών αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα και να αναπτύξουν συστήματα λογιστικής καταγραφής του φυσικού κεφαλαίου.

Ομοίως, ο στόχος 14 του παγκοσμίου πλαισίου για τη βιοποικιλότητα ⁽⁷⁴⁾ αποσκοπεί στη διασφάλιση της πλήρους ενσωμάτωσης της βιοποικιλότητας και των πολλαπλών αξιών της στην πολιτική και τον σχεδιασμό και, κατά περίπτωση, στην εθνική λογιστική διαχείριση. Αυτό επιτάσσει αποτελεσματική και συνεκτική παρατήρηση της βιοποικιλότητας και υποβολή εκθέσεων σχετικά με την κατάσταση των οικοσυστημάτων στην ΕΕ ⁽⁷⁵⁾.

Ο τροποποιημένος κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 691/2011 σχετικά με τους ευρωπαϊκούς περιβαλλοντικούς οικονομικούς λογαριασμούς ⁽⁷⁶⁾ εισάγει νέες απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων από τα κράτη μέλη σχετικά με την κατάσταση των οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των αστικών οικοσυστημάτων, των καλλιεργήσιμων εκτάσεων, των χορτολιβαδικών εκτάσεων [λειτουργικών], των δασών και των δασικών εκτάσεων, των παράκτιων ζωνών, των θινών και των υγροτόπων [υδροβιότοπων]. Τα στοιχεία που υποβάλλονται από τα κράτη μέλη θα χρησιμοποιηθούν για τη δεύτερη αξιολόγηση των ευρωπαϊκών οικοσυστημάτων, η οποία αναμένεται το 2027, και μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για τη στήριξη

⁽⁷⁰⁾ Haubrock, P. J., Turbelin, A. J., Cuthbert, R. N. et al., «Economic costs of invasive alien species across Europe», *NeoBiota*, τόμος 63, 2021, σ. 153-190.

⁽⁷¹⁾ Henry, M., Leung, B., Cuthbert, R. N. et al., «Unveiling the hidden economic toll of biological invasions in the European Union», *Environmental Sciences Europe*, τόμος 35, αριθ. 1, 2023, σ. 43.

⁽⁷²⁾ IPBES (Διακυβερνητική πλατφόρμα επιστήμης-πολιτικής για τη βιοποικιλότητα και τις υπηρεσίες οικοσυστημάτων), *Summary for Policymakers – Invasive alien species assessment*, 2023, <https://www.ipbes.net/document-library-catalogue/summary-policy-makers-invasive-alien-species-assessment>.

⁽⁷³⁾ Πρόσφατα δημιουργήθηκε, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης μελέτης, η βάση για ένα σχέδιο δράσης για τη διαχείριση του ΧΞΕ που είναι το πιο επικίνδυνο από πολλές απόψεις, του *Lagocephalus sceleratus*.

⁽⁷⁴⁾ Απόφαση 15/4 που εκδόθηκε από τη διάσκεψη των μερών της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα: Παγκόσμιο πλαίσιο για

τη βιοποικιλότητα Κουνμίνγκ-Μόντρεαλ (<https://www.cbd.int/doc/decisions/cop-15/cop-15-dec-04-en.pdf>).

⁽⁷⁵⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Κοινό Κέντρο Ερευνών και ΕΟΠ, *EU Ecosystem Assessment – Summary for policymakers* (Αξιολόγηση των οικοσυστημάτων της ΕΕ – Σύνοψη για τους φορείς χάραξης πολιτικής), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2021, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/81ff1498-b91d-11eb-8aca-01aa75ed71a1/language-en>.

⁽⁷⁶⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 691/2011 όσον αφορά την εισαγωγή νέων ενωτικών περιβαλλοντικών οικονομικών λογαριασμών [COM(2022) 329 final της 11ης Ιουλίου 2022] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2022:329:FIN>.

αποφάσεων πολιτικής.

Η αξιολόγηση των οικοσυστημάτων είναι μια ανάλυση της κατάστασης των οικοσυστημάτων και των πιέσεων που ασκούνται σ' αυτά, καθώς και των οφελών που αυτά παρέχουν στους ανθρώπους, είτε άμεσα είτε έμμεσα μέσω της οικονομίας.

Όλο και περισσότερες πλατφόρμες, δίκτυα και κοινότητες πρακτικής, συμπεριλαμβανομένης της πλατφόρμας της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα και τις επιχειρήσεις⁽⁷⁷⁾, εμπλέκουν τις επιχειρήσεις στην προστασία της βιοποικιλότητας. Οι εν λόγω πλατφόρμες και κοινότητες αποτελούν βασικά εργαλεία για την προώθηση και τη διευκόλυνση των αξιολογήσεων του φυσικού κεφαλαίου μεταξύ των επιχειρήσεων και των παρόχων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Οι αξιολογήσεις του φυσικού κεφαλαίου βοηθούν τις ιδιωτικές επιχειρήσεις να κατανοήσουν καλύτερα τόσο τις αρνητικές όσο και τις θετικές επιπτώσεις τους στη φύση και να εκτιμήσουν τον τρόπο με τον οποίο η φύση συμβάλλει στην επιτυχία τους. Η κατανόηση αυτή συμβάλλει στην εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα.

Δεν υπάρχει ακόμη ελληνικό μέλος στο δίκτυο για τις επιχειρήσεις και τη βιοποικιλότητα της πλατφόρμας της ΕΕ για τις επιχειρήσεις και τη βιοποικιλότητα.

Η λογιστική καταγραφή των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα βρίσκεται, επί του παρόντος, σε πολύ πρώιμο στάδιο. Ωστόσο, η συνάφειά της για την πολιτική είναι σαφής. Μέχρι σήμερα, δεν έχει οριστικοποιηθεί κανένας λογαριασμός στην Ελλάδα. Ωστόσο, αναπτύσσεται ένας

εθνικός λογαριασμός έκτασης οικοσυστήματος, ένας λογαριασμός χρηματικών περιουσιακών στοιχείων οικοσυστήματος και ένας θεματικός λογαριασμός βιοποικιλότητας, για όλες τις δασοσκεπείς και δασοκομικές εκτάσεις, οι οποίοι αναμένεται να δημοσιευθούν σύντομα. Όσον αφορά τους λογαριασμούς για τις υπηρεσίες οικοσυστήματος, σχεδιάζεται ένα μεθοδολογικό πλαίσιο τόσο για τη φυσική όσο και για τη νομισματική λογιστική καταγραφή των υπηρεσιών οικοσυστήματος που σχετίζονται με τα ύδατα (π.χ. κανονισμός για τα ύδατα).

Τα δεδομένα που απαιτούνται για τη δημιουργία συστήματος λογιστικής καταγραφής του φυσικού κεφαλαίου είναι σπάνια και μη διαθέσιμα στην Ελλάδα. Έχουν αναπτυχθεί μεθοδολογίες για τη συλλογή πληροφοριών που λείπουν και για την έναρξη της ανάπτυξης λογαριασμών σχετικά με τα οικοσυστήματα, τις υπηρεσίες οικοσυστήματος και τη βιοποικιλότητα.

Τα κύρια εμπόδια για την εφαρμογή του πλαισίου λογιστικής καταγραφής οικοσυστημάτων του συστήματος περιβαλλοντικής οικονομικής λογιστικής στην Ελλάδα είναι η έλλειψη ικανοτήτων και εμπειρογνωσίας των ενδιαφερόμενων μερών και των εμπλεκόμενων κρατικών οργανισμών, καθώς και τα κενά στα δεδομένα. Η ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των εταίρων του έργου «Χαρτογράφηση και αξιολόγηση για ολοκληρωμένη λογιστική καταγραφή των οικοσυστημάτων» αναμένεται να αντιμετωπίσει αυτές τις αδυναμίες και να παράσχει καθοδήγηση μέσω των πιλοτικών λογαριασμών κάθε χώρας.

⁽⁷⁷⁾ Η πλατφόρμα της ΕΕ για τις επιχειρήσεις και τη βιοποικιλότητα (https://green-forum.ec.europa.eu/business-and-biodiversity_el) έχει ως στόχο να προωθήσει την επιχειρηματική σκοπιμότητα της βιοποικιλότητας για τις επιχειρήσεις και τα

χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μέσω εργαστηρίων, σεμιναρίων, εκθέσεων και μιας επικοινωνιακής στρατηγικής σε διάφορα μέσα ενημέρωσης.

3. Μηδενική ρύπανση

Καθαρός αέρας

Οι πολιτικές και η νομοθεσία της ΕΕ για τον καθαρό αέρα έχουν μειώσει επιτυχώς τις εκπομπές βασικών ατμοσφαιρικών ρύπων και έχουν βελτιώσει σημαντικά την ποιότητα του αέρα, η οποία προσεγγίζει πλέον τα επίπεδα που συνιστά ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα σαφή οφέλη για την υγεία και μειωμένες δυσμενείς επιπτώσεις στα οικοσυστήματα και τη βιοποικιλότητα. Ωστόσο, για να επιτευχθούν τα επίπεδα που συνιστώνται από τον ΠΟΥ απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες, συμπεριλαμβανομένης της πλήρους συμμόρφωσης με τη νομοθεσία της ΕΕ. Για την καθοδήγηση αυτών των προσπαθειών, το σχέδιο δράσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση θέτει στόχους για το 2030 σε σχέση με το 2005. Πρόκειται για τη μείωση των επιπτώσεων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία κατά 55 % και τη μείωση των οικοσυστημάτων της ΕΕ που απειλούνται από την ατμοσφαιρική ρύπανση κατά 25 %.

Η ΕΕ έχει αναπτύξει ολοκληρωμένη σειρά πολιτικών για την ποιότητα του αέρα ⁽⁷⁸⁾. Αυτές θέτουν πρότυπα της ΕΕ για την ποιότητα του αέρα με βάση την υγεία ⁽⁷⁹⁾ και καθορίζουν τις εθνικές δεσμεύσεις των κρατών μελών για μείωση των εκπομπών ⁽⁸⁰⁾ για διάφορους ατμοσφαιρικούς ρύπους.

Η ποιότητα του αέρα στην Ελλάδα εξακολουθεί να προκαλεί ανησυχία σε ορισμένα τμήματα της επικράτειας.

Σύμφωνα με τις τελευταίες διαθέσιμες ετήσιες εκτιμήσεις του ΕΟΠ (για το 2022) ⁽⁸¹⁾ για την Ελλάδα, 10 700 θάνατοι ετησίως (ή 93 800 χαμένα έτη αναμενόμενης ζωής)

αποδίδονται στα λεπτά αιωρούμενα σωματίδια (PM_{2,5}) ⁽⁸²⁾, 2 200 θάνατοι ετησίως (ή 19 500 χαμένα έτη αναμενόμενης ζωής) στο διοξείδιο του αζώτου (NO₂) ⁽⁸³⁾ και 2 300 θάνατοι ετησίως (ή 19 900 χαμένα έτη αναμενόμενης ζωής) στο όζον ⁽⁸⁴⁾.

Οι εκπομπές αρκετών ατμοσφαιρικών ρύπων έχουν μειωθεί σημαντικά στην Ελλάδα από το 2005, ενώ η αύξηση του ΑΕΠ συνεχίστηκε (βλ. γράφημα 15). Σύμφωνα με τις απογραφές που υποβλήθηκαν βάσει του άρθρου 10 παράγραφος 2 της οδηγίας για τις εθνικές δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών (στο εξής: NECD) ⁽⁸⁵⁾ το 2024, η Ελλάδα υλοποίησε τις οικείες δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών για την περίοδο 2020-2029 για τους εξής αέριους ρύπους: οξείδια του αζώτου (NO_x), πτητικές οργανικές ενώσεις εκτός μεθανίου (NMVOC), διοξείδιο του θείου (SO₂), αμμωνία (NH₃) και PM_{2,5}. Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες προβλέψεις που υποβλήθηκαν βάσει του άρθρου 10 παράγραφος 2 της NECD, η Ελλάδα προβλέπεται να εκπληρώσει τις δεσμεύσεις της για μείωση των εκπομπών κατά την περίοδο από το 2030 και εξής για τα NO_x, NMVOC, SO₂, NH₃ και PM_{2,5}.

Η Ελλάδα υπέβαλε στην Επιτροπή το πρώτο εθνικό της πρόγραμμα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (στο εξής: ΕΠΕΑΡ) στις 26 Ιανουαρίου 2021.

⁽⁷⁸⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Αέρας», ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, https://environment.ec.europa.eu/topics/air_el.

⁽⁷⁹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Πρότυπα της ΕΕ για την ποιότητα του αέρα», ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, https://environment.ec.europa.eu/topics/air/air-quality/eu-air-quality-standards_el.

⁽⁸⁰⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Μείωση των εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων», ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, https://environment.ec.europa.eu/topics/air/reducing-emissions-air-pollutants_el.

⁽⁸¹⁾ ΕΟΠ, *Harm to human health from air pollution in Europe: Burden of disease 2024* (Βλάβη στην ανθρώπινη υγεία λόγω της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην Ευρώπη: η επιβάρυνση από ασθένειες 2024), ενημερωτικό σημείωμα αριθ. 21/2024, Κοπεγχάγη, 2024, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/harm-to-human-health-from-air-pollution-2024>.

⁽⁸²⁾ Τα αιωρούμενα σωματίδια (στο εξής: PM) είναι ένα μείγμα σωματιδίων αερολύματος (στερεών και υγρών) που καλύπτουν ευρύ φάσμα μεγεθών και χημικών συνθέσεων. Η ένδειξη PM₁₀ αναφέρεται στα σωματίδια με διάμετρο 10 μm και κάτω. Η

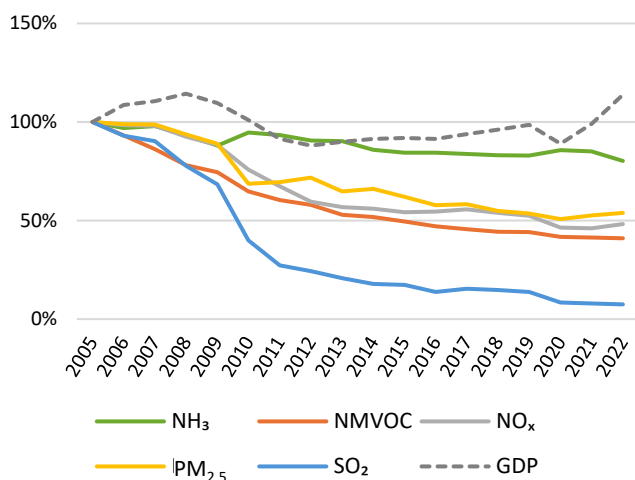
ένδειξη PM_{2,5} αναφέρεται στα σωματίδια με διάμετρο 2,5 μm και κάτω. Τα PM εκπέμπονται από πολλές ανθρωπογενείς πηγές, συμπεριλαμβανομένης της καύσης.

⁽⁸³⁾ Το διοξείδιο του αζώτου (NO₂) εν προκειμένω αφορά μια ομάδα αερίων με την ονομασία «οξείδια του αζώτου» (NO_x), η οποία περιλαμβάνει και το μονοξείδιο του αζώτου (NO). Τα NO_x εκπέμπονται κατά τη διάρκεια της καύσης καυσίμων, για παράδειγμα από βιομηχανικές εγκαταστάσεις και από τις οδικές μεταφορές.

⁽⁸⁴⁾ Το όζον στην επιφάνεια του εδάφους είναι προϊόν φωτοχημικής αντίδρασης λόγω της ρύπανσης. Φέτος, για πρώτη φορά, ελήφθησαν επίσης υπόψη οι επιπτώσεις της μακράς έκθεσης στο όζον. Σε προηγούμενη ανάλυση του ΕΟΠ εκτιμήθηκε μόνο ο αντίκτυπος της βραχείας έκθεσης.

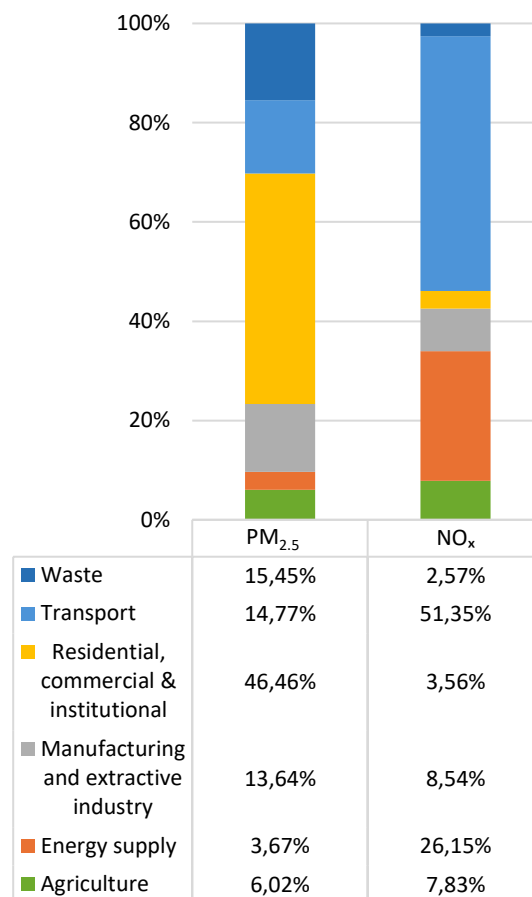
⁽⁸⁵⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2016/2284 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 2016, σχετικά με τη μείωση των εθνικών εκπομπών ορισμένων ατμοσφαιρικών ρύπων, την τροποποίηση της οδηγίας 2003/35/ΕΚ και την κατάργηση της οδηγίας 2001/81/ΕΚ (ΕΕ L 344 της 17.12.2016, σ. 1), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.344.01.0001.01.ELL.

Γράφημα 15: Τάσεις εκπομπών βασικών ρύπων / ΑΕΠ στην Ελλάδα (%), 2005-2022

Πηγή: ΕΟΠ, «National air pollutant emissions data viewer 2005–2022» (Πρόγραμμα προβολής εθνικών δεδομένων εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων 2005-2022), 25 Ιουνίου 2024, <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/air-pollution/national-air-pollutant-emissions-data-viewer-2005-2022>.

Γράφημα 16: Εκπομπές PM_{2.5} και NO_x ανά τομέα στην Ελλάδα (%), 2022

Πηγή: ΕΟΠ, «National air pollutant emissions data viewer 2005–2022» (Πρόγραμμα προβολής εθνικών δεδομένων εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων 2005-2022), 25 Ιουνίου 2024, <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/air-pollution/national-air-pollutant-emissions-data-viewer-2005-2022>.

Το 2023 υπέρβαση των οριακών τιμών που καθορίζονται στην οδηγία για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα (ΑΑQD) ⁽⁸⁶⁾ καταγράφηκε για το NO₂ σε δύο ζώνες ποιότητας του αέρα ⁽⁸⁷⁾, για τα PM₁₀ σε τρεις ζώνες ποιότητας του αέρα ⁽⁸⁸⁾ και για τα PM_{2.5} σε μία ζώνη ποιότητας του αέρα ⁽⁸⁹⁾ στην Ελλάδα. Επιπλέον, οι τιμές-στόχοι για τις συγκεντρώσεις όζοντος δεν έχουν επιτευχθεί σε αρκετές ζώνες ποιότητας του αέρα, όπως και η τιμή-στόχος για τη συγκέντρωση βενζο[α]πυρενίου (BaP) σε μία ζώνη ποιότητας του αέρα ⁽⁹⁰⁾ .).

Οι επανειλημμένες παραβιάσεις των απαιτήσεων σχετικά με την ποιότητα του αέρα, οι οποίες έχουν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία και στο περιβάλλον,

⁽⁸⁶⁾ Οδηγία 2008/50/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2008, για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη (ΕΕ L 152 της 11.6.2008, σ. 1), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0050>.

⁽⁸⁷⁾ Πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας και πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης.

⁽⁸⁸⁾ Βόρεια Ελλάδα, πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας και πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης.

⁽⁸⁹⁾ Βόρεια Ελλάδα.

⁽⁹⁰⁾ ΕΟΠ, κεντρικό αποθετήριο δεδομένων Eionet ().

ελέγχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω διαδικασιών επί παραβάσει οι οποίες στρέφονται κατά όλων των ενεχόμενων κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Το ΔΕΕ εξέδωσε δύο αποφάσεις το 2023, επιβεβαιώνοντας τη μη συμμόρφωση της Ελλάδας με την οδηγία 2008/50/ΕΚ, σχετικά με υπερβάσεις των οριακών τιμών PM₁₀ στη Θεσσαλονίκη (C-70/21) και υπερβάσεις των οριακών τιμών NO₂ στην Αθήνα (C-633/21). Στόχος είναι η θέσπιση κατάλληλων μέτρων για τη συμμόρφωση όλων των ζωνών ποιότητας του αέρα με την οδηγία.

Η Ελλάδα δεν έχει ακόμη κυρώσει το πρωτόκολλο για τα βαρέα μέταλλα και το πρωτόκολλο για τους έμμονους οργανικούς ρύπους της σύμβασης της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη σχετικά με τον αέρα.

Στην ΕΕΠΠ του 2022, η Ελλάδα έλαβε τρεις δράσεις προτεραιότητας. Η πρώτη δράση προτεραιότητας ήταν η περαιτέρω μείωση των εκπομπών στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΡ. Η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στο θέμα αυτό, καθώς τα τελευταία στοιχεία που υποβλήθηκαν δείχνουν ότι έχουν τηρηθεί οι δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών για την περίοδο 2020-2029 και ότι οι δεσμεύσεις για μείωση των εκπομπών από το 2030 και μετά προβλέπεται να επιτευχθούν. Η δεύτερη δράση προτεραιότητας ήταν να διασφαλιστεί η πλήρης συμμόρφωση με τα πρότυπα της ΕΕ για την ποιότητα του αέρα και να διατηρηθούν οι τάσεις μείωσης των εκπομπών. Με βάση τα τελευταία στοιχεία, η Ελλάδα έχει σημειώσει σχετική πρόοδο. Ωστόσο, εξακολουθεί να καταγράφεται υπέρβαση των οριακών τιμών και των τιμών-στόχων για το NO₂, τα PM₁₀, τα PM_{2,5}, το όζον και το βενζο[α]πυρένιο, με αποτέλεσμα να απαιτείται περαιτέρω δράση γι' αυτά. Από το 2019 έχουν αναφερθεί πτωτικές τάσεις εκπομπών για όλους τους κύριους ρύπους, εκτός από τα PM_{2,5}, για τα οποία απαιτείται ανάληψη περαιτέρω δράσης. Η τρίτη δράση προτεραιότητας που έλαβε η Ελλάδα ήταν η κύρωση του τροποποιημένου πρωτοκόλλου του Γκέτεμποργκ, του πρωτοκόλλου για τα βαρέα μέταλλα και του πρωτοκόλλου για τους έμμονους οργανικούς ρύπους. Έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, καθώς έχει κυρωθεί το πρωτόκολλο του Γκέτεμποργκ, αλλά η Ελλάδα δεν έχει κυρώσει το πρωτόκολλο για τα βαρέα μέταλλα και το πρωτόκολλο για τους έμμονους οργανικούς ρύπους.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΡ, ανάληψη δράσης για τη

μείωση των εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων.

- Διασφάλιση της πλήρους συμμόρφωσης με τα ισχύοντα πρότυπα της οδηγίας για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα των μελλοντικών αυστηρότερων απαιτήσεων βάσει της αναθεωρημένης οδηγίας για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα.
- Επιτάχυνση της κύρωσης των σχετικών διεθνών συμβάσεων και πρωτοκόλλων.

Βιομηχανικές εκπομπές

Οι βασικοί στόχοι της ενωσιακής πολιτικής για τις βιομηχανικές εκπομπές είναι οι εξής:

- i) προστασία του αέρα, των υδάτων και του εδάφους και πρόληψη των επιβλαβών επιπτώσεων στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον·
- ii) πρόληψη και διαχείριση αποβλήτων·
- iii) βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και της αποδοτικής χρήσης των πόρων, συμπεριλαμβανομένων των υδάτων·
- iv) συμβολή στην απανθρακοποίηση.

Ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής είναι η οδηγία για τις βιομηχανικές εκπομπές (στο εξής: OBE), η οποία αναθεωρήθηκε το 2024 ⁽⁹¹⁾. Η αναθεώρηση βελτιώνει τη συμβολή της οδηγίας στην επίτευξη του στόχου μηδενικής ρύπανσης. Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην καινοτομία και οικοδομεί ισχυρούς δεσμούς μεταξύ της απορρύπανσης, της απανθρακοποίησης και της κυκλικότητας, γεγονός που την καθιστά βασικό κανονιστικό εργαλείο που συνοδεύει τον πράσινο μετασχηματισμό της βιομηχανίας της ΕΕ έως το 2050.

Η επισκόπηση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων που ρυθμίζονται από την OBE στη συνέχεια βασίζεται σε δεδομένα που υποβλήθηκαν στο μητρώο της ΕΕ το 2022 ⁽⁹²⁾.

Στην Ελλάδα, περίπου 390 βιομηχανικές εγκαταστάσεις υποχρεούνται να διαθέτουν άδεια βάσει της OBE και οι περισσότερες από αυτές εμπίπτουν στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων χώρων υγειονομικής ταφής (29 %), και ακολουθούν η εντατική εκτροφή πουλερικών και χοίρων (16 %), ο τομέας της ενέργειας (10 %) και ο τομέας τροφίμων και ποτών (10 %).

Στο γράφημα 17 παρουσιάζεται η ζημία στην υγεία και το περιβάλλον που οφείλεται στους κύριους βιομηχανικούς

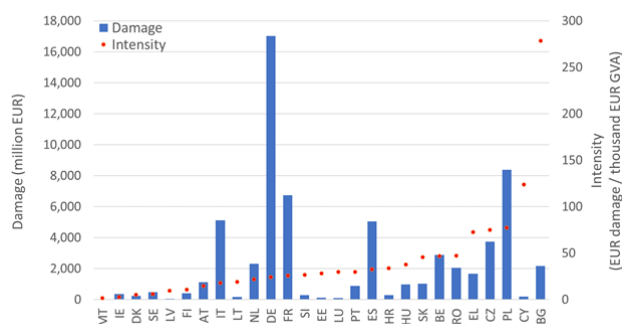
⁽⁹¹⁾ Οδηγία 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2010, περί βιομηχανικών και κτηνοτροφικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης)(ΕΕ L 334 της 17.12.2010, σ. 17), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία (ΕΕ) 2024/1785 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Απριλίου 2024, [https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A02010L0075-20240804&qid=1725983863299)

[content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A02010L0075-20240804&qid=1725983863299](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A02010L0075-20240804&qid=1725983863299).

⁽⁹²⁾ ΕΟΠ, Ευρωπαϊκή πύλη για τις βιομηχανικές εκπομπές, <https://industry.eea.europa.eu/>, το 2022 είναι το έτος αναφοράς για όλες τις εκθέσεις.

ατμοσφαιρικούς ρύπους. Δεδομένου ότι αυτή εξαρτάται, μεταξύ άλλων παραγόντων, από το μέγεθος του βιομηχανικού τομέα σε κάθε κράτος μέλος, το γράφημα δείχνει επίσης τη σχέση μεταξύ της ζημίας και της βιομηχανικής δραστηριότητας [εκφρασμένης σε ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (στο εξής: ΑΠΑ)], η οποία παρέχει ένδειξη της «έντασης» των εκπομπών. Η Ελλάδα καταγράφει σχετικά υψηλή ζημία (την 11η υψηλότερη ζημία στην ΕΕ) και υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ που ανέρχεται σε 27,5 EUR ανά 1 000 EUR ΑΠΑ όσον αφορά την ένταση εκπομπών (5η υψηλότερη ένταση στην ΕΕ). Ο κύριος βιομηχανικός παράγοντας συμβολής στις ατμοσφαιρικές εκπομπές ⁽⁹³⁾ είναι ο τομέας της ενέργειας (συμπεριλαμβανομένων των διυλιστηρίων και της αεριοποίησης).

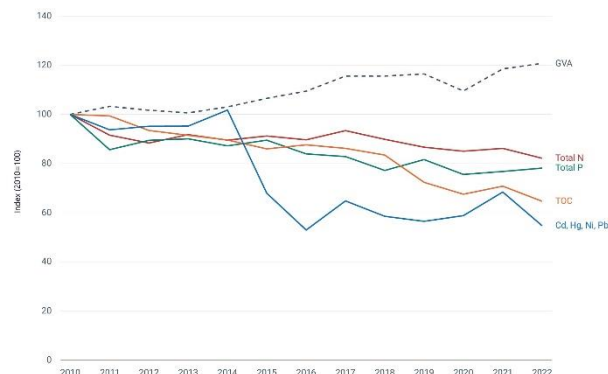
Γράφημα 17: Ζημίες και ένταση βιομηχανικής ατμοσφαιρικής ρύπανσης ανά κράτος μέλος, 2021

Πηγή: ΕΟΠ, «Industrial pollution intensity indicators — EU large industry air pollution damage costs intensity» (Δείκτες έντασης βιομηχανικής ρύπανσης — Ένταση κόστους ζημίας λόγω ατμοσφαιρικής ρύπανσης από μεγάλες βιομηχανίες της ΕΕ), Ευρωπαϊκή πύλη για τις βιομηχανικές εκπομπές, 2024, <https://industry.eea.europa.eu/analyse/industrial-emissions-indicator>.

Συνολικά, οι βιομηχανικές εκπομπές στα ύδατα της ΕΕ μειώθηκαν με την πάροδο του χρόνου για όλους τους κύριους ρύπους. Κατά μέσο όρο στην ΕΕ, φαίνεται ότι δεν συνδέονται με τη βιομηχανική δραστηριότητα, η οποία αυξήθηκε κατά την ίδια περίοδο (εκφραζόμενη σε ΑΠΑ), όπως φαίνεται στο γράφημα 18.

Γράφημα 18: Βιομηχανικές απορρίψεις ρύπων στα ύδατα και βιομηχανική δραστηριότητα στην ΕΕ-27

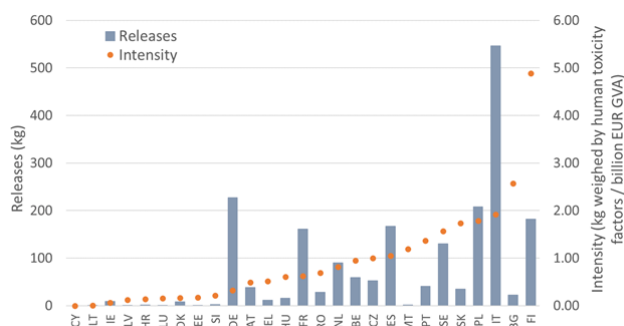

ΣΗΜ.: Cd, κάδμιο· Hg, υδράργυρος· Ni, νικέλιο· Pb, μόλυβδος· TOC, ολικός οργανικός άνθρακας· total N, ολικός άζωτος· total P, ολικός φώσφορος.

Πηγή: ΕΟΠ, «Industrial pollutant releases to water in Europe» (Απορρίψεις βιομηχανικών ρύπων στα ύδατα στην Ευρώπη), 30 Μαΐου 2024, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/industrial-pollutant-releases-to-water>.

Όσον αφορά ειδικότερα την Ελλάδα, στο γράφημα 20 παρουσιάζονται οι βιομηχανικές εκπομπές βαρέων μετάλλων στα ύδατα, λαμβανομένων υπόψη της τοξικότητας κάθε μετάλλου για τον άνθρωπο, καθώς και της έντασης των εκπομπών, με βάση την αναλογία τους προς τη βιομηχανική δραστηριότητα (εκφρασμένη σε ΑΠΑ). Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 11η χαμηλότερη θέση όσον αφορά τις εκπομπές βαρέων μετάλλων στα ύδατα και στην 16η θέση όσον αφορά την ένταση των εκπομπών (με μέση ένταση στην ΕΕ τα 0,864 kg ανά 1 δισ. EUR ΑΠΑ). Όπως φαίνεται στο γράφημα 20, οι κύριοι βιομηχανικοί παράγοντες συμβολής στις εκπομπές στα ύδατα στην Ελλάδα είναι ο ενεργειακός τομέας (συμπεριλαμβανομένων των διυλιστηρίων) εν γένει και η κτηνοτροφία, όσον αφορά τις εκπομπές αζώτου και φωσφόρου.

Γράφημα 19: Βιομηχανικές απορρίψεις και ένταση βαρέων μετάλλων στα ύδατα ανά κράτος μέλος, 2022

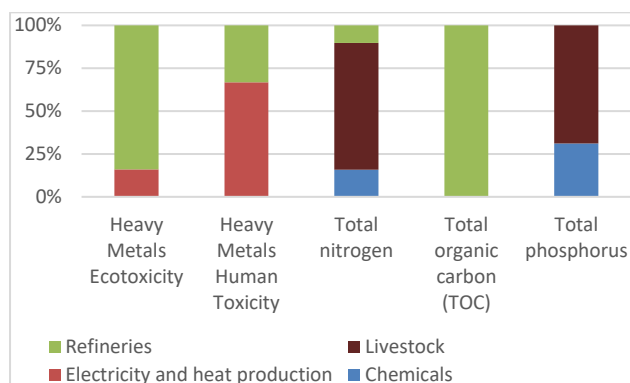

⁽⁹³⁾ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, Σύμβαση σχετικά με τη διαμεθοριακή ρύπανση της ατμόσφαιρας σε μεγάλη απόσταση (LRTAP), (Πρωτόκολλο του Γκέτεμποργκ, Σύμβαση LRTAP) 1990-

2022, <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/air-pollution/air-pollutant-emissions-data-viewer-1990-2022>.

Πηγή: ΕΟΠ, «Industrial pollution intensity indicators — EU large industry water pollution intensity» (Δείκτες έντασης βιομηχανικής ρύπανσης — Ένταση ρύπανσης των υδάτων από μεγάλες βιομηχανίες της ΕΕ), Ευρωπαϊκή πύλη για τις βιομηχανικές εκπομπές, 2024, <https://industry.eea.europa.eu/analyse/industrial-emissions-indicator>.

Γράφημα 20: Σχετικές απορρίψεις στα ύδατα από τη βιομηχανία στην Ελλάδα (%), 2022

Πηγή: ΕΟΠ, «Industrial reporting under the Industrial Emissions Directive 2010/75/EU and European Pollutant Release and Transfer Register Regulation (EC) No 166/2006 – ver. 12.0 Sep. 2024 (tabular data)» [Υποβολή εκθέσεων από βιομηχανίες βάσει της οδηγίας 2010/75/ΕΕ για τις βιομηχανικές εκπομπές και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 166/2006 για το ευρωπαϊκό μητρώο έκλυσης και μεταφοράς ρύπων — έκδ. 12.0 Σεπτέμβριος 2024 (δεδομένα υπό μορφή πίνακα)], κατάλογος γεωχωρικών δεδομένων του ΕΟΠ, 13 Σεπτεμβρίου 2024, <https://doi.org/10.2909/cf5e54c1-be99-4426-bcad-baa26c4f27a0>.

Οι διατάξεις της ΟΒΕ σχετικά με την ενημέρωση και τη συμμετοχή του κοινού απαιτούν από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο που θα παρέχει στους πολίτες δυνατότητα πρόσβασης σε σχετικές πληροφορίες και συμμετοχής στη διαδικασία έγκρισης δυνητικά ρυπογόνων εγκαταστάσεων. Ως εκ τούτου, το κοινό και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), μαζί με τις αρμόδιες αρχές, διαδραματίζουν ρόλο στη διασφάλιση της συμμόρφωσης των εν λόγω αδειών με τη νομοθεσία της ΕΕ. Η ΟΒΕ περιλαμβάνει υποχρεωτικές απαιτήσεις σχετικά με περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις, προβλέποντας την υποχρέωση διενέργειας επιτόπιου ελέγχου τουλάχιστον κάθε 1-3 έτη, με τη χρήση κριτηρίων βάσει κινδύνου. Επίσης, οι διατάξεις επιβολής της ΟΒΕ απαιτούν από τα κράτη μέλη να καθορίσουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις που θα επιβάλλονται σε περίπτωση παράβασης των εθνικών διατάξεων που βασίζονται στην ΟΒΕ. Σύμφωνα με τις διατάξεις της αναθεωρημένης οδηγίας, οι σοβαρότερες παραβάσεις μπορούν να επισύρουν πρόστιμα ανερχόμενα τουλάχιστον στο 3 % του ετήσιου κύκλου εργασιών του νομικού προσώπου στην ΕΕ. Η αναθεωρημένη ΟΒΕ θεσπίζει επίσης δικαίωμα αποζημίωσης για τα άτομα των οποίων η υγεία έχει ζημιωθεί λόγω τέτοιων παραβάσεων.

Η ανάπτυξη βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών (στο εξής: ΒΔΤ) και η κατάρτιση εγγράφων αναφοράς για τις ΒΔΤ και συμπερασμάτων για τις ΒΔΤ διασφαλίζει την ουσιαστική

συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και καθιστά δυνατή την καλύτερη εφαρμογή της ΟΒΕ.

Μετά την ΕΕΠΠ του 2022 η Επιτροπή έχει εκδώσει συμπεράσματα ΒΔΤ σχετικά με i) την επεξεργασία σιδηρούχων μετάλλων, ii) την κλωστοϋφαντουργική βιομηχανία, iii) τα κοινά συστήματα διαχείρισης και επεξεργασίας αποβλήτων στον τομέα των χημικών προϊόντων και iv) τα σιδηροορείς και τα χυτήρια.

Η Επιτροπή βασίζεται στις προσπάθειες των εθνικών αρμόδιων αρχών για την εφαρμογή των νομικά δεσμευτικών συμπερασμάτων ΒΔΤ και των συναφών επιπέδων εκπομπών ΒΔΤ στις περιβαλλοντικές άδειες. Η διαδικασία αυτή αναμένεται να οδηγήσει σε σημαντική και συνεχή μείωση της ρύπανσης.

Στις ΕΕΠΠ του 2019 και του 2022, η Ελλάδα έλαβε δράσεις προτεραιότητας για την επανεξέταση των αδειών και την ενίσχυση του ελέγχου και της επιβολής σύμφωνα με τα συμπεράσματα ΒΔΤ, καθώς και για την αντιμετώπιση της ρύπανσης σε εγκαταστάσεις του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την αξιολόγηση της προόδου ως προς την υλοποίηση αυτών των δράσεων προτεραιότητας.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Μείωση των ζημιών και της έντασης της βιομηχανικής ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
- Μείωση των βιομηχανικών απορρίψεων στο νερό και της έντασης τους.
- Συνεργασία με τη βιομηχανία και με περιβαλλοντικές ΜΚΟ για τη διασφάλιση της κατάλληλης συμβολής στα συμπεράσματα ΒΔΤ και εφαρμογής τους και τη διασφάλιση της έγκαιρης επικαιροποίησης των αδειών μετά τη δημοσίευση των συμπερασμάτων ΒΔΤ.
- Διασφάλιση της αποτελεσματικής συμμετοχής του κοινού και πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε σχέση με την ΟΒΕ.

Πρόληψη μεγάλων βιομηχανικών ατυχημάτων — Seveso

Οι βασικοί στόχοι της ενωσιακής πολιτικής για την πρόληψη των μεγάλων βιομηχανικών ατυχημάτων είναι οι εξής:

- έλεγχος των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων που σχετίζονται με επικίνδυνες ουσίες, ιδίως χημικές ουσίες·
- περιορισμός των συνεπειών αυτών των ατυχημάτων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον·
- διαρκής βελτίωση της πρόληψης, της ετοιμότητας και της αντιμετώπισης των μεγάλων ατυχημάτων.

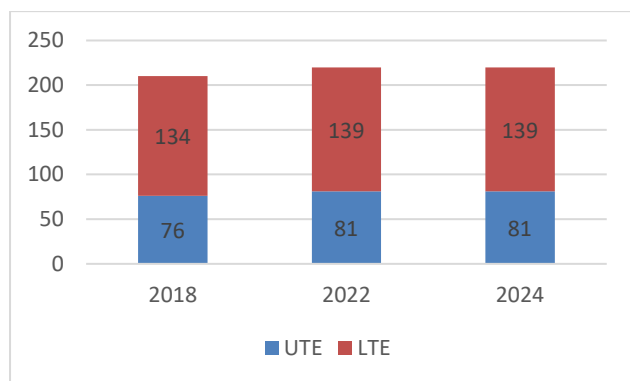
Ο ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής είναι η οδηγία

2012/18/ΕΕ (στο εξής: οδηγία Seveso III) ⁽⁹⁴⁾.

Η παρακάτω επισκόπηση των βιομηχανικών μονάδων που ρυθμίζονται από την οδηγία Seveso III (στο εξής: μονάδες Seveso) βασίζεται σε στοιχεία που υποβλήθηκαν στο eSPIRS (ηλεκτρονικό σύστημα ανάκτησης πληροφοριών για τις μονάδες Seveso) για την περίοδο 2022-2024 ⁽⁹⁵⁾ και στην έκθεση της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας Seveso III για την περίοδο 2019-2022 ⁽⁹⁶⁾.

Το 2024, από τις 220 μονάδες Seveso στην Ελλάδα, 139 κατατάχθηκαν ως μονάδες κατώτερης βαθμίδας και 81 ως μονάδες ανώτερης βαθμίδας (UTE), με βάση την ποσότητα των επικίνδυνων ουσιών που ενδέχεται να υπάρχουν. Οι μονάδες ανώτερης βαθμίδας υπόκεινται σε αυστηρότερες απαιτήσεις. Ο αριθμός των μονάδων Seveso για διάφορα έτη παρουσιάζεται στο γράφημα 21.

Γράφημα 21: Αριθμός μονάδων Seveso στην Ελλάδα, 2018, 2022 και 2024

ΣΗΜ.: LTE, μονάδα κατώτερης βαθμίδας.

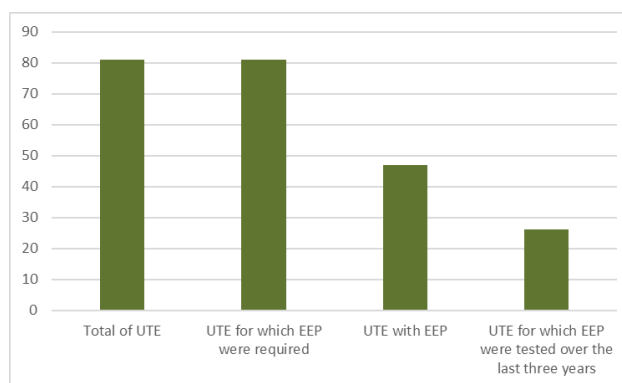
Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, «Assessment and summary of Member States' implementation reports for Implementing Decision 2014/896/EU (implementing Directive 2012/18/EU on the control of major accident hazards involving dangerous substances) [Αξιολόγηση και σύνοψη των εκθέσεων των κρατών μελών για την εφαρμογή της εκτελεστικής απόφασης 2014/896/ΕΕ (σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2012/18/ΕΕ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2022, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/94d57d74-735b-11ec-9136-01aa75ed71a1>· στοιχεία eSPIRS, εξαγωγή στοιχείων από το 2022 και το 2024· Analysis and summary of Member States' reports on implementation of Directive 2012/18/EU on the control of major accident hazards involving dangerous substances according to the format established by Commission Implementing Decision 2014/896/EU (Ανάλυση και σύνοψη των εκθέσεων των κρατών μελών σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2012/18/ΕΕ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες σύμφωνα με το υπόδειγμα που καθορίστηκε με την εκτελεστική απόφαση 2014/896/ΕΕ της Επιτροπής),

Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/9bd73087-e9b8-11ef-b5e9-01aa75ed71a1>.

Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να καταρτίζουν εξωτερικά σχέδια έκτακτης ανάγκης (στο εξής: «ΕΣΕΑ» ή «ΕΕΡ»). Τα εν λόγω ΕΣΕΑ είναι απαραίτητα για την κατάλληλη προετοιμασία και την αποτελεσματική υλοποίηση των αναγκαίων δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος και του πληθυσμού σε περίπτωση μεγάλου βιομηχανικού ατυχήματος.

Σύμφωνα με τις ελληνικές αρχές, το 2022 απαιτήθηκε η κατάρτιση ΕΣΕΑ και για τις 81 μονάδες ανώτερης βαθμίδας. Επίσης, 47 εξ αυτών είχαν ΕΣΕΑ και 26 ΕΣΕΑ είχαν υποβληθεί σε δοκιμή τα τελευταία τρία έτη. Η σύνοψη παρουσιάζεται στο γράφημα 22.

Γράφημα 22: Κατάσταση σχετικά με τα ΕΣΕΑ στην Ελλάδα, 2022

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, «Assessment and summary of Member States' implementation reports for Implementing Decision 2014/896/EU (implementing Directive 2012/18/EU on the control of major accident hazards involving dangerous substances) [Αξιολόγηση και σύνοψη των εκθέσεων των κρατών μελών για την εφαρμογή της εκτελεστικής απόφασης 2014/896/ΕΕ (σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2012/18/ΕΕ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2022, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/94d57d74-735b-11ec-9136-01aa75ed71a1>· στοιχεία eSPIRS, εξαγωγή στοιχείων από το 2022 και το 2024· Analysis and summary of Member States' reports on implementation of Directive 2012/18/EU on the control of major accident hazards involving dangerous substances according to the format established by Commission Implementing Decision 2014/896/EU (Ανάλυση και σύνοψη των εκθέσεων των κρατών μελών σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2012/18/ΕΕ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες σύμφωνα με το υπόδειγμα που καθορίστηκε με την εκτελεστική απόφαση 2014/896/ΕΕ της Επιτροπής), Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/9bd73087-e9b8-11ef-b5e9-01aa75ed71a1>.

Η Ελλάδα δεν υπέβαλε στοιχεία για τον αριθμό των μονάδων Seveso για τις οποίες είναι μόνιμα διαθέσιμες οι πληροφορίες για το κοινό που αναφέρονται στο

⁽⁹⁴⁾ Οδηγία 2012/18/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες και για την τροποποίηση και στη συνέχεια την κατάργηση

της οδηγίας 96/82/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 197 της 24.7.2012, σ. 1), <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/18/oj>.

⁽⁹⁵⁾ Στοιχεία Σεπτεμβρίου 2024.

⁽⁹⁶⁾ Όπως προβλέπει το άρθρο 21 παράγραφος 2 της οδηγίας Seveso III.

παράρτημα V της οδηγίας Seveso III, αλλά ανέφερε ότι οι πληροφορίες αυτές μπορούν να παρασχεθούν σε νομαρχιακό επίπεδο. Αυτό είναι σημαντικό, καθώς η εν λόγω ενημέρωση του κοινού μπορεί να μειώσει τις συνέπειες ενός μεγάλου βιομηχανικού ατυχήματος.

Γράφημα 23: Ποσοστό μονάδων ανώτερης βαθμίδας για τις οποίες διατέθηκαν στο κοινό με ενεργό τρόπο πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα ασφάλειας και τις απαιτούμενες συμπεριφορές ανά κράτος μέλος (%), 2022

ΣΗΜ.: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα.

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, «Assessment and summary of Member States' implementation reports for Implementing Decision 2014/896/EU (implementing Directive 2012/18/EU on the control of major accident hazards involving dangerous substances) [Αξιολόγηση και σύνοψη των εκθέσεων των κρατών μελών για την εφαρμογή της εκτελεστικής απόφασης 2014/896/ΕΕ (σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2012/18/ΕΕ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2022, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/94d57d74-735b-11ec-9136-01aa75ed71a1>· στοιχεία eSPIRS, εξαγωγή στοιχείων από το 2022 και το 2024· Analysis and summary of Member States' reports on implementation of Directive 2012/18/EU on the control of major accident hazards involving dangerous substances according to the format established by Commission Implementing Decision 2014/896/EU (Ανάλυση και σύνοψη των εκθέσεων των κρατών μελών σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2012/18/ΕΕ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες σύμφωνα με το υπόδειγμα που καθορίστηκε με την εκτελεστική απόφαση 2014/896/ΕΕ της Επιτροπής), Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/9bd73087-e9b8-11ef-b5e9-01aa75ed71a1>.

Το ποσοστό των μονάδων ανώτερης βαθμίδας στην ΕΕ-27 για τις οποίες διατέθηκαν με ενεργό τρόπο στο κοινό πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα ασφάλειας και τις απαιτούμενες συμπεριφορές το 2022 παρουσιάζεται στο γράφημα 23. Δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα, καθώς δεν έχει υποβάλει πληροφορίες σχετικά με το θέμα αυτό. Η εν λόγω παροχή πληροφοριών αποτελεί σημαντική διάταξη της οδηγίας Seveso III, καθώς η εν λόγω ενημέρωση του κοινού μπορεί να μειώσει τις συνέπειες ενός μεγάλου βιομηχανικού ατυχήματος.

Το 2022 η Ελλάδα έλαβε δράση προτεραιότητας να ενισχύσει τον έλεγχο και την επιβολή για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις διατάξεις της οδηγίας Seveso III, ιδίως όσον αφορά την ενημέρωση του κοινού και τα ΕΣΕΑ.

Τα στοιχεία που υποβλήθηκαν σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για την περίοδο 2019-2022 δεν δείχνουν ουσιαστική πρόοδο όσον αφορά τον αριθμό των ΕΣΕΑ που καταρτίστηκαν και υποβλήθηκαν σε δοκιμή για μονάδες ανώτερης βαθμίδας στην Ελλάδα.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Ενίσχυση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις σχετικά με τα μέτρα ασφάλειας για την πρόληψη μεγάλων ατυχημάτων και διασφάλιση της κατάλληλης ετοιμότητας και αντίδρασης σε σχέση με τις μονάδες ανώτερης βαθμίδας, ιδίως όσον αφορά την επανεξέταση, τη δοκιμή και την επικαιροποίηση των ΕΣΕΑ, ανά διαστήματα που δεν υπερβαίνουν τα τρία έτη.
- Διασφάλιση της πρόσβασης των πολιτών σε διαφανείς και σαφείς πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους και τη συμπεριφορά σε περίπτωση ατυχήματος.
- Διασφάλιση της πλήρους και ορθής μεταφοράς της οδηγίας Seveso III στο εθνικό δίκαιο.
- Βελτίωση της υποβολής εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας Seveso III.

Κανονισμός για τον υδράργυρο

Ο κανονισμός για τον υδράργυρο θεσπίζει μέτρα και προϋποθέσεις για τη χρήση, την αποθήκευση και το εμπόριο του υδραργύρου, των ενώσεων υδραργύρου και των μειγμάτων υδραργύρου, την παραγωγή, χρήση και εμπορία των προϊόντων με προσθήκη υδραργύρου και τη διαχείριση των αποβλήτων υδραργύρου, με στόχο τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από ανθρωπογενείς εκπομπές και εκλύσεις υδραργύρου και ενώσεων υδραργύρου. Η αναθεώρηση του κανονισμού για τον υδράργυρο που εκδόθηκε το 2024 καθορίζει κανόνες για την αντιμετώπιση των τελευταίων σκόπινων χρήσεων υδραργύρου στην ΕΕ με τη σταδιακή κατάργηση της χρήσης οδοντιατρικών αμαλγαμάτων έως την 1η Ιανουαρίου 2025, εκτός εάν ο οδοντίατρος το θεωρεί απολύτως απαραίτητο λόγω των ειδικών ιατρικών αναγκών του ασθενούς, και την απαγόρευση της παραγωγής και εξαγωγής επιπρόσθετων λαμπτήρων που περιέχουν υδράργυρο από την 1η Ιανουαρίου 2026 ή την 1η Ιανουαρίου 2027 (ανάλογα με την κατηγορία λαμπτήρων).

Το 2019 οδοντιατρικά αμαλγάματα εξακολουθούσαν να χρησιμοποιούνται στο 43 % των οδοντιατρικών θεραπειών, γεγονός που συνιστούσε πρόκληση για τη σταδιακή κατάργηση της χρήσης τους στην Ελλάδα έως την 1η Ιανουαρίου 2025. Ωστόσο, θα έπρεπε να είχαν ληφθεί μέτρα για τη διασφάλιση μιας κοινωνικά και οικονομικά ορθής σταδιακής κατάργησης, συμπεριλαμβανομένων της επαρκούς αποζημίωσης των

εναλλακτικών στα οδοντιατρικά αμαλγάματα λύσεων μέσω του συστήματος ασφάλισης υγείας και της κατάρτισης των οδοντιάτρων. Η Επιτροπή παρακολουθεί κατά πόσον η σταδιακή κατάργηση έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις του κανονισμού. Η Ελλάδα θα πρέπει επίσης να διασφαλίσει ότι η παραγωγή και η εξαγωγή λαμπτήρων που περιέχουν υδράργυρο θα απαγορευτούν εντός των προθεσμιών που ορίζονται στον κανονισμό για τον υδράργυρο.

Θόρυβος

Η οδηγία για τον περιβαλλοντικό θόρυβο⁽⁹⁷⁾ απαιτεί κοινή προσέγγιση για την αποφυγή, την πρόληψη και τη μείωση των επιβλαβών επιπτώσεων του θορύβου. Οι εντεταλμένες αρχές είναι υπεύθυνες για την εκπόνηση και την έγκριση χαρτών θορύβου και σχεδίων δράσης για τα πολεοδομικά συγκροτήματα, τους μεγάλους οδικούς άξονες, τους μεγάλους σιδηροδρομικούς άξονες και τους μεγάλους αερολιμένες. Τα κράτη μέλη αποφασίζουν σχετικά με τα όρια θορύβου που δεν καθορίζονται σε επίπεδο ΕΕ. Ωστόσο, το σχέδιο δράσης για μηδενική ρύπανση θέτει ως στόχο για το 2030 τη μείωση κατά 30 %, σε σύγκριση με το 2017, του ποσοστού των ατόμων που υφίστανται χρόνια ενόχληση από τον θόρυβο από τις μεταφορές.

Ο υπερβολικός θόρυβος από αεροσκάφη, σιδηροδρόμους και οδικά δίκτυα αποτελεί ένα από τα κύρια αίτια περιβαλλοντικών ζητημάτων υγείας στην ΕΕ. Μπορεί να προκαλέσει ισχαιμική καρδιοπάθεια, εγκεφαλικό επεισόδιο, διαταραχές ύπνου, γνωστικές διαταραχές και άγχος⁽⁹⁸⁾.

Στην Ελλάδα, ο περιβαλλοντικός θόρυβος προκαλεί κατ'εκτίμηση τουλάχιστον 170 περιστατικά ισχαιμικής καρδιοπάθειας ετησίως⁽⁹⁹⁾ και περίπου 42 500 άτομα υποφέρουν από διαταραχές ύπνου⁽¹⁰⁰⁾.

Με βάση τις τελευταίες πληροφορίες που αναλύθηκαν, η Ελλάδα δεν έχει ολοκληρώσει τη χαρτογράφηση θορύβου

των πολεοδομικών συγκροτημάτων, των οδικών αξόνων, των σιδηροδρόμων και των αερολιμένων της.

Τα σχέδια δράσης για τη διαχείριση του θορύβου σε πολεοδομικά συγκροτήματα, οδικούς άξονες, σιδηροδρομικούς άξονες και αερολιμένες πρέπει να επικαιροποιούνται και να υποβάλλονται στην Επιτροπή ανά πενταετία. Η προθεσμία για την υποβολή σχεδίων δράσης για τον θόρυβο στο πλαίσιο του πιο πρόσφατου κύκλου υποβολής εκθέσεων ήταν η 18η Ιανουαρίου 2025· τα σχέδια αυτά δεν έχουν ακόμη αξιολογηθεί.

Δεδομένου ότι η Ελλάδα δεν υπέβαλε στην Επιτροπή όλες τις σχετικές πληροφορίες όσον αφορά τους στρατηγικούς χάρτες θορύβου, συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης του πληθυσμού σε θόρυβο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας, επιπρόσθετα στη διαδικασία επί παραβάσει που βρίσκεται σε εξέλιξη σχετικά με τη μη έγκριση σχεδίων δράσης για τον θόρυβο.

Η Ελλάδα έλαβε δύο δράσεις προτεραιότητας στο πλαίσιο της ΕΕΠΠ του 2022 σχετικά με την ανάγκη ολοκλήρωσης της χαρτογράφησης του θορύβου και των σχεδίων δράσης για τον θόρυβο. Δεν έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά την πρώτη δράση προτεραιότητας για τη χαρτογράφηση του θορύβου, όπως περιγράφεται αναλυτικά ανωτέρω. Δεδομένου ότι οι εκθέσεις στο πλαίσιο του πιο πρόσφατου κύκλου υποβολής εκθέσεων σχετικά τα σχέδια δράσης για τον θόρυβο έπρεπε να υποβληθούν στις αρχές του 2025, αυτές δεν έχουν αξιολογηθεί. Ως εκ τούτου, η εν λόγω δράση προτεραιότητας διατηρείται για την ΕΕΠΠ του 2025.

Επομένως, και οι δύο δράσεις προτεραιότητας επαναλαμβάνονται στην ΕΕΠΠ του 2025.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Ολοκλήρωση της χαρτογράφησης του θορύβου.
- Ολοκλήρωση και εφαρμογή σχεδίων δράσης για τη διαχείριση του θορύβου.

⁽⁹⁷⁾ Οδηγία 2002/49/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2002, σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου — Δηλώσεις της Επιτροπής στην επιτροπή συνδιαλλαγής για την έκθεση σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου (ΕΕ L 189 της 18.7.2002, σ. 12), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32002L0049>.

⁽⁹⁸⁾ ΠΟΥ, *Environmental Noise Guidelines for the European Region* (Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον περιβαλλοντικό θόρυβο για την ευρωπαϊκή περιφέρεια), Κοπεγχάγη, 2018, <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289053563>.

⁽⁹⁹⁾ Τα στοιχεία αυτά αποτελούν εκτίμηση του ΕΟΠ με βάση i) τα δεδομένα που υπέβαλαν τα κράτη μέλη σχετικά με την έκθεση σε θόρυβο που καλύπτεται από την οδηγία 2002/49/ΕΚ για τον γύρο χαρτογράφησης του θορύβου του 2022· ii) το Ευρωπαϊκό θεματικό κέντρο για την ατμοσφαιρική ρύπανση, τις μεταφορές, τον θόρυβο και τη βιομηχανική ρύπανση (ETC/ATNI), *Noise*

Indicators under the Environmental Noise Directive 2021: Methodology for estimating missing data (Δείκτες θορύβου βάσει της οδηγίας για τον περιβαλλοντικό θόρυβο 2021: Μεθοδολογία για την εκτίμηση των ελλειπόντων δεδομένων), Έκθεση Eionet ETC/ATNI αριθ. 2021/06, Kjeller, 2021· και iii) τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού θεματικού κέντρου για την ατμοσφαιρική ρύπανση και τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής (ETC/ACM) για τον υπολογισμό των επιπτώσεων στην υγεία, *Implications of environmental noise on health and well-being in Europe* (Επιπτώσεις του περιβαλλοντικού θορύβου στην υγεία και την ευημερία στην Ευρώπη), έκθεση Eionet ETC/ACM αριθ. 2018/10, Bilthoven, 2018, https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-atni/products/etc-atni-reports/eionet_rep_etcacm_2018_10_healthimplicationsnoise.

⁽¹⁰⁰⁾ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις δυσμενείς επιπτώσεις της ηχορύπανσης στην υγεία διατίθενται στη διεύθυνση: <https://www.eea.europa.eu/themes/human/noise/noise-2>.

Ποιότητα και διαχείριση των υδάτων

Η νομοθεσία και η πολιτική της ΕΕ ορίζουν ότι πρέπει να αμβλυνθούν σημαντικά οι επιπτώσεις των πιέσεων που δέχονται τα μεταβατικά ύδατα, τα παράκτια ύδατα και τα γλυκά ύδατα (συμπεριλαμβανομένων των επιφανειακών υδάτων και των υπόγειων υδάτων). Η επίτευξη, διατήρηση και βελτίωση της καλής κατάστασης των υδατικών συστημάτων, όπως ορίζεται στην οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα, θα διασφαλίσει ότι οι πολίτες της ΕΕ και το περιβάλλον επωφελούνται από καλής ποιότητας και ασφαλές πόσιμο νερό και από καλής ποιότητας και ασφαλή ύδατα κολύμβησης. Επίσης, θα διασφαλίσει ότι η διαχείριση του κύκλου των θρεπτικών στοιχείων (άζωτο και φωσφόρος) πραγματοποιείται με πιο βιώσιμο και αποδοτικό ως προς τους πόρους τρόπο.

Οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα

Η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα⁽¹⁰¹⁾ αποτελεί τον ακρογωνιαίό λίθο της πολιτικής της ΕΕ για τα ύδατα στον 21ο αιώνα⁽¹⁰²⁾. Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και άλλες οδηγίες που σχετίζονται με τα ύδατα⁽¹⁰³⁾ αποτελούν τη βάση για τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτων στην ΕΕ. Αποσκοπούν στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των υδάτινων πόρων, στην πρόληψη της περαιτέρω υποβάθμισης και στην αποκατάσταση της καλής κατάστασης. Οι στόχοι αυτοί είναι πολύ σημαντικοί για την ανταγωνιστικότητα, τη στρατηγική αυτονομία και την ασφάλεια της ΕΕ, αλλά η επίτευξή τους έχει καταστεί ακόμη πιο δύσκολη ενόψει της κλιματικής αλλαγής που επηρεάζει τους πολύτιμους υδάτινους πόρους μας.

Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα θεσπίζει ένα διαδικαστικό πλαίσιο για την επίτευξη καλής οικολογικής και χημικής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων και καλής ποσοτικής και χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων. Αυτό συνεπάγεται την παρακολούθηση και ταξινόμηση όλων των υδατικών συστημάτων, την αξιολόγηση των πιέσεων και των επιπτώσεων και τον προσδιορισμό των οικονομικά αποδοτικότερων μέτρων για την επίτευξη των στόχων της οδηγίας. Η οδηγία χρονολογείται από το 2000 και όριζε ως αρχική

προθεσμία για την επίτευξη των στόχων της το 2015, με δυνατότητα παράτασης της προθεσμίας έως το τέλος του 2027. Τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλλουν στην Επιτροπή ανά εξαετία τα οικεία σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού (στο εξής: ΣΔΛΑΠ). Θα πρέπει να καλύπτουν τις περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού στις χώρες τους, ορισμένες από τις οποίες μπορεί να είναι κοινές με άλλες χώρες. Η Επιτροπή αξιολόγησε τον τρίτο κύκλο των ΣΔΛΑΠ, τα οποία έπρεπε να υποβληθούν έως τον Μάρτιο του 2022, και υπέβαλε τα πορίσματά της στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στις 4 Φεβρουαρίου 2025⁽¹⁰⁴⁾.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει λειψυδρία, όπως αποδεικνύεται από τον βελτιωμένο εποχιακό δείκτη αξιοποίησης νερού⁽¹⁰⁵⁾. Το 2022 ο δείκτης αυτός έφτασε το 33,6 %, ποσοστό πολύ υψηλότερο από το 20 % που θεωρείται γενικά ένδειξη λειψυδρίας, κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους. Ποσοστό άνω του 40 % θα αποτελούσε ένδειξη σοβαρής λειψυδρίας. Αυτός ο εποχιακός δείκτης εθνικού επιπέδου δεν αντικατοπτρίζει την κατάσταση σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού⁽¹⁰⁶⁾, όπου μπορεί να καταγραφεί οξύτερη καταπόνηση των υδάτινων πόρων.

Οδηγία για τις πλημμύρες

Όλα τα κράτη μέλη υποβάλλουν επίσης ανά εξαετία, ακολουθώντας τον ίδιο κύκλο υποβολής εκθέσεων με τα ΣΔΛΑΠ, έκθεση σχετικά με τα οικεία σχέδια διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας (στο εξής: ΣΔΚΠ), με βάση τους χάρτες επικινδυνότητας και κινδύνων πλημμύρας και τις προκαταρκτικές εκτιμήσεις των κινδύνων πλημμύρας που καταρτίστηκαν κατά τη διάρκεια του δεύτερου κύκλου (2016-2021).

Η Επιτροπή αξιολόγησε τα ΣΔΚΠ και υπέβαλε τα πορίσματά της στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στις 4 Φεβρουαρίου 2025, μαζί με την αξιολόγηση των ΣΔΛΑΠ.

Η Ελλάδα δεν υπέβαλε τα τρίτα ΣΔΛΑΠ και τα δεύτερα ΣΔΚΠ έως τον Μάρτιο του 2022, όπως απαιτείται βάσει της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα και της οδηγίας για τις πλημμύρες. Η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει για καθυστερημένη υποβολή εκθέσεων. Η Ελλάδα

⁽¹⁰¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32000L0060>.

⁽¹⁰²⁾ https://environment.ec.europa.eu/topics/water_el.

⁽¹⁰³⁾ Σ' αυτές περιλαμβάνονται η οδηγία για τα υπόγεια ύδατα (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32006L0118>), η οδηγία για τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/105/oj>), η οδηγία για τις πλημμύρες (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32007L0060>), η οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32006L0007>), η οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A31991L0271>),

η νέα οδηγία για το πόσιμο νερό (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32020L2184>), η οδηγία για τη νιτρορύπανση (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex%3A31991L0676>), η ΟΠΘΣ (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0056>) και η ΟΒΕ (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0075>).

⁽¹⁰⁴⁾ ENV - Bibliothèque.

⁽¹⁰⁵⁾ <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/use-of-freshwater-resources-in-europe-1>.

⁽¹⁰⁶⁾ <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/percentage-of-seasons-with-water-stress>.

παραπέμφθηκε στο ΔΕΕ τον Μάρτιο του 2024. Η Ελλάδα υπέβαλε τελικά όλα τα τρίτα ΣΔΛΑΠ έως τον Ιούνιο του 2024. Ωστόσο, τα δεύτερα ΣΔΚΠ βρίσκονται σε στάδιο κατάρτισης και αναμένεται να υποβληθούν σύντομα ⁽¹⁰⁷⁾. Ως αποτέλεσμα αυτής της καθυστερημένης και, στην περίπτωση των ΣΔΚΠ, μη πραγματοποιηθείσας ακόμα υποβολής στοιχείων έως τα μέσα Δεκεμβρίου του 2024, η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση να αξιολογήσει τα σχέδια και να συμπεριλάβει την εν λόγω αξιολόγηση στην έκθεσή της προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ⁽¹⁰⁸⁾.

Κατά συνέπεια, η έκθεση ΕΕΠΠ δεν μπορεί να επικαιροποιηθεί για την Ελλάδα και γίνεται αναφορά στην ΕΕΠΠ του 2022 για επισκόπηση των κύριων ζητημάτων ⁽¹⁰⁹⁾.

Οδηγία για το πόσιμο νερό

Η αναδιατυπωμένη οδηγία για το πόσιμο νερό εφαρμόζεται πλέον και τα κράτη μέλη όφειλαν να μεταφέρουν τις διατάξεις της στα εθνικά νομικά τους συστήματα έως τις 12 Ιανουαρίου 2023. Από την έναρξη ισχύος της αναδιατυπωμένης οδηγίας, η Επιτροπή έχει εκδώσει διάφορες κατ' εξουσιοδότηση και εκτελεστικές πράξεις για τη θέσπιση i) καταλόγου επιτήρησης ουσιών και ενώσεων που προκαλούν ανησυχία για το πόσιμο νερό ⁽¹¹⁰⁾, ii) μεθοδολογίας για τη μέτρηση των μικροπλαστικών στο πόσιμο νερό ⁽¹¹¹⁾ και iii) συστήματος της ΕΕ για τη δοκιμή και την έγκριση υλικών που θα επιτρέπεται να έρχονται σε επαφή με το πόσιμο νερό ⁽¹¹²⁾. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις διάφορες αυτές πράξεις της Επιτροπής κατά την εφαρμογή της αναδιατυπωμένης οδηγίας.

Τέλος, η Επιτροπή έχει πλέον λάβει στοιχεία από τα κράτη μέλη σχετικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού κατά την περίοδο 2017-2019.

Η ποιότητα του πόσιμου νερού (που παρέχεται από μεγάλους φορείς ύδρευσης) στην Ελλάδα δεν προκαλεί ανησυχία ⁽¹¹³⁾. Από τον Ιανουάριο του 2026 θα εφαρμόζονται τα ευρωπαϊκά πρότυπα ποιότητας για τις υπερφθοριωμένες και πολυφθοριωμένες αλκυλιωμένες ουσίες στο πόσιμο νερό, με αποτέλεσμα να διασφαλίζεται στο μέλλον η εναρμονισμένη υποβολή, από τα κράτη μέλη, στοιχείων παρακολούθησης των υπερφθοριωμένων και πολυφθοριωμένων αλκυλιωμένων ουσιών.

Οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης

Η οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης απαιτεί από τα κράτη μέλη να παρακολουθούν και να αξιολογούν τα ύδατα κολύμβησης. Ορίζει ότι τα κράτη μέλη, κατά τη διάρκεια της κολυμβητικής περιόδου, πρέπει να διαθέτουν ενεργά και άμεσα στο κοινό πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης. Ειδικότερα, οι προειδοποιήσεις που απαγορεύουν την κολύμβηση ή συμβουλεύουν κατά της κολύμβησης θα πρέπει να είναι άμεσα και εύκολα αναγνωρίσιμες.

Το γράφημα 24 δείχνει ότι, το 2023, από τα 1 731 ελληνικά ύδατα κολύμβησης, 1 659 (95,8 %) ήταν εξαιρετικής ποιότητας, 17 (1 %) ήταν καλής ποιότητας και 4 (0,2 %) ήταν επαρκούς ποιότητας. Δεν διαπιστώθηκε η ύπαρξη υδάτων κολύμβησης ανεπαρκούς ποιότητας. Ωστόσο, 51 (2,9 %) ύδατα κολύμβησης δεν ταξινομήθηκαν. Αναλυτικές πληροφορίες για τα ύδατα κολύμβησης της Ελλάδας διατίθενται σε εθνική διαδικτυακή πύλη ⁽¹¹⁴⁾ και μέσω προγράμματος απεικόνισης διαδραστικού χάρτη του ΕΟΠ ⁽¹¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁷⁾ Οι δεύτεροι χάρτες επικινδυνότητας και κινδύνων πλημμύρας έχουν ολοκληρωθεί από τον Νοέμβριο του 2023 και έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά την κατάρτιση των ΣΔΚΠ. Επίκειται η υποβολή τους (<https://floods.ypeka.gr/consultation/2round-consultation/>).

⁽¹⁰⁸⁾ [Θα προστεθεί σύνδεσμος προς την εν λόγω έκθεση μετά τη δημοσίευσή της.]

⁽¹⁰⁹⁾ https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-implementation-review_el#country-reports.

⁽¹¹⁰⁾ https://environment.ec.europa.eu/publications/implementing-decision-drinking-water-directive-watch-list_el.

⁽¹¹¹⁾ Κατ' εξουσιοδότηση απόφαση (ΕΕ) 2024/1441 της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2024, για τη συμπλήρωση της οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό μεθοδολογίας για τη μέτρηση των μικροπλαστικών σε νερό ανθρώπινης κατανάλωσης [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό C(2024) 1459] (ΕΕ L, 2024/1441, 21.5.2024), http://data.europa.eu/eli/dec_del/2024/1441/oj.

⁽¹¹²⁾ ΕΕ L, 2024/365, 23.4.2024, http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2024/365/oj· ΕΕ L, 2024/367,

23.4.2024, http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2024/367/oj· ΕΕ L, 2024/369,

23.4.2024, http://data.europa.eu/eli/reg_del/2024/369/oj· ΕΕ L, 2024/368, 23.4.2024, http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2024/368/oj· ΕΕ L, 2024/370,

23.4.2024, http://data.europa.eu/eli/reg_del/2024/370/oj· ΕΕ L, 2024/371, 23.4.2024, http://data.europa.eu/eli/reg_del/2024/371/oj· για

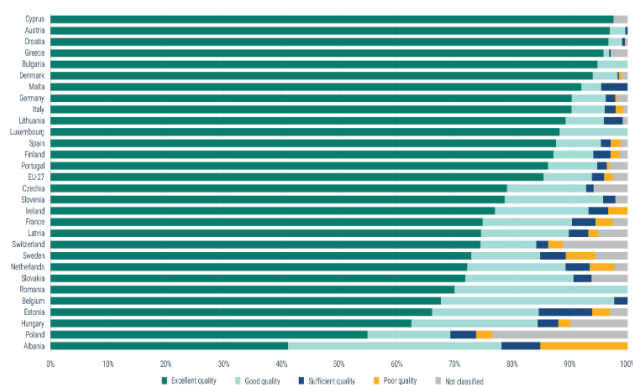
περισσότερες πληροφορίες, βλ. την ιστοσελίδα της Επιτροπής και για τις έξι κατ' εξουσιοδότηση πράξεις (https://environment.ec.europa.eu/publications/delegated-acts-drinking-water-directive_el).

⁽¹¹³⁾ Συνοπτικά, η συμμόρφωση για όλες τις ομάδες παραμέτρων στην Ελλάδα ήταν τουλάχιστον 98,50 % το 2017, 98,24 % το 2018 και 98,34 % το 2019.

⁽¹¹⁴⁾ <http://www.bathingwaterprofiles.gr/>.

⁽¹¹⁵⁾ ΕΟΠ, «State of bathing water» (Κατάσταση των υδάτων κολύμβησης), ιστότοπος του ΕΟΠ, 2024, <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/bathing-water/state-of-bathing-water>.

Γράφημα 24: Ποιότητα των υδάτων κολύμβησης ανά κράτος μέλος, Αλβανία και Ελβετία (%), 2023.

Πηγή: ΕΟΠ, *European Bathing Water Quality in 2023* (Ποιότητα των ευρωπαϊκών υδάτων κολύμβησης το 2023), ενημερωτικό σημείωμα αριθ. 4/2024, Κοπεγχάγη, 2024, <https://www.eea.europa.eu/publications/european-bathing-water-quality-in-2023/>.

Οδηγία για τη νιτρορύπανση

Η οδηγία για τη νιτρορύπανση⁽¹¹⁶⁾ αποσκοπεί στην προστασία της ποιότητας των υδάτων σ' ολόκληρη την Ευρώπη μέσω της πρόληψης των νιτρικών ιόντων γεωργικής προέλευσης που μπορούν να ρυπάνουν τα υπόγεια και τα επιφανειακά ύδατα και μέσω της προώθησης της χρήσης ορθών γεωργικών πρακτικών.

Η τελευταία έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορύπανση⁽¹¹⁷⁾, η οποία εκδόθηκε το 2021, προειδοποιεί ότι τα νιτρικά ιόντα προκαλούν ακόμη σοβαρή ρύπανση στα ύδατα της ΕΕ. Οι υπερβολικές τιμές νιτρικών ιόντων στα ύδατα είναι επιζήμιες τόσο για την ανθρώπινη υγεία όσο και για τα οικοσυστήματα, καθώς προκαλούν εξάντληση του οξυγόνου και ευτροφισμό. Ο καθαρισμός των υδάτων από τις εθνικές αρχές ή τους γεωργούς, όπου έχει πραγματοποιηθεί, είχε θετικό αντίκτυπο στην παροχή πόσιμου νερού και στη βιοποικιλότητα. Ωφέλησε επίσης τους τομείς που εξαρτώνται από τη βιοποικιλότητα και την καλή παροχή πόσιμου νερού, όπως η αλιεία και ο τουρισμός. Ωστόσο, η υπερβολική χρήση λιπασμάτων εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα σε πολλά μέρη της ΕΕ.

Κατά την ανάλυση των ΣΔΑΑΠ της Ελλάδας προσδιορίστηκαν οι θρεπτικές ουσίες από τη γεωργία ως σημαντική πίεση στα υπόγεια/επιφανειακά ύδατα που επηρεάζει την καλή κατάσταση των εν λόγω υδάτων και ως ένας από τους κύριους παράγοντες για τη μη επίτευξη των στόχων της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα.

Από το 2021 ισχύει ο επικαιροποιημένος κώδικας ορθής γεωργικής πρακτικής για την προστασία των νερών από

τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης. Σκοπός του είναι η παροχή κατάλληλης καθοδήγησης σε όλους τους εμπλεκόμενους σε γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες σχετικά με την εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών για την προστασία του περιβάλλοντος, με στόχο την πρόληψη της ρύπανσης των υπόγειων και των επιφανειακών υδάτων από νιτρικά ιόντα.

Το 2022 η Ελλάδα έλαβε δράση προτεραιότητας για την αντιμετώπιση της ρύπανσης από θρεπτικές ουσίες, ιδίως νιτρικά άλατα από τη γεωργία, μέσω της εφαρμογής της οδηγίας για τη νιτρορύπανση. Δεδομένου ότι η έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορύπανση που καλύπτει την περίοδο 2020-2023 θα είναι διαθέσιμη το 2025 (), η δράση προτεραιότητας της ΕΕΠΠ του 2022 δεν μπορεί να αξιολογηθεί και επαναλαμβάνεται.

Δράση προτεραιότητας για το 2025

- Αντιμετώπιση της ρύπανσης από θρεπτικές ουσίες, ιδίως νιτρικά άλατα από τη γεωργία, μέσω της εφαρμογής της οδηγίας για τη νιτρορύπανση.

Οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων

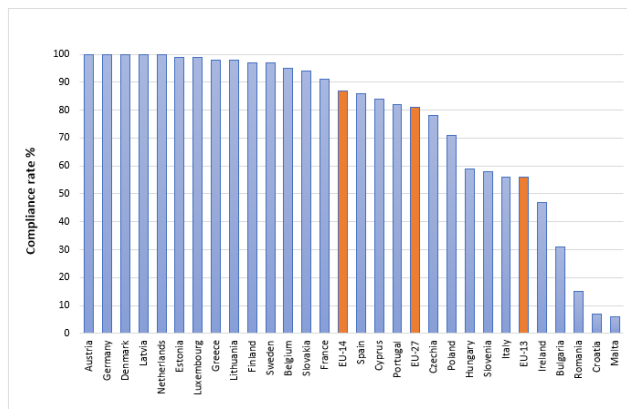
Η οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων αποσκοπεί στην προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις των ανεπεξέργαστων αστικών λυμάτων. Ως εκ τούτου, απαιτεί από τα κράτη μέλη να συλλέγουν και να επεξεργάζονται (δευτερογενής ή βιολογική επεξεργασία) τα λύματα σε όλες τις αστικές περιοχές άνω των 2 000 κατοίκων και να εφαρμόζουν αυστηρότερη επεξεργασία από τη δευτερογενή, με αφαίρεση του αζώτου και/ή του φωσφόρου, στα λύματα που παράγονται σε αστικές περιοχές, γνωστές και ως πολεοδομικά συγκροτήματα, άνω των 10 000 κατοίκων, πριν να απορριφθούν στα ύδατα και στις λεκάνες απορροής τους, όταν αυτά είναι ευαίσθητα στο άζωτο και/ή στον φώσφορο (δηλαδή είναι ευτροφικά ή τείνουν να καταστούν ευτροφικά).

Συνολικά, το ποσοστό συμμόρφωσης στην Ελλάδα ήταν 98 % το 2020. Ωστόσο, 31 πολεοδομικά συγκροτήματα, τα οποία παρήγαγαν 235 480 ισοδύναμα πληθυσμού αστικών λυμάτων, δεν συμμορφώνονταν με τις απαιτήσεις της οδηγίας.

⁽¹¹⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1561542776070&uri=CELEX:01991L0676-20081211>.

⁽¹¹⁷⁾ https://environment.ec.europa.eu/topics/water/nitrates_el.

Γράφημα 25: Ποσοστό αστικών λυμάτων που συμμορφώνονται πλήρως με την οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (%), 2020

Πηγή: 12η τεχνική αξιολόγηση της εφαρμογής της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων — Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ.

Τρεις διαδικασίες επί παραβάσει, όλες σε πολύ προχωρημένο στάδιο, έχουν κινηθεί κατά της Ελλάδας για μη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της οδηγίας. Για δύο απ' αυτές τις διαδικασίες επί παραβάσει (πολεοδομικά συγκροτήματα της Ανατολικής Αττικής και του Θριάσιου Πεδίου), έχουν εκδοθεί αποφάσεις του ΔΕΕ και η Ελλάδα θα συνεχίσει να καταβάλλει πρόστιμα (μέχρι σήμερα, 69 εκατ. EUR για την πρώτη υπόθεση και 17 εκατ. EUR για τη δεύτερη) έως ότου να συμμορφωθεί με τις εν λόγω αποφάσεις του ΔΕΕ ⁽¹¹⁸⁾. Επιπρόσθετα, η Ελλάδα παραπέμφθηκε στο ΔΕΕ τον Ιούλιο του 2024 στο πλαίσιο της τρίτης διαδικασίας επί παραβάσει που βρισκόταν σε εξέλιξη, η οποία αφορούσε 153 πολεοδομικά συγκροτήματα ⁽¹¹⁹⁾. Σ' όλες αυτές τις υποθέσεις, η Ελλάδα πρέπει να διασφαλίσει ότι τα αστικά λύματα των οικείων πολεοδομικών συγκροτημάτων συλλέγονται και υποβάλλονται σε κατάλληλη επεξεργασία. Είναι σημαντικό η Ελλάδα να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί πλήρως με τις απαιτήσεις της οδηγίας. Η συνεχιζόμενη μη συμμόρφωση με τις αποφάσεις του ΔΕΕ αποτελεί ένδειξη συστημικών αδυναμιών στο διοικητικό σύστημα του κράτους μέλους.

Αυτό είναι ακόμη πιο σημαντικό δεδομένου ότι η οδηγία

έχει αναθεωρηθεί προκειμένου, μεταξύ άλλων, να ενισχυθούν τα υφιστάμενα πρότυπα επεξεργασίας και να καθιερωθεί πρόσθετη επεξεργασία των μικρορύπων στα αστικά λύματα. Άλλες νέες απαιτήσεις αφορούν τη μετάβαση προς την ενεργειακή ουδετερότητα του τομέα, τη θέσπιση συστήματος διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού για τη διασφάλιση της βιώσιμης χρηματοδότησης της επεξεργασίας των μικρορύπων από τις πιο ρυπογόνες βιομηχανίες και τη διασφάλιση της πρόσβασης σε αποχέτευση, ιδίως για τις ευάλωτες και τις περιθωριοποιημένες ομάδες. Η Ελλάδα έχει προθεσμία έως τις 31 Ιουλίου 2027 για να μεταφέρει τη νέα οδηγία στο εθνικό της νομικό σύστημα.

Οι ΕΕΠΠ του 2019 και του 2022 για την Ελλάδα περιλάμβαναν τρεις δράσεις προτεραιότητας για τη διαχείριση των υδάτων. Δεδομένου ότι η πρόοδος είναι περιορισμένη, προτείνεται η ακόλουθη δράση.

Δράση προτεραιότητας για το 2025

- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για να διασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή της ισχύουσας οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, λαμβανομένων υπόψη των νέων απαιτήσεων της αναδιατυπωμένης οδηγίας.

Χημικές ουσίες

Η νομοθεσία της ΕΕ επιδιώκει να διασφαλίσει ότι τα χημικά παράγονται και χρησιμοποιούνται κατά τρόπο που ελαχιστοποιεί τυχόν σημαντικές δυσμενείς επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον. Τον Οκτώβριο του 2020 η Επιτροπή δημοσίευσε τη στρατηγική της για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων για ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές ουσίες ⁽¹²⁰⁾, η οποία επέφερε ορισμένες συστημικές αλλαγές στη νομοθεσία της ΕΕ για τα χημικά προϊόντα. Η στρατηγική εντάσσεται στο πλαίσιο της φιλοδοξίας της ΕΕ για μηδενική ρύπανση, η οποία αποτελεί βασική δέσμευση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Η ενωσιακή νομοθεσία για τα χημικά προϊόντα ⁽¹²¹⁾ παρέχει βασική προστασία της ανθρώπινης υγείας και

⁽¹¹⁸⁾ Απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-328/16, EU:C:2018:98· απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-167/14, EU:C:2015:684.

⁽¹¹⁹⁾ INFR(2020)2021.

⁽¹²⁰⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων — Για ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές ουσίες [COM(2020) 667 final της 14ης Οκτωβρίου 2020], <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM%3A2020%3A667%3AFIN>· κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1272/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, για την ταξινόμηση, την επισήμανση και τη συσκευασία των ουσιών και των μειγμάτων, την τροποποίηση και την κατάργηση των οδηγιών 67/548/ΕΟΚ και

1999/45/ΕΚ και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1907/2006 (ΕΕ L 353 της 31.12.2008, σ. 1), https://publications.europa.eu/resource/cellar/e2325a32-040a-11f0-9503-01aa75ed71a1.0007.02/DOC_1.

⁽¹²¹⁾ Δηλαδή ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1907/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH) και για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/45/ΕΚ και για κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 793/93 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1488/94 της Επιτροπής καθώς και της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών της Επιτροπής 91/155/ΕΟΚ, 93/67/ΕΟΚ, 93/105/ΕΚ και 2000/21/ΕΚ

του περιβάλλοντος. Επίσης, διασφαλίζει τη σταθερότητα και την προβλεψιμότητα για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εσωτερική αγορά.

Από το 2007 η Επιτροπή συγκεντρώνει πληροφορίες σχετικά με την επιβολή του κανονισμού για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (στο εξής: κανονισμός REACH) και του κανονισμού για την ταξινόμηση, την επισήμανση και τη συσκευασία (στο εξής: κανονισμός CLP). Τον Δεκέμβριο του 2020 η Επιτροπή αξιολόγησε τις εκθέσεις των κρατών μελών ⁽¹²²⁾ σχετικά με την εφαρμογή και την επιβολή των εν λόγω κανονισμών ⁽¹²³⁾. Από την έκθεση της Επιτροπής προκύπτει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές διαφορές στην εφαρμογή των κανονισμών REACH και CLP, κυρίως στον τομέα της επιβολής του νόμου. Τα καταγεγραμμένα επίπεδα συμμόρφωσης στα κράτη μέλη, τις περισσότερες φορές αρκετά σταθερά με την πάροδο του χρόνου, φαίνεται να επιδεινώνονται ελαφρώς. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι i) οι αρχές επιβολής του νόμου καθίστανται αποτελεσματικότερες όσον αφορά τον εντοπισμό μη συμμορφούμενων προϊόντων/εταιρειών και ii) διατίθενται περισσότερα μη συμμορφούμενα προϊόντα στην αγορά της ΕΕ.

Τον Αύγουστο του 2021 η Επιτροπή δημοσίευσε μετρήσιμη αξιολόγηση της επιβολής ⁽¹²⁴⁾ των δύο βασικών κανονισμών της ΕΕ για τα χημικά προϊόντα, χρησιμοποιώντας ένα σύνολο δεικτών για διάφορες πτυχές της επιβολής. Από το 2021 ο κατάλογος των χημικών προϊόντων που υπόκεινται σε περιορισμούς έχει

διευρυνθεί, καθώς προστέθηκαν νέες καταχωρίσεις στο παράρτημα XVII του κανονισμού REACH ⁽¹²⁵⁾.

Το 2023 προστέθηκαν νέες τάξεις κινδύνου στον κανονισμό CLP και υποβλήθηκε η αναθεώρηση του κανονισμού (που δημοσιεύτηκε στις 20 Νοεμβρίου 2024) ⁽¹²⁶⁾. Οι νέες τάξεις κινδύνου καλύπτουν τους ενδοκρινικούς διαταράκτες και τους κινδύνους που σχετίζονται με την ανθεκτικότητα, ενώ η αναθεώρηση του κανονισμού περιλαμβάνει νέους κανόνες για τις διαδικτυακές πωλήσεις για την καλύτερη αντιμετώπιση των περιπτώσεων μη συμμόρφωσης που παρατηρήθηκαν κατά τα προηγούμενα έτη. Επίσης το 2023 η διάσκεψη των μερών της σύμβασης της Στοκχόλμης (COP) αποφάσισε να συμπεριλάβει, στο παράρτημα Α (στο οποίο απαριθμούνται οι απαγορευμένες ουσίες), τρεις νέες χημικές ουσίες ⁽¹²⁷⁾. Η Επιτροπή επεξεργάζεται τις κατ' εξουσιοδότηση πράξεις για να συμπεριλάβει τις ουσίες αυτές στο παράρτημα Ι του κανονισμού για τους έμμονους οργανικούς ρύπους το αργότερο έως το 2025.

Την ευθύνη για τον έλεγχο της συμμόρφωσης με τον κανονισμό REACH στην Ελλάδα φέρουν οι ακόλουθες αρχές ⁽¹²⁸⁾:

- Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Γενική Διεύθυνση)·
- Γενικό Χημείο του Κράτους (Διεύθυνση Ενεργειακών, Βιομηχανικών και Χημικών Προϊόντων)·
- όλες οι περιφερειακές χημικές υπηρεσίες.

(ΕΕ L 396 της 30.12.2006, σ. 1), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A32006R1907> και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1272/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, για την ταξινόμηση, την επισήμανση και τη συσκευασία των ουσιών και των μειγμάτων, την τροποποίηση και την κατάργηση των οδηγιών 67/548/ΕΟΚ και 1999/45/ΕΚ και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1907/2006 (ΕΕ L 353 της 31.12.2008, σ. 1), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A02008R1272-20221217>.

⁽¹²²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Technical assistance to review the existing Member States reporting questionnaire under Articles 117(1) of REACH and 46(2) of CLP — Final report* (Τεχνική βοήθεια για την επανεξέταση του υφιστάμενου ερωτηματολογίου υποβολής εκθέσεων των κρατών μελών βάσει του άρθρου 117 παράγραφος 1 του κανονισμού REACH και του άρθρου 46 παράγραφος 2 του κανονισμού CLP — Τελική έκθεση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2020, <https://circabc.europa.eu/ui/group/8ee3c69a-bccb-4f22-89ca-277e35de7c63/library/a4abce8c-8425-455f-b7e6-0ead917bde6b/details>.

⁽¹²³⁾ Σύμφωνα με το άρθρο 117 παράγραφος 1 του κανονισμού REACH και το άρθρο 46 παράγραφος 2 του κανονισμού CLP.

⁽¹²⁴⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς, Βιομηχανίας, Επιχειρηματικότητας και ΜΜΕ, *REACH and CLP Enforcement: EU-level enforcement indicators* (Επιβολή των κανονισμών REACH και CLP: Δείκτες επιβολής σε επίπεδο ΕΕ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο,

2021, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/e5c3e461-0f85-11ec-9151-01aa75ed71a1>.

⁽¹²⁵⁾ Πρόκειται για τις ουσίες σε μελάνια δερματοστιξίας (τατουάζ) και μόνιμα μακιγιάζ, το *N,N*-διμεθυλοφωρμαμίδιο, την φορμαλδεΐδη (και προϊόντα που απελευθερώνουν φορμαλδεΐδη), τον μόλυβδο σε PVC, τα σιλοξάνια (D4, D5, D6) και, τέλος, τα μικροπλαστικά.

⁽¹²⁶⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2024/2865 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2024, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1272/2008 για την ταξινόμηση, την επισήμανση και τη συσκευασία των ουσιών και των μειγμάτων (ΕΕ L, 2024/2865, 20.11.2024) ([Κανονισμός- ΕΕ - 2024/2865 - EL - EUR-Lex](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32024R2865)).

⁽¹²⁷⁾ Πρόκειται για τις ουσίες methoxychlor (μεθοξυχλώριο), dechlorane plus και UV-328. Στην περίπτωση του φυτοφαρμάκου methoxychlor, δεν υπάρχουν εξαίρεσεις από την απαγόρευση. Ωστόσο, για τα δύο πλαστικά πρόσθετα, το dechlorane plus και το UV-328, η απόφαση της COP απαριθμεί ορισμένες χρονικά περιορισμένες ειδικές εξαίρεσεις.

⁽¹²⁸⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Technical assistance to review the existing Member States reporting questionnaire under Articles 117(1) of REACH and 46(2) of CLP — Final report* (Τεχνική βοήθεια για την επανεξέταση του υφιστάμενου ερωτηματολογίου υποβολής εκθέσεων των κρατών μελών βάσει του άρθρου 117 παράγραφος 1 του κανονισμού REACH και του άρθρου 46 παράγραφος 2 του κανονισμού CLP — Τελική έκθεση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2020, σ. 68, <https://circabc.europa.eu/ui/group/8ee3c69a-bccb-4f22-89ca-277e35de7c63/library/a4abce8c-8425-455f-b7e6-0ead917bde6b/details>.

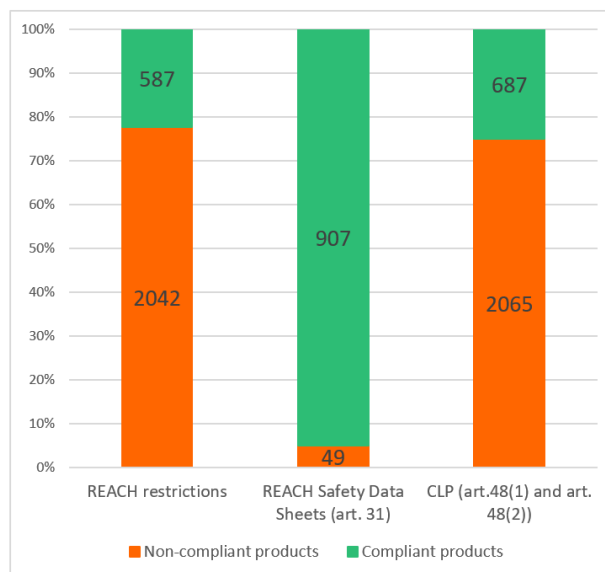
Η Ελλάδα έχει εφαρμόσει πλήρως στρατηγικές επιβολής τόσο για τον κανονισμό REACH όσο και για τον κανονισμό CLP ⁽¹²⁹⁾.

Η διαδικασία υποβολής εκθέσεων από τα κράτη μέλη που προβλέπεται στο άρθρο 117 του κανονισμού REACH και στο άρθρο 46 του κανονισμού CLP διεξάγεται ανά πενταετία. Τα αποτελέσματα της επόμενης αναμένονται το 2025, εξ ου και η απουσία νέων ειδικών ανά χώρα στοιχείων σχετικά με την επιβολή των κανονισμών από το 2022.

Το 2022 διατίθεντο 70 υπάλληλοι για την επιβολή των κανονισμών REACH και CLP στην Ελλάδα ⁽¹³⁰⁾. Κατά την προηγούμενη περίοδο αναφοράς (2019) διενεργήθηκαν σχεδόν 2 000 έλεγχοι της εφαρμογής του κανονισμού REACH.

Το 2020 η Ελλάδα συμμετείχε σε ένα συντονισμένο σχέδιο επιβολής της ΕΕ για τα προϊόντα που πωλούνται στο διαδίκτυο, με την ονομασία REACH-EN-FORCE (REF)-8 ⁽¹³¹⁾. Η έκθεση εγκρίθηκε τον Νοέμβριο του 2021 και, ως εκ τούτου, δεν ήταν δυνατό να ληφθεί υπόψη στην προηγούμενη ΕΕΠΠ.

Γράφημα 26: Συμμόρφωση εισαγόμενων προϊόντων — αποτελέσματα του έργου REF-8 (%)

Χρησιμοποιήθηκε προσέγγιση βάσει κινδύνου για τη στόχευση των μέτρων ελέγχου, προκειμένου να μεγιστοποιηθούν οι πιθανότητες εντοπισμού περιπτώσεων μη συμμόρφωσης. Ως εκ τούτου, τα ποσοστά μη συμμόρφωσης που παρουσιάζονται ανωτέρω δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν τα μέσα ποσοστά μη συμμόρφωσης των προϊόντων στην ΕΕ. Ωστόσο, το ποσοστό των περιπτώσεων μη συμμόρφωσης που εντοπίστηκαν στο πλαίσιο του έργου REF-8 προκαλεί ανησυχία.

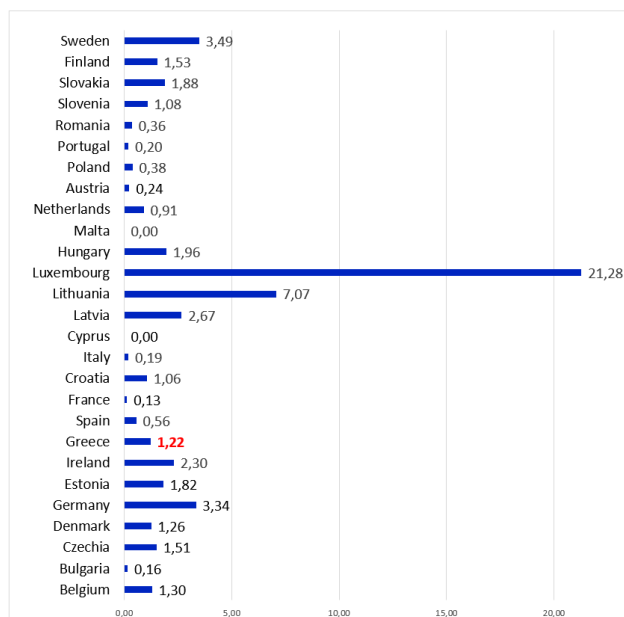
⁽¹²⁹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Technical assistance to review the existing Member States reporting questionnaire under Articles 117(1) of REACH and 46(2) of CLP — Final report* (Τεχνική βοήθεια για την επανεξέταση του υφιστάμενου ερωτηματολογίου υποβολής εκθέσεων των κρατών μελών βάσει του άρθρου 117 παράγραφος 1 του κανονισμού REACH και του άρθρου 46 παράγραφος 2 του κανονισμού CLP — Τελική έκθεση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2020, σ. 76, <https://circabc.europa.eu/ui/group/8ee3c69a-bccb-4f22-89ca-277e35de7c63/library/a4abce8c-8425-455f-b7e6-0ead917bde6b/details>.

⁽¹³⁰⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Technical assistance to review the existing Member States reporting questionnaire under Articles 117(1) of REACH and 46(2) of CLP — Final report* (Τεχνική βοήθεια για την επανεξέταση του υφιστάμενου ερωτηματολογίου υποβολής εκθέσεων των κρατών μελών βάσει του άρθρου 117 παράγραφος

1 του κανονισμού REACH και του άρθρου 46 παράγραφος 2 του κανονισμού CLP — Τελική έκθεση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2020, σ. 74, <https://circabc.europa.eu/ui/group/8ee3c69a-bccb-4f22-89ca-277e35de7c63/library/a4abce8c-8425-455f-b7e6-0ead917bde6b/details>.

⁽¹³¹⁾ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων, *REF-8 project report on enforcement of the CLP, REACH and BPR duties related to substances, mixtures and articles sold online* (Έκθεση του έργου REF-8 σχετικά με την επιβολή των υποχρεώσεων των κανονισμών CLP και REACH και του κανονισμού για τα βιοκτόνα που αφορούν ουσίες, μείγματα και αντικείμενα που πωλούνται διαδικτυακά), Ελσίνκι, 2021, σ. 20, https://echa.europa.eu/documents/10162/17088/project_report_ref-8_en.pdf/ccf2c453-da0e-c185-908e-3a0343b25802?t=1638885422475.

Γράφημα 27: Αριθμός ελέγχων στο πλαίσιο του REF-8 που διενεργήθηκαν ανά 100 000 κατοίκους (μέσος όρος ΕΕ = 1,24)

Η συμμετοχή της Ελλάδας στο συντονισμένο έργο

επιβολής REF-8 ήταν περίπου στον μέσο όρο της ΕΕ.

Το 2022 η Ελλάδα έλαβε δράση προτεραιότητας σχετικά με την αναβάθμιση των διοικητικών ικανοτήτων εφαρμογής και επιβολής για τη μετάβαση προς μια πολιτική μηδενικής ανοχής στη μη συμμόρφωση. Δεδομένου ότι δεν έχουν υποβληθεί εκθέσεις από το 2022, δεν έχει σημειωθεί καμία πρόοδος και η εν λόγω δράση προτεραιότητας εξακολουθεί να ισχύει το 2025, εν μέρει λόγω της πείρας από το έργο REF-8.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Αναβάθμιση των διοικητικών ικανοτήτων εφαρμογής και επιβολής για τη μετάβαση προς μια πολιτική μηδενικής ανοχής της μη συμμόρφωσης.
- Αύξηση της συμμετοχής στις δραστηριότητες του φόρουμ ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τον έλεγχο εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων, μεταξύ άλλων στα συντονισμένα έργα επιβολής με την ονομασία REF.
- Αύξηση των τελωνειακών ελέγχων και των ελέγχων των προϊόντων που πωλούνται διαδικτυακά όσον αφορά τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία για τα χημικά προϊόντα.

4. Δράση για το κλίμα

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής συνέχισαν να αυξάνονται τα τελευταία έτη, προκαλώντας ζημίες και δεινά στην ΕΕ και σ' ολόκληρο τον κόσμο. Το 2023 ήταν το θερμότερο έτος που έχει καταγραφεί παγκοσμίως, ενώ η Ευρώπη υπερθερμαίνεται δύο φορές ταχύτερα από τον παγκόσμιο μέσο όρο, και σήμερα είναι η ταχύτερα θερμαινόμενη ήπειρος. Η συχνότητα και η σοβαρότητα των ακραίων κλιματικών φαινομένων αυξάνονται επίσης. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ έχει αποδείξει την αποφασιστικότητά της να εφαρμόσει την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και να καταστεί κλιματικά ουδέτερη και ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή έως το 2050, διασφαλίζοντας βιώσιμη ανταγωνιστικότητα και στηρίζοντας τη βιομηχανία της ΕΕ για τη μετάβαση σε μηδενικές καθαρές εκπομπές. Το ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα είναι η απάντηση της ΕΕ στην ανάγκη ανάληψης δράσης. Θέτει ως στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 και έναν μεσοπρόθεσμο στόχο μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55 % έως το 2030, και περιγράφει τις προσπάθειες προσαρμογής που απαιτούνται για την προσαρμογή στις τρέχουσες και μελλοντικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Σχεδόν όλες οι προτάσεις της δέσμης προσαρμογής στον στόχο του 55 % που ορίζονται στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία έχουν συμφωνηθεί νομοθετικά και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε έναν νέο ενδιάμεσο κλιματικό στόχο για μείωση των εκπομπών κατά 90 % έως το 2040. Το 2024 τα κράτη μέλη υπέβαλαν επικαιροποιημένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα για την περίοδο 2021-2030, τα οποία αντικατοπτρίζουν την αυξημένη φιλοδοξία της αναθεωρημένης νομοθεσίας της ΕΕ. Το 2024 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε επίσης, από κοινού με τον ΕΟΠ, την πρώτη ευρωπαϊκή εκτίμηση κλιματικών κινδύνων.

Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, από το 1990, η ΕΕ έχει επιτύχει σταθερή μείωση των εκπομπών της, φθάνοντας συνολικά το 2022 σε μείωση της τάξης

του – 32,5 % ⁽¹³²⁾. Ωστόσο, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της πρέπει να εντείνουν τις οικείες προσπάθειες εφαρμογής και να επιταχύνουν τη μείωση των εκπομπών, ώστε να συνεχίσουν την ικανοποιητική πορεία προς την επίτευξη των στόχων τους για μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55 % έως το 2030 και για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050. Μεταξύ του 1990 και του 2022 οι καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου της Ελλάδας μειώθηκαν κατά 28 %, επομένως είναι μία από τις χώρες που καταγράφουν μείωση κάτω από τον μέσο όρο.

Η νομοθετική δέσμη μέτρων προσαρμογής στον στόχο του 55 % αντικατοπτρίζει την ανάγκη επιτάχυνσης της πράσινης μετάβασης. Περιλαμβάνει i) την ενίσχυση και επέκταση του συστήματος εμπορίας εκπομπών της ΕΕ (στο εξής: ΣΕΔΕ), με τη δημιουργία ενός νέου, δεύτερου ΣΕΔΕ για τις μεταφορές και τα κτίρια, μαζί με ένα ειδικό Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα που θα βοηθήσει τους πολίτες κατά τη διάρκεια της μετάβασης· ii) την αύξηση των στόχων στο πλαίσιο του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών· και iii) αναθεωρημένο κανονισμό για τη χρήση γης, την αλλαγή χρήσης γης και τη δασοκομία ⁽¹³³⁾. Η δέσμη μέτρων έχει εγκριθεί πλήρως και τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τη νομοθεσία.

Το βασικό στρατηγικό έγγραφο σε επίπεδο χώρας είναι το εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα (στο εξής: ΕΣΕΚ) ⁽¹³⁴⁾. Η Ελλάδα υπέβαλε το επικαιροποιημένο σχέδιό της τον Δεκέμβριο του 2024 μετά την προθεσμία που ορίζεται στον κανονισμό για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα ⁽¹³⁵⁾. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αξιολόγησε το σχέδιο και τον βαθμό στον οποίο η Ελλάδα ακολούθησε τις συστάσεις για το προσχέδιο. Τα πορίσματα της αξιολόγησης είναι τα εξής:

- Οι εκπομπές στο πλαίσιο του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών θα μειωθούν κατά 43 % το 2030 σε σύγκριση

⁽¹³²⁾ Καθαρές εγχώριες εκπομπές της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του τομέα της χρήσης γης, της αλλαγής χρήσης γης και της δασοκομίας (στο εξής: LULUCF) και εξαιρουμένων των διεθνών αεροπορικών μεταφορών.

⁽¹³³⁾ Πλήρης επισκόπηση της δέσμης μέτρων προσαρμογής στον στόχο του 55 % διατίθεται στη διεύθυνση [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal/fit-55-delivering-proposals_en)

[deal/delivering-european-green-deal/fit-55-delivering-proposals_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal/fit-55-delivering-proposals_en).

⁽¹³⁴⁾ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ΕΣΕΚ διατίθενται στον ειδικό ιστότοπο

https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/national-energy-and-climate-plans-necps_en.

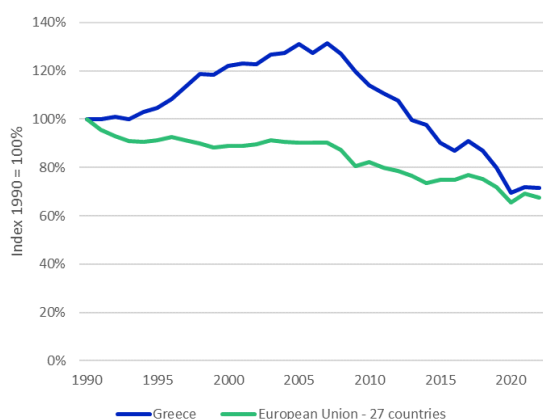
⁽¹³⁵⁾ Άρθρο 14 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα.

με το 2005¹³⁶ η Ελλάδα θα επιτύχει τον στόχο του 23 %.

- Η Ελλάδα βρίσκεται σε πορεία επίτευξης του στόχου LULUCF και του στόχου για το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.
- Εξακολουθούν να υπάρχουν κενά για την επίτευξη των στόχων ενεργειακής απόδοσης που πρέπει να καλυφθούν.

Για να ελαχιστοποιήσει τις επιπτώσεις των κλιματικών πολιτικών στα ευάλωτα άτομα και τους ευάλωτους τομείς, η Ελλάδα χρησιμοποιεί το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ταμείο Εκσυγχρονισμού και θα χρησιμοποιεί το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα από το 2026. (για περισσότερες πληροφορίες, βλ. κεφάλαιο 5 σχετικά με τη χρηματοδότηση).

Γράφημα 28: Συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (εξαιρουμένων των διεθνών αερομεταφορών) (%), 1990-2022

Το σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ

Το ΣΕΔΕ της ΕΕ αποτελεί το βασικό εργαλείο για την οικονομικά αποδοτική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σ' όλα τα κράτη μέλη. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη αγορά ανθρακούχων εκπομπών στον κόσμο, η οποία καλύπτει περίπου το 40 % των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της ΕΕ από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας, τη μεταποιητική βιομηχανία, τις αεροπορικές μεταφορές εντός της Ευρώπης⁽¹³⁶⁾ και, από το 2024, τις θαλάσσιες μεταφορές.

Το σύστημα θέτει όριο ή ανώτατο όριο στη συνολική ποσότητα αερίων του θερμοκηπίου που

μπορούν να εκπέμπονται σε επίπεδο ΕΕ. Εντός του ορίου αυτού, οι εταιρείες αγοράζουν δικαιώματα εκπομπών (ένα δικαίωμα παρέχει το δικαίωμα εκπομπής 1 τόνου ισοδυνάμου CO₂), σε πλειστηριασμούς ή μέσω εμπορίας δικαιωμάτων με άλλους. Το ανώτατο όριο μειώνεται ετησίως, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι συνολικές εκπομπές στους καλυπτόμενους τομείς μειώνονται με την πάροδο του χρόνου.

Οι εκπομπές στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ μειώθηκαν κατά 64 % μεταξύ του 2005 και του 2023.

Αυτό οφείλεται κυρίως στις τελευταίες εξελίξεις. Στην Ελλάδα, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου που καλύπτονται από το ΣΕΔΕ της ΕΕ παρουσιάζουν έντονη πτωτική τάση από το 2019 και έχουν μειωθεί κατά 57 % από το 2013, κυρίως χάρη στον τομέα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Οι εκπομπές μειώθηκαν μεταξύ του 2013 και του 2022. Ωστόσο, στους βιομηχανικούς τομείς, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου μειώθηκαν μόλις κατά 14 % από το 2019, αφού κατέγραψαν άνοδο κατά 12 % μεταξύ του 2013 και του 2019. Το 2023 οι εγκαταστάσεις του ΣΕΔΕ στην Ελλάδα εξέπεμψαν συνολικά 37 % λιγότερα αέρια του θερμοκηπίου από ό,τι το 2019 συνολικά. Το 2023 το 45 % των εκπομπών του ΣΕΔΕ της Ελλάδας προερχόταν από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Από τις συνολικές εκπομπές όλων των βιομηχανικών τομέων, η παραγωγή τσιμέντου και ασβέστου αντιπροσώπευε το 36 %, τα διυλιστήρια το 42 %, άλλες βιομηχανίες το 19 % και η χημική βιομηχανία και η βιομηχανία μετάλλων έως 2 % έκαστη.

Από το 2027 θα τεθεί σε πλήρη λειτουργία ένα νέο σύστημα εμπορίας εκπομπών, το αποκαλούμενο ΣΕΔΕ 2, για τα κτίρια, τις οδικές μεταφορές και πρόσθετους τομείς (κυρίως τομείς της βιομηχανίας που δεν καλύπτονται από το τρέχον ΣΕΔΕ)⁽¹³⁷⁾. Τα κράτη μέλη θα έπρεπε να έχουν κοινοποιήσει την πλήρη μεταφορά, στο εθνικό τους δίκαιο, των διατάξεων της αναθεωρημένης οδηγίας για το ΣΕΔΕ της ΕΕ που αφορούν το νέο ΣΕΔΕ 2 έως τις 30 Ιουνίου 2024. Η Ελλάδα δεν κοινοποίησε την πλήρη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο εντός της εν λόγω προθεσμίας. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας στις 25 Ιουλίου 2024, με την αποστολή προειδοποιητικής επιστολής για τη μη πλήρη μεταφορά των διατάξεων στο εθνικό δίκαιο.

Έκτοτε, η Ελλάδα κοινοποίησε στην Επιτροπή τη μεταφορά των σχετικών διατάξεων της οδηγίας για

⁽¹³⁶⁾ Πτήσεις μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των πτήσεων που αναχωρούν προς την Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισλανδία και τη Νορβηγία.

⁽¹³⁷⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2023/959 (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2023.130.01.0134.01.E.LL).

το ΣΕΔΕ 2 στην Επιτροπή. Οι απαιτήσεις παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων και η υποχρέωση κατοχής άδειας για την άσκηση δραστηριοτήτων στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ 2 θα αρχίσουν να ισχύουν την 1η Ιανουαρίου 2025.

Επίσης, η Επιτροπή κίνησε διαδικασίες επί παραβάσει κατά της Ελλάδας στις 25 Ιανουαρίου 2024, με την αποστολή προειδοποιητικής επιστολής για τη μη πλήρη μεταφορά των προηγούμενων αναθεωρήσεων της οδηγίας για το ΣΕΔΕ ⁽¹³⁸⁾ στο εθνικό δίκαιο. Έκτοτε, η Ελλάδα κοινοποίησε στην Επιτροπή την πλήρη μεταφορά των προαναφερόμενων οδηγιών στο εθνικό δίκαιο.

Επιμερισμός των προσπαθειών

Ο κανονισμός για τον επιμερισμό των προσπαθειών ⁽¹³⁹⁾ καλύπτει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τις εγχώριες μεταφορές (εξαιρουμένων των εκπομπών CO₂ από τις αεροπορικές μεταφορές), τα κτίρια, τη γεωργία, τις μικρές βιομηχανίες και τα απόβλητα. Οι εκπομπές από αυτούς τους τομείς αντιστοιχούν περίπου στο 60 % των εγχώριων εκπομπών της ΕΕ. Ο κανονισμός θέτει ως στόχο σε επίπεδο ΕΕ τη μείωση των εκπομπών από τους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών κατά 40 % έως το 2030 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2005. Αυτός ο συνολικός στόχος για την ΕΕ μετουσιώνεται σε δεσμευτικούς εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών για κάθε κράτος μέλος. Ο στόχος της Ελλάδας είναι – 22,7 %.

Επιπρόσθετα στους στόχους για το 2030, τα κράτη μέλη διαθέτουν ετήσια όρια εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (ετήσια δικαιώματα εκπομπών), τα οποία μειώνονται κάθε έτος έως το 2030.

Υπάρχει κάποια ευελιξία ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι ετήσιες διακυμάνσεις των εκπομπών, μέσω της εμπορίας εκπομπών και των μεταβιβάσεων από το ΣΕΔΕ και τους τομείς LULUCF.

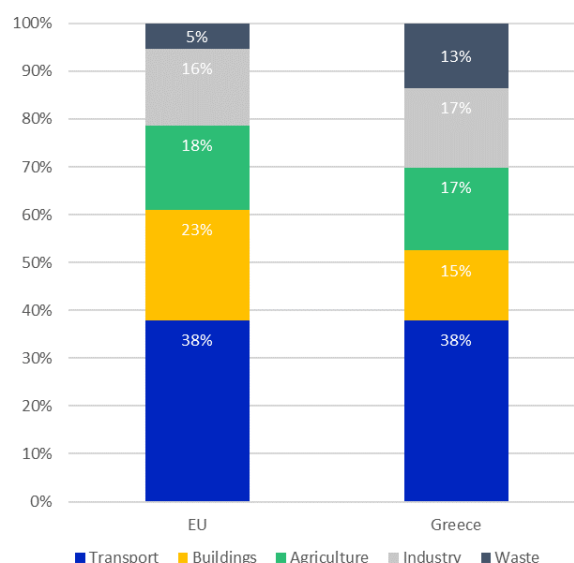
Με βάση της ιστορικές εκπομπές και τις πιο επικαιροποιημένες προβλέψεις, η Ελλάδα βρίσκεται σε πορεία επίτευξης του στόχου της βάσει του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών για το 2030.. Οι προβλεπόμενες εκπομπές υπερβαίνουν κατά 23,3 εκατοστιαίες μονάδες τον στόχο της για το 2030.

Ο μεγαλύτερος συνεισφέρων είναι ο τομέας των εγχώριων μεταφορών, ο οποίος αντιπροσώπευε το 38 % του συνόλου των εκπομπών από τομείς επιμερισμού των προσπαθειών το 2022. Οι βιώσιμες μεταφορές δεν έχουν ακόμη καταγράψει

επιτυχία στην Ελλάδα. Οι οδικές μεταφορές αποτελούν τον κυρίαρχο τρόπο μεταφοράς στη χώρα. Οι σιδηροδρομικές μεταφορές αντιπροσωπεύουν μόλις το 3 % των εμπορευματικών μεταφορών και το 0,6 % των επιβατικών μεταφορών, ποσοστά πολύ χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ, 16 % και 6 %, αντίστοιχα. Μόνο το 0,1 % του στόλου αυτοκινήτων ήταν ηλεκτρικά οχήματα με συσσωρευτή το 2023 (ο μέσος όρος της ΕΕ είναι 1,2 %). Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα διαθέτει περίπου 3 200 δημοσίως προσβάσιμα σημεία φόρτισης ή 1 για κάθε 6 ηλεκτρικά οχήματα (πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 1:10).

Ο κτιριακός τομέας αποτελεί επίσης σημαντική πηγή ανησυχίας για την Ελλάδα. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη μακροπρόθεσμη στρατηγική ανακαίνισης, η Ελλάδα προτίθεται να μειώσει την κατανάλωση ενέργειας των κτιρίων κατά 8 % το 2030 σε σύγκριση με το 2015. Ωστόσο, μεταξύ του 2015 και του 2022, η κατανάλωση τελικής ενέργειας στον οικιστικό τομέα μειώθηκε κατά μόλις 1 %. Οι εκπομπές του τομέα δεν έχουν μεταβληθεί κατά την ίδια περίοδο.

Γράφημα 29: Εκπομπές από τον επιμερισμό των προσπαθειών ανά τομέα (%), 2022

Χρήση γης, αλλαγή χρήσης γης και δασοπονία

Ο τομέας LULUCF διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη του στόχου της ΕΕ για κλιματική ουδετερότητα. Στην ΕΕ, ο τομέας αυτός απορροφά

⁽¹³⁸⁾ Οδηγία - 2023/959 - ΕΛ - EUR-Lex και Οδηγία - 2023/958 - ΕΛ - EUR-Lex.

⁽¹³⁹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/842 (<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/842>).

περισσότερα αέρια του θερμοκηπίου απ' όσα εκπέμπει, αφαιρώντας σημαντικές ποσότητες άνθρακα από την ατμόσφαιρα. Ως εκ τούτου, είναι ο μόνος τομέας με αρνητικές εκπομπές.

Ο τομέας LULUCF της Ελλάδας έχει σχεδόν σταθερές καθαρές απορροφήσεις από το 2015.

Ο στόχος της Ελλάδας για το 2030 είναι να βελτιώσει τις απορροφήσεις από τη γη κατά $-1,2$ Mt ισοδυνάμου CO₂ επιπλέον σε σύγκριση με τον ετήσιο μέσο όρο της περιόδου 2016-2018. Οι τελευταίες διαθέσιμες προβλέψεις δείχνουν κενό ως προς την επίτευξη του στόχου για το 2030 της τάξης των $-1,2$ Mt ισοδυνάμου CO₂. Επομένως, η Ελλάδα βρίσκεται σε πορεία επίτευξης αυτού του στόχου.

Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Η ανάλυση όλων των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου δεν θα μπορούσε, ωστόσο, να αποτρέψει τις επιπτώσεις που έχουν ήδη προκληθεί στο κλίμα. Ως εκ τούτου, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή αποτελεί επίσης βασική συνιστώσα της πολιτικής για το κλίμα.

Η Ελλάδα βρίσκεται σε δύο από τις τρεις περιφέρειες που έχουν προσδιοριστεί ως σημεία υψηλού κλιματικού κινδύνου που πλήττονται περισσότερο από την κλιματική αλλαγή —τη νότια Ευρώπη και τις παράκτιες περιοχές χαμηλού υψομέτρου⁽¹⁴⁰⁾.

Η Ελλάδα είναι ευάλωτη στις επιπτώσεις ακραίων καιρικών φαινομένων, όπως πλημμυρών, παράκτιων πλημμυρών, ξηρασιών και καυσώνων, και, ταυτόχρονα, διατρέχει κίνδυνο λόγω του σταθερά υψηλού χάσματος όσον αφορά την προστασία απέναντι στην κλιματική αλλαγή. Οι δασικές πυρκαγιές αποτελούν τον μεγαλύτερο κίνδυνο, και έχουν, ιστορικά, υψηλό οικονομικό αντίκτυπο. Υπάρχουν επίσης κίνδυνοι για τη διαχείριση των υδάτων, αλλά έχουν αρχίσει εργασίες για την αξιολόγηση των ΣΔΚΠ. Η θέσπιση των κατάλληλων θεσμικών πλαισίων είναι καίριας σημασίας για την προσαρμογή στην κλιματική

αλλαγή. Η Ελλάδα έχει σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την κατανόηση και την παρακολούθηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, αλλά αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά την εφαρμογή στρατηγικών προσαρμογής, ιδίως λόγω της ανεπάρκειας ανθρωπίνων και οικονομικών πόρων.

Η Ελλάδα εξέδωσε εθνική νομοθεσία για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή το 2022 και διαθέτει εθνική στρατηγική προσαρμογής και περιφερειακά σχέδια προσαρμογής. Δεν υπάρχουν τομεακά σχέδια προσαρμογής. Η σύσταση Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας συνιστά θετική εξέλιξη, αλλά δεν του έχουν διατεθεί επαρκείς πόροι για την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των πολιτικών.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσδιόρισε τρεις δράσεις προτεραιότητας στην έκδοση της ΕΕΠΠ του 2022.

Η Ελλάδα έχει επιταχύνει σημαντικά την εγκατάσταση δυναμικότητας παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και το συνολικό μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας προσεγγίζει τον μέσο όρο της ΕΕ. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη δυναμικότητα του δικτύου.

Η πρόοδος ως προς την απανθρακοποίηση του τομέα των μεταφορών και την ανακαίνιση του κτιριακού αποθέματος εξακολουθεί να είναι ελάχιστη. Η Ελλάδα πρέπει να επιταχύνει τις ενέργειές της και στους δύο αυτούς τομείς.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Εφαρμογή όλων των πολιτικών και των μέτρων που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στον κανονισμό για τον επιμερισμό των προσπαθειών και στον κανονισμό LULUCF. Λεπτομερέστερες δράσεις προτεραιότητας καθορίζονται στην αξιολόγηση του τελικού εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ)⁽¹⁴¹⁾.

⁽¹⁴⁰⁾ Ευρωπαϊκή εκτίμηση κλιματικού κινδύνου (EUCRA). 2024. Διατίθεται στη διεύθυνση [Ευρωπαϊκή εκτίμηση κλιματικού κινδύνου \(europa.eu\)](https://eucra.europa.eu/).

⁽¹⁴¹⁾ [Εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα](#).

Μέρος II: Πλαίσιο διευκόλυνσης — εργαλεία εφαρμογής

5. Χρηματοδότηση

Ο προϋπολογισμός της ΕΕ στηρίζει επενδύσεις για το κλίμα στην Ελλάδα με σημαντικά ποσά κατά την περίοδο 2021-2027, ενώ τα έσοδα από το ΣΕΔΕ τροφοδοτούν επίσης τον εθνικό προϋπολογισμό. Κατά την περίοδο 2020-2022, τα έσοδα της Ελλάδας από πλειστηριασμούς δικαιωμάτων εκπομπών ανήλθαν συνολικά σε 2 851 εκατ. EUR, ενώ όλα αυτά τα ποσά δαπανήθηκαν για το κλίμα και την ενέργεια.

Επίσης, η ετήσια επένδυση που απαιτείται για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της στους τομείς της πρόληψης και του ελέγχου της ρύπανσης, της κυκλικής οικονομίας και των αποβλήτων, της προστασίας και διαχείρισης των υδάτων, καθώς και της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων εκτιμάται σε 5,3 δισ. EUR ετησίως στην Ελλάδα.

Αυτοί οι τέσσερις περιβαλλοντικοί τομείς λαμβάνουν, επί του παρόντος, συνολική χρηματοδότηση ύψους περίπου 3 δισ. EUR ετησίως⁽¹⁴³⁾ ως εκ τούτου, υπάρχει έλλειμμα ύψους 2,3 δισ. EUR ετησίως.

Από το επενδυτικό κενό στον τομέα του περιβάλλοντος, 1,4 δισ. EUR αφορούν τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα, 300-400 εκατ. EUR αφορούν την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης και αντίστοιχο ποσό αφορά την κυκλική οικονομία, και επιπλέον 212 εκατ. EUR αφορούν τον στόχο για τα ύδατα.

Ορόσημα της χρηματοδότησης για το κλίμα

Ενωσιακή χρηματοδότηση της δράσης για το κλίμα

Ο προϋπολογισμός της ΕΕ στηρίζει την ανάληψη δράσης για το κλίμα στην ΕΕ-27 με 657,8 δισ. EUR κατά τη δημοσιονομική περίοδο 2021-2027 στα διάφορα προγράμματα και ταμεία, ποσό που αντιπροσωπεύει συνολικό επίπεδο συνεισφοράς της τάξης του 34,3 %. Από αυτό, η πολιτική συνοχής παρέχει 120 δισ. EUR (πάνω από το ήμισυ μέσω του ΕΤΠΑ), ο μηχανισμός ανάκαμψης

και ανθεκτικότητας (στο εξής: ΜΑΑ) 275,7 δισ. EUR και η ΚΓΠ 145,9 δισ. EUR⁽¹⁴²⁾.

Στην Ελλάδα, η ενωσιακή πολιτική συνοχής (λαμβανομένων υπόψη των ποσών ενωσιακής συνεισφοράς) παρέχει 6,2 δισ. EUR για τη δράση για το κλίμα κατά την περίοδο 2021-2027 (περίπου το ήμισυ εξ αυτών μέσω του ΕΤΠΑ), ενώ άλλα 185 εκατ. EUR παρέχονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ)⁽¹⁴³⁾.

Ο ΜΑΑ συνεισφέρει στη χρηματοδότηση της δράσης για το κλίμα στην Ελλάδα 13,7 δισ. EUR έως το 2026, ποσό που αντιστοιχεί στο 38,1 % του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (στο εξής: ΣΑΑ)⁽¹⁴⁴⁾.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) παρέχει χρηματοδότηση ύψους 109,9 δισ. EUR στην ΕΕ-27 μεταξύ του 2021 και του μέσου του 2024 για τη στήριξη έργων στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών και της βιομηχανίας που ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της ΕΕ για το κλίμα. Από το ποσό αυτό, 2,5 δισ. EUR διατέθηκαν στην Ελλάδα κατά την περίοδο αναφοράς⁽¹⁴⁵⁾.

Εθνική χρηματοδότηση, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από το σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ

Τα έσοδα από τον πλειστηριασμό δικαιωμάτων εκπομπών στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ της ΕΕ, τα οποία τροφοδοτούν απευθείας τους εθνικούς προϋπολογισμούς, ανήλθαν σε 507 εκατ. EUR το 2020, 1 015 εκατ. EUR το 2021 και 1 330 εκατ. EUR το 2022 στην Ελλάδα, ανερχόμενα συνολικά σε περίπου 2 851 εκατ. EUR κατά την τριετή περίοδο. Στην Ελλάδα, τα έσοδα αυτά δεσμεύονται και δαπανώνται πλήρως σε εγχώρια έργα για την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια⁽¹⁴⁶⁾.

Περαιτέρω στήριξη για τη δράση για το κλίμα σε επίπεδο ΕΕ διατίθεται από το υπόλοιπο μέρος των εσόδων του

⁽¹⁴²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Statement of Estimates of the European Commission — For the economic year 2025* (Κατάσταση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το οικονομικό έτος 2025), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2024, σ. 94-96 https://commission.europa.eu/document/download/7a0420e1-599e-4246-9131-ccb7d505d6d9_en?filename=DB2025-Statement-of-Estimates_1.pdf.

⁽¹⁴³⁾ Βλ. την πλατφόρμα ανοικτών δεδομένων για τη συνοχή (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/>).

⁽¹⁴⁴⁾ Σύνολα δεδομένων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και πίνακας αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα

(https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html).

⁽¹⁴⁵⁾ Κατάλογος των χρηματοδοτούμενων έργων παρέχεται από την ΕΤΕπ (<https://www.eib.org/en/projects/loans/index.htm>).

⁽¹⁴⁶⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Δράσης για το Κλίμα, *Progress Report 2023 — Climate action* (Εκθεση προόδου 2023 — Δράση για το κλίμα), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2023, https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/climate-action-progress-report-2023-2023-10-24_el.

ΣΕΔΕ της ΕΕ που τροφοδοτούν το Ταμείο Καινοτομίας και το Ταμείο Εκσυγχρονισμού.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι επενδύσεις στη δράση για το κλίμα στηρίζουν επίσης το περιβάλλον και, ως εκ τούτου, οι περιβαλλοντικές επενδύσεις που περιγράφονται στις ακόλουθες ενότητες δεν μπορούν να θεωρηθούν εντελώς επιπρόσθετες στις επενδύσεις για το κλίμα ⁽¹⁴⁷⁾.

Περιβαλλοντική χρηματοδότηση και επενδύσεις

Στην παρούσα ενότητα περιγράφονται οι επενδυτικές ανάγκες, η τρέχουσα χρηματοδότηση και τα χρηματοδοτικά κενά της Ελλάδας που σχετίζονται με τους τέσσερις περιβαλλοντικούς στόχους πέραν των στόχων για το κλίμα, δηλαδή την αντιμετώπιση της ρύπανσης, την κυκλική οικονομία και τα απόβλητα, την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων, τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα ⁽¹⁴⁸⁾.

Το περιβάλλον συνολικά

Επενδυτικές ανάγκες

Οι συνολικές περιβαλλοντικές επενδύσεις πρέπει να είναι επαρκείς για να μπορέσει η Ελλάδα να επιτύχει τους στόχους της στους τομείς της πρόληψης και του ελέγχου της ρύπανσης, της κυκλικής οικονομίας και των αποβλήτων, της προστασίας και διαχείρισης των υδάτων, καθώς και της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων. Η απαιτούμενη επένδυση ανέρχεται κατ'εκτίμηση σε 5,3 δισ. EUR ετησίως (σε τιμές 2022).

Σημαντικό μέρος της εκτιμώμενης απαίτησης, ύψους περίπου 2,1 δισ. EUR ετησίως, μπορεί να αποδοθεί στην ανάγκη στήριξης της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, ενώ απαιτούνται επιπλέον 1,3 δισ. EUR για την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης, 1,1 δισ. EUR για την κυκλική οικονομία και 0,9 δισ. EUR για τα ύδατα (σε τιμές 2022).

Τρέχουσες επενδύσεις

Για την υλοποίηση των απαιτούμενων περιβαλλοντικών επενδύσεων, εκτιμάται ότι η διαθέσιμη χρηματοδότηση ανέρχεται, επί του παρόντος, σε 3 δισ. EUR ετησίως στην Ελλάδα, από ενωσιακές και εθνικές πηγές συνδυαστικά (σε τιμές 2022).

Η συνολική περιβαλλοντική χρηματοδότηση από το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (στο εξής: ΠΔΠ)

εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε περίπου 8,5 δισ. EUR για την Ελλάδα συνολικά, κατά την περίοδο 2021-2027 (ή 1,2 δισ. EUR ετησίως).

Πίνακας 1: Βασικές περιβαλλοντικές πιστώσεις από τα ταμεία της ΕΕ στην Ελλάδα (σε εκατ. EUR), 2021-2027

Μέσο	Πιστώσεις
Πολιτική συνοχής	4 703,8 ^(α)
ΕΤΠΑ	2 705,5
Ταμείο Συνοχής	1 833
Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης	165,4
ΚΓΠ	2 972,2 ^(β)
Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων	2 039,6
Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης	932,6
ΕΤΘΑΥ	148,2
Άλλες πηγές του ΠΔΠ	663,8 ^(γ)
ΜΑΑ ^(δ) (2021–2026)	6 890

^(α) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (προγραμματισμένες) πιστώσεις της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2021-2027 σε ποσά της ΕΕ, εξαιρουμένης της εθνικής συγχρηματοδότησης, με βάση την παρακολούθηση που προβλέπεται στο παράρτημα Ι του κανονισμού περί κοινών διατάξεων (CPR, 2021). Επισημαίνεται ότι ενδέχεται να έχουν προκύψει δυνητικές μεταβολές στα στοιχεία μεταξύ της καταληκτικής ημερομηνίας εκπόνησης της ΕΕΠΠ (31 Οκτωβρίου 2024) και της ημερομηνίας δημοσίευσής της. Πηγές και περαιτέρω πληροφορίες: https://cohesiondata.ec.europa.eu/2021-2027-Categorisation/2021-2027-Planned-finances-detailed-categorisation/hgvi-gyin/about_data.

^(β) Κανονισμός (ΕΕ) 2021/2115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 2021, σχετικά με τη θέσπιση κανόνων για τη στήριξη των στρατηγικών σχεδίων που πρέπει να καταρτίζονται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής (στρατηγικά σχέδια για την ΚΓΠ) και να χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1307/2013 (ΕΕ L 435 της 6.12.2021, σ. 1), παράρτημα XI <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj>.

Επισημαίνεται ότι, για την περίοδο 2021-2027, συνδυάζονται πραγματικά δεδομένα για το 2021 και το 2022 και δαπάνες στο πλαίσιο των σχετικών ειδικών στόχων των στρατηγικών σχεδίων της ΚΓΠ από το 2023, με τη χρήση της μεθοδολογίας της ΕΕ για την παρακολούθηση της βιοποικιλότητας (<https://commission.europa.eu/system/files/2023-06/Biodiversity%20tracking%20methodology%20for%20each%20programme%202023.pdf>). Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

^(γ) Ταμείο για το Διάστημα, πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», πρόγραμμα LIFE και μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη».

^(δ) Εκτός του ΠΔΠ. Επισημαίνεται ότι ο ΜΑΑ εφαρμόζει παρόμοιο σύστημα περιβαλλοντικής παρακολούθησης (που ορίζεται στο

⁽¹⁴⁷⁾ ΣΗΜ.: Οι έμμεσες επενδύσεις (από πολιτικές για το κλίμα και άλλες πολιτικές) για τη στήριξη του περιβάλλοντος συνυπολογίζονται μέσω της παρακολούθησης.

⁽¹⁴⁸⁾ Η έρευνα, η ανάπτυξη και η καινοτομία λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο κάθε περιβαλλοντικού στόχου. Οι χρηματοδοτικές

ανάγκες, οι βάσεις αναφοράς και οι εκτιμήσεις των χρηματοδοτικών κενών βασίζονται στην εσωτερική ανάλυση της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος (του 2024). Σ' ολόκληρο το παρόν κεφάλαιο παρέχονται ειδικές αναφορές στις σημαντικότερες πηγές δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν.

παράρτημα VI του κανονισμού MAA) με την πολιτική συνοχής της ΕΕ. Έκδοση συνόλου δεδομένων MAA που χρησιμοποιήθηκε: Ιούλιος 2024, πριν από τις αναθεωρήσεις του 2025. Πηγή δεδομένων: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η Ελλάδα, εκτός από τη λήψη κονδυλίων της ΕΕ που προορίζονται ειδικά γι' αυτήν κατά την περίοδο 2021-2027, μπορεί επίσης να επωφεληθεί από χρηματοδοτικά προγράμματα στα οποία μπορεί να έχει πρόσβαση σε επίπεδο ΕΕ και τα οποία είναι ανοικτά σε όλα τα κράτη μέλη. Σ' αυτά περιλαμβάνονται το πρόγραμμα LIFE (5,4 δισ. EUR)⁽¹⁴⁹⁾, το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» (95,5 δισ. EUR)⁽¹⁵⁰⁾, ο μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» (33,7 δισ. EUR)⁽¹⁵¹⁾ και κονδύλια που μπορούν να κινητοποιηθούν μέσω του προγράμματος InvestEU⁽¹⁵²⁾.

Το ΣΑΑ της Ελλάδας στηρίζει την επίτευξη στόχων για το κλίμα μέσω χρηματοδότησης ύψους 13,7 δισ. EUR (38,1 % του συνόλου), με πρόσθετη χρηματοδότηση 1,36 δισ. EUR (3,8 % του συνόλου) για το περιβάλλον.

Η ΕΤΕπ χορήγησε στην Ελλάδα χρηματοδοτικές συνεισφορές για το περιβάλλον ύψους περίπου 1,2 δισ. EUR από το 2021 έως τα μέσα του 2024, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων, 983,2 εκατ. EUR (81 %), στον τομέα της βιώσιμης ενέργειας, των μεταφορών και των βιομηχανικών έργων, με αποτέλεσμα σημαντικά παράλληλα οφέλη για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, του περιβαλλοντικού θορύβου και άλλων μορφών ρύπανσης.

Οι συνολικές δαπάνες της ΕΕ στη χώρα για την προστασία του περιβάλλοντος (λειτουργικές και κεφαλαιουχικές δαπάνες) ανήλθαν σε 298 δισ. EUR το 2020 και 321 δισ. EUR το 2021, ποσά που αντιστοιχούν περίπου στο 2,2 % του ΑΕΠ της ΕΕ-27. Στην Ελλάδα, η συνολική εθνική δαπάνη για την προστασία του περιβάλλοντος ανήλθε σε 2,4 δισ. EUR το 2020 και 2,5 δισ. EUR το 2021, ποσά που αντιστοιχούν στο 1,5 % και 1,4 % του ΑΕΠ, αντίστοιχα.

Από τις συνολικές περιβαλλοντικές δαπάνες, οι κεφαλαιουχικές δαπάνες (επενδύσεις) στη χώρα για την προστασία του περιβάλλοντος ανήλθαν σε 54,5 δισ. EUR το 2020 και 59,9 δισ. EUR το 2021 στην ΕΕ-27, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 0,4 % του ΑΕΠ της ΕΕ. Στην Ελλάδα, οι εθνικές επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος ανήλθαν σε 376 εκατ. EUR το 2020,

μειούμενες σε 358 εκατ. EUR το 2021, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 0,2 % του ΑΕΠ.

Όσον αφορά τον διαχωρισμό ανά θεσμικό τομέα, το 93 % των εθνικών επενδύσεων της Ελλάδας για την προστασία του περιβάλλοντος (κεφαλαιουχικές δαπάνες) προέρχεται από τον προϋπολογισμό της γενικής κυβέρνησης, ενώ το 3,3 % προέρχεται από εξειδικευμένους παραγωγούς του ιδιωτικού τομέα (υπηρεσιών προστασίας του περιβάλλοντος, όπως εταιρείες αποβλήτων και ύδρευσης) και το 3,7 % από τον γενικό επιχειρηματικό τομέα, του οποίου οι περιβαλλοντικές δραστηριότητες είναι συνήθως επικουρικές στις κύριες δραστηριότητές του. Σε επίπεδο ΕΕ, το 38 % των επενδύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος προέρχεται από κυβερνήσεις, το 40 % από εξειδικευμένους παραγωγούς του ιδιωτικού τομέα και το 22 % από τον γενικό επιχειρηματικό τομέα⁽¹⁵³⁾.

Η συνολική χρηματοδότηση της Ελλάδας για περιβαλλοντικές επενδύσεις εκτιμάται σε 3 δισ. EUR ετησίως (σε τιμές 2022), συμπεριλαμβανομένων ενωσιακής χρηματοδότησης και εθνικών δημόσιων και ιδιωτικών δαπανών. Από το συνολικό ποσό, το μερίδιο των κονδυλίων της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένων των κονδυλίων της ΕΤΕπ) ανέρχεται στο 74 %, με περίπου 26 % εθνική χρηματοδότηση. Η συνολική δημόσια χρηματοδότηση (ΕΕ συν το εθνικό δημόσιο) αντιπροσωπεύει το 98 % του συνόλου.

Το επενδυτικό κενό

Για την επίτευξη των τεσσάρων περιβαλλοντικών στόχων εκτός της κλιματικής αλλαγής, οι ανάγκες για πρόσθετες επενδύσεις έπραν των υφιστάμενων επιπέδων (δηλαδή το κενό) εκτιμάται ότι ανέρχονται σε 2,3 δισ. EUR ετησίως στην Ελλάδα, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 1,12 % του ΑΕΠ της χώρας, ποσοστό υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (0,77 %).

⁽¹⁴⁹⁾ https://cinea.ec.europa.eu/programmes/life_el.

⁽¹⁵⁰⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_el.

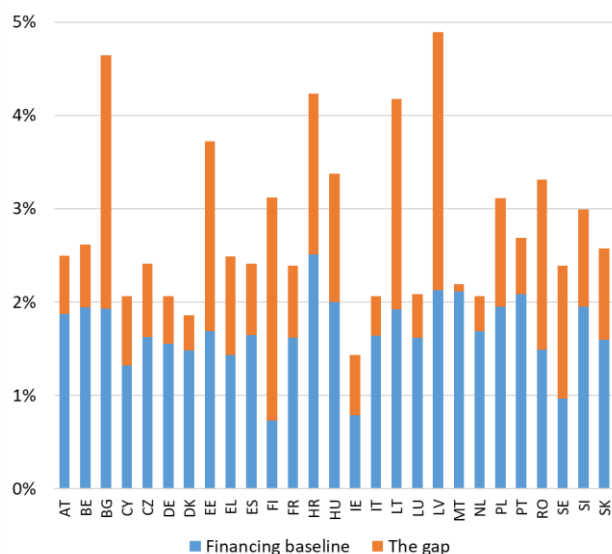
⁽¹⁵¹⁾ Το μέρος του μηχανισμού «Συνδέοντας την Ευρώπη» για τις μεταφορές περιλαμβάνει επίσης 11,3 δισ. EUR που μεταφέρονται από το Ταμείο Συνοχής, εκ των οποίων το 30 % θα διατεθεί, σε ανταγωνιστική βάση, σε όλα τα κράτη μέλη που είναι επιλέξιμα

για το Ταμείο Συνοχής. Το υπόλοιπο 70 % θα είναι σύμφωνο με τα εθνικά κονδύλια έως τις 31 Δεκεμβρίου 2023.

⁽¹⁵²⁾ Το ταμείο InvestEU προβλέπεται να κινητοποιήσει επενδύσεις ύψους άνω των 372 δισ. EUR μέσω εγγύησης ύψους 26,2 δισ. EUR από τον προϋπολογισμό της ΕΕ για τη στήριξη των επενδύσεων χρηματοπιστωτικών εταιριών, όπως ο όμιλος της ΕΤΕπ και άλλοι.

⁽¹⁵³⁾ Eurostat, «Λογαριασμοί δαπανών για την προστασία του περιβάλλοντος», env_ac_epea.

Γράφημα 30: Περιβαλλοντική χρηματοδότηση, ανάγκες και κενά ανά κράτος μέλος (% του ΑΕΠ)

Πηγή: Ανάλυση της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή του επενδυτικού κενού στον τομέα του περιβάλλοντος στην Ελλάδα (εκφραζόμενου με διάφορες μορφές) ανά περιβαλλοντικό στόχο.

Πίνακας 2: Σύνοψη του επενδυτικού κενού στον τομέα του περιβάλλοντος στην Ελλάδα ανά έτος, 2021-2027

Περιβαλλοντικός στόχος	Επενδυτικό κενό ανά έτος		
	Σε δισ. EUR (τιμές 2022)	% του συνόλου	% του ΑΕΠ
Πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης	349	15,0	0,17
Κυκλική οικονομία και απόβλητα	379	16,3	0,18
Διαχείριση των υδάτων και βιομηχανίες υδάτων	212	9,1	0,10
Βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα	1 391	59,7	0,67

(154) Αξιολόγηση του έργου Phenomena 2021 (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f4cd7465-a95d-11eb-9585-01aa75ed71a1>) και έκθεση της Επιτροπής του 2023 για την εφαρμογή της οδηγίας για τον περιβαλλοντικό θόρυβο (https://environment.ec.europa.eu/system/files/2023-03/COM_2023_139_1_EN_ACT_part1_v3.pdf).

(155) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τρίτη έκθεση προοπτικών για καθαρό αέρα, Βρυξέλλες, 2022, https://environment.ec.europa.eu/topics/air/clean-air-outlook_el. Βλ. επίσης την εκτίμηση των επιπτώσεων για την

Σύνολο	2 331	100,0	1,12
--------	-------	-------	------

Πηγή: Ανάλυση της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος.

Πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης

Επενδυτικές ανάγκες

Όσον αφορά την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης, οι επενδυτικές ανάγκες της Ελλάδας εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 1,3 δισ. EUR ετησίως (συμπεριλαμβανομένων των βασικών επενδύσεων) κατά την περίοδο 2021-2027. Το μεγαλύτερο μέρος του ποσού αυτού, 1,2 δισ. EUR, αφορά τον έλεγχο της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, με σκοπό τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις καθαρού αέρα για τους πέντε κύριους ατμοσφαιρικούς ρύπους στο πλαίσιο της οδηγίας NECD έως το 2030. Οι επενδυτικές ανάγκες για τη μείωση του περιβαλλοντικού θορύβου ανέρχονται κατ' εκτίμηση σε 316 εκατ. EUR ετησίως, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων καλύπτεται με τις (ίδιες) επενδύσεις στον τομέα της βιώσιμης ενέργειας και των μεταφορών που ωφελούν επίσης τον καθαρό αέρα⁽¹⁵⁴⁾. Για την αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων απαιτούνται περίπου 38 εκατ. EUR ετησίως. Για τη ρύπανση από μικροπλαστικά και τη στρατηγική για τα χημικά προϊόντα απαιτούνται περίπου 20-30 εκατ. EUR ετησίως (σε καθέναν από τους δύο τομείς)⁽¹⁵⁵⁾.

Τρέχουσες επενδύσεις

Τα τρέχοντα επίπεδα επενδύσεων για τη στήριξη της πρόληψης και του ελέγχου της ρύπανσης εκτιμάται ότι ανέρχονται σε 962 εκατ. EUR ετησίως στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2021-2027. Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης αφορά τον καθαρό αέρα (918 εκατ. EUR ετησίως). Η προστασία από τον περιβαλλοντικό θόρυβο λαμβάνει περίπου 147 εκατ. EUR ετησίως, ενώ άλλα 13 εκατ. EUR προορίζονται για την αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων.

Στην Ελλάδα, το ΠΔΠ της ΕΕ παρέχει κατ' εκτίμηση το 22 % της χρηματοδότησης για τον καθαρό αέρα (κυρίως μέσω της πολιτικής συνοχής), ενώ επιπλέον 62,5 % παρέχεται από τον ΜΑΑ, ποσοστά που αθροιστικά ανέρχονται στο 84,5 % του συνόλου. Η ΕΤΕπ συνεισφέρει το 13,7 % της χρηματοδότησης και το ποσοστό των εθνικών πόρων ανέρχεται στο 2 %⁽¹⁵⁶⁾.

αναθεώρηση της οδηγίας για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, η οποία διατίθεται στην ιστοσελίδα της Επιτροπής σχετικά με την προτεινόμενη αναθεώρηση (https://environment.ec.europa.eu/publications/revision-eu-ambient-air-quality-legislation_el).

(156) Μέσω της παρακολούθησης των κονδυλίων της ΕΕ, των έργων της ΕΤΕπ και των εθνικών δαπανών (λογαριασμοί δαπανών για την προστασία των περιβάλλοντος, Eurostat). Επισημαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης για τον καθαρό αέρα παρέχεται ως συνεισφορά από μέτρα για το κλίμα (ενέργεια και

Το επενδυτικό κενό

Για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της όσον αφορά την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης (με στόχο τη μηδενική ρύπανση), η Ελλάδα πρέπει να παράσχει επιπλέον 349 εκατ. EUR ετησίως (0,17 % του ΑΕΠ), κυρίως όσον αφορά τα μέτρα για τον καθαρό αέρα και τον θόρυβο. Η επαρκής υλοποίηση του ΕΣΕΚ με τις επενδύσεις που περιλαμβάνονται για τη βιώσιμη ενέργεια και τις βιώσιμες μεταφορές θα συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην επίτευξη αυτού του στόχου, ενώ σε πολλά κράτη μέλη ενδέχεται να απαιτηθούν πρόσθετα μέτρα και επενδύσεις για τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις μείωσης της αμμωνίας.

Σύμφωνα με την τελευταία (2023) έκθεση επανεξέτασης του ΕΠΕΑΡ⁽¹⁵⁷⁾, η Ελλάδα συμμορφώθηκε με τις απαιτήσεις μείωσης της αμμωνίας το 2020 και το 2021, και δεν διατρέχει κίνδυνο μη συμμόρφωσης στον τομέα της αμμωνίας όσον αφορά τις δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών της οδηγίας NECD για το 2030, με βάση τις πολιτικές και τα μέτρα του οικείου ΕΠΕΑΡ που λαμβάνουν υπόψη τα σχέδια για το κλίμα, την ενέργεια και την ΚΓΠ και τις βάσεις αναφοράς της χρηματοδότησης.

Κυκλική οικονομία και απόβλητα

Επενδυτικές ανάγκες

Οι επενδυτικές ανάγκες της Ελλάδας για την κυκλική οικονομία και τα απόβλητα ανέρχονται σε 1,1 δισ. EUR ετησίως (συμπεριλαμβανομένων των βασικών επενδύσεων). Περίπου το ήμισυ αυτού του ποσού, ύψους 0,5 δισ. EUR περίπου ετησίως, αφορά μέτρα κυκλικής οικονομίας στα συστήματα της κινητικότητας, των τροφίμων και του δομημένου περιβάλλοντος, ενώ απαιτούνται επιπλέον 0,5 δισ. EUR για τη διαχείριση των αποβλήτων (αστικών αποβλήτων και απορριμμάτων συσκευασίας), που θα καλύπτουν τη συλλογή αποβλήτων, την επεξεργασία βιολογικών αποβλήτων, τους επανεπεξεργαστές ανακύκλωσης, τις εγκαταστάσεις διαλογής αποβλήτων και την ψηφιοποίηση του μητρώου αποβλήτων. Το ποσό για τα απόβλητα δεν περιλαμβάνει τις επενδύσεις που απαιτούνται για την υιοθέτηση της

κυκλικότητας και της πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων σ' ολόκληρη την οικονομία⁽¹⁵⁸⁾.

Τρέχουσες επενδύσεις

Οι επενδύσεις στην κυκλική οικονομία στο σύνολο της οικονομίας ανέρχονται σε περίπου 214 εκατ. EUR ετησίως στην Ελλάδα την περίοδο 2021-2027, ενώ παρέχονται επιπλέον 456 εκατ. EUR για διαχείριση αποβλήτων που δεν συνιστά κυκλική οικονομία.

Περίπου το 20 % αυτής της συνδυασμένης χρηματοδότησης για την κυκλικότητα και τα απόβλητα προέρχεται από το ΠΔΠ της ΕΕ, και επιπλέον 19 % από τον ΜΑΑ, ποσοστά που αθροιστικά ανέρχονται στο 39 % του συνόλου. Τα δάνεια της ΕΤΕπ που προσδιορίστηκαν για τη στήριξη της κυκλικότητας και της πολιτικής για τα απόβλητα αντιπροσωπεύουν το 2 % του συνόλου. Το μερίδιο των εθνικών πόρων είναι τεράστιο, ανερχόμενο στο 59 % της συνολικής χρηματοδότησης⁽¹⁵⁹⁾.

Το επενδυτικό κενό

Για να επιτύχει τους περιβαλλοντικούς στόχους της όσον αφορά την κυκλική οικονομία και τα απόβλητα, η Ελλάδα πρέπει να αυξήσει τις επενδύσεις στην κυκλική οικονομία κατά εκτιμώμενο ποσό 310 εκατ. EUR ετησίως, με επιπλέον 69 εκατ. EUR για δράσεις διαχείρισης αποβλήτων που δεν εμπίπτουν στην κυκλική οικονομία. Συνολικά, το ποσό αυτό ανέρχεται σε 379 εκατ. EUR ετησίως και αντιστοιχεί στο 0,18 % του ΑΕΠ της Ελλάδας.

Όσον αφορά το επενδυτικό κενό στον τομέα της κυκλικής οικονομίας, 81 εκατ. EUR αφορούν πρόσφατες πρωτοβουλίες, όπως ο οικολογικός σχεδιασμός για βιώσιμα προϊόντα, οι συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας, η επισήμανση και τα ψηφιακά εργαλεία, η ανακύκλωση κρίσιμων πρώτων υλών και τα μέτρα που προτείνονται στο πλαίσιο της τροποποίησης της οδηγίας-πλαισίου για τα απόβλητα, και 229 εκατ. EUR συνιστούν περαιτέρω επενδυτική ανάγκη για την απελευθέρωση του δυναμικού κυκλικής οικονομίας της Ελλάδας.

μεταφορές), σύμφωνα με τα καθεστώτα παρακολούθησης που προβλέπονται στο παράρτημα Ι του κανονισμού περί κοινών διατάξεων και στο παράρτημα VI του κανονισμού ΜΑΑ. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την παρακολούθηση της πολιτικής για τον καθαρό αέρα: https://commission.europa.eu/document/download/0a80484e-2409-4749-94c6-3b23bc6bae8f_en?filename=Clean%20air%20methodology_0.pdf

⁽¹⁵⁷⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Εθνικά προγράμματα και προβλέψεις ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης», ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

https://environment.ec.europa.eu/topics/air/reducing-emissions-air-pollutants/national-air-pollution-control-programmes-and-projections_el.

⁽¹⁵⁸⁾ Βλ. Systemiq και Ellen MacArthur Foundation, «Achieving "Growth Within"», 2017· και Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική

Διεύθυνση Περιβάλλοντος, *Study on investment needs in the waste sector and on the financing of municipal waste management in Member States* (Μελέτη σχετικά με τις επενδυτικές ανάγκες στον τομέα των αποβλήτων και τη χρηματοδότηση της διαχείρισης των αστικών αποβλήτων στα κράτη μέλη), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2019, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/4d5f8355-bcad-11e9-9d01-01aa75ed71a1>.

⁽¹⁵⁹⁾ Παρακολούθηση των δαπανών για τη διαχείριση αποβλήτων και την κυκλική οικονομία στα κονδύλια της ΕΕ, στα έργα της ΕΤΕπ και στις εθνικές δαπάνες (Eurostat). Σύνολα δεδομένων: Λογαριασμοί δαπανών για την προστασία του περιβάλλοντος (env_epr) και ιδιωτικές επενδύσεις για την κυκλική οικονομία (cei_cie012).

Προστασία και διαχείριση των υδάτων

Επενδυτικές ανάγκες

Οι ετήσιες επενδυτικές ανάγκες στον τομέα των υδάτων ανέρχονται κατ' εκτίμηση σε 1 871 εκατ. EUR (σε τιμές 2022) στην Ελλάδα. Αυτές περιλαμβάνουν επενδυτικές ανάγκες τόσο για τη βιομηχανία υδάτων όσο και για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων. Μεγάλο μέρος της συνολικής ετήσιας επενδυτικής ανάγκης, ύψους 442 εκατ. EUR, αφορά το πόσιμο νερό, ενώ απαιτούνται άλλα 284 εκατ. EUR για επενδύσεις σχετικές με τα λύματα και περίπου 127 εκατ. EUR για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων ⁽¹⁶⁰⁾.

Τρέχουσες επενδύσεις

Οι επενδύσεις στον τομέα των υδάτων στην Ελλάδα ανέρχονται κατ' εκτίμηση σε περίπου 659 εκατ. EUR ετησίως (σε τιμές 2022) κατά την περίοδο 2021-2027. Από το ποσό αυτό, 370 εκατ. EUR στηρίζουν το πόσιμο νερό, 163 εκατ. EUR τη διαχείριση των λυμάτων και περίπου 118 εκατ. EUR τις άλλες πτυχές της οδηγίας-πλαίσιου για τα ύδατα (διαχείριση και προστασία των υδάτων).

Το 30,9 % της συνολικής χρηματοδότησης χορηγήθηκε μέσω του ΠΔΠ της ΕΕ (κυρίως μέσω της πολιτικής συνοχής) και περαιτέρω 12,1 % χορηγήθηκε μέσω του ΜΑΑ, ποσοστά ανερχόμενα αθροιστικά στο 43 %. Η χρηματοδότηση από την ΕΤΕπ ανέρχεται περίπου στο 2,6 % του συνόλου, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης προέρχεται από εθνικούς πόρους (54,5 %) ⁽¹⁶¹⁾.

Το επενδυτικό κενό

Για την επίτευξη των διαφόρων περιβαλλοντικών στόχων βάσει της οδηγίας-πλαίσιου για τα ύδατα και της οδηγίας για τις πλημμύρες, το επενδυτικό κενό της Ελλάδας στον τομέα των υδάτων ανέρχεται σε 212 εκατ. EUR ετησίως (0,11 % του ΑΕΠ), ενώ πάνω από το ήμισυ σχετίζεται με τη διαχείριση των λυμάτων (122 εκατ. EUR ετησίως). Για τα μέτρα για το πόσιμο νερό απαιτούνται επιπλέον

72 εκατ. EUR ετησίως και για τις άλλες πτυχές της οδηγίας-πλαίσιου για τα ύδατα απαιτούνται περίπου 10 εκατ. EUR ετησίως πάνω από τα υφιστάμενα επίπεδα χρηματοδότησης.

Βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα

Επενδυτικές ανάγκες

Οι επενδυτικές ανάγκες για τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα ανέρχονται κατ' εκτίμηση σε 2,1 δισ. EUR ετησίως (σε τιμές 2022) στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2021-2027. Σ' αυτές περιλαμβάνονται οι ακόλουθες χρηματοδοτικές ανάγκες:

- πλαίσιο δράσεων προτεραιότητας της Ελλάδας ⁽¹⁶²⁾ σχετικά με τις περιοχές Natura 2000: 149 εκατ. EUR ετησίως, κυρίως δαπάνες λειτουργίας·
- πρόσθετες δαπάνες της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα ⁽¹⁶³⁾: 1,4 δισ. EUR ετησίως επιπλέον του πλαισίου δράσεων προτεραιότητας·
- δαπάνες για τη βιώσιμη διαχείριση του εδάφους ⁽¹⁶⁴⁾: 543 εκατ. EUR κατ' έτος.

Τρέχουσες επενδύσεις

Το τρέχον επίπεδο χρηματοδότησης για τη βιοποικιλότητα ανέρχεται κατ' εκτίμηση σε 704 εκατ. EUR ετησίως (σε τιμές 2022) κατά την περίοδο 2021-2027. Το 59,5 % αυτού θεωρείται άμεση χρηματοδότηση για τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα, με συντελεστή 100 % στα συστήματα παρακολούθησης.

Το 15,1 % της συνολικής χρηματοδότησης εκτιμάται ότι θα προέλθει από την πολιτική συνοχής της ΕΕ, το 56 % από την ΚΓΠ, το 2 % από το ΕΤΘΑΥ, το 6,4 % από το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» και περίπου 2,5 % από το πρόγραμμα LIFE. Το ΠΔΠ της ΕΕ αντιπροσωπεύει συνολικά το 83 % της χρηματοδότησης και ο ΜΑΑ το 16,3 %, με αποτέλεσμα αθροιστικό ποσοστό 99,5 % να

⁽¹⁶⁰⁾ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Εκτίμηση των επενδυτικών αναγκών και των χρηματοδοτικών ικανοτήτων για επενδύσεις που σχετίζονται με το νερό στα κράτη μέλη της ΕΕ», 28 Μαΐου 2020, https://commission.europa.eu/news/estimating-investment-needs-and-financing-capacities-water-related-investment-eu-member-states-2020-05-28_el και ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), *Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection: Challenges in EU Member States and policy options* (Χρηματοδότηση της ύδρευσης, της αποχέτευσης και της αντιπλημμυρικής προστασίας: Προκλήσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ και επιλογές πολιτικής), OECD Publishing, Παρίσι, 2020, https://www.oecd-ilibrary.org/environment/financing-water-supply-sanitation-and-flood-protection_6893cdac-en.

⁽¹⁶¹⁾ Τα επίπεδα επενδύσεων στον τομέα των υδάτων εκτιμώνται μέσω της παρακολούθησης των κονδυλίων της ΕΕ, των έργων της ΕΤΕπ και των εθνικών δαπανών (λογαριασμοί δαπανών για την προστασία των περιβάλλοντος, Eurostat).

⁽¹⁶²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Χρηματοδότηση του Natura 2000 — Πλαίσια δράσεων προτεραιότητας», ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/natura-2000/financing-natura-2000_el.

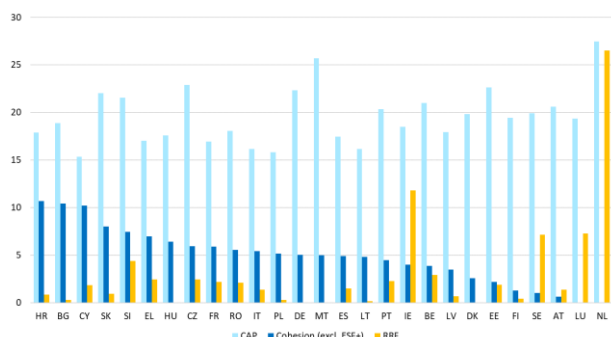
⁽¹⁶³⁾ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, *Biodiversity Financing and Tracking — Final report* (Χρηματοδότηση και παρακολούθηση της βιοποικιλότητας — Τελική έκθεση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2022, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/793eb6ec-dbd6-11ec-a534-01aa75ed71a1/language-el>.

⁽¹⁶⁴⁾ Βλ. την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την παρακολούθηση και την ανθεκτικότητα του εδάφους (οδηγία για την παρακολούθηση του εδάφους) [COM(2023) 416 final της 5ης Ιουλίου 2023], https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-directive-soil-monitoring-and-resilience_el.

προέρχεται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Το υπόλοιπο, 0,5 %, προέρχεται από εθνικούς πόρους ⁽¹⁶⁵⁾.

Η Ελλάδα έχει προβλέψει ότι το 7,0 % του ποσού της συνεισφοράς της ΕΕ στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής (χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το ΕΚΤ+) και το 2,5 % των κονδυλίων του ΜΑΑ θα είναι επενδύσεις στη βιοποικιλότητα, ποσοστά σχετικά υψηλά σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Μολονότι η Ελλάδα διαθέτει επίσης εκτιμώμενο μερίδιο 17 % του προϋπολογισμού της ΚΓΠ για τη στήριξη της βιοποικιλότητας κατά την περίοδο 2021-2027, το ποσοστό αυτό είναι ελαφρώς χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (βλ. γράφημα 31).

Γράφημα 31: Συνεισφορές στη βιοποικιλότητα από τα κύρια μέσα της ΕΕ κατά την περίοδο 2021-2027 ανά κράτος μέλος (% του συνόλου της πολιτικής)

ΣΗΜ.: ΕΚΤ+, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+.

Το επενδυτικό κενό

Για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που αφορούν την προστασία και την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων και άλλα σχετικά οριζόντια μέτρα, το επενδυτικό κενό της Ελλάδας εκτιμάται σε περίπου 1,4 δισ. EUR ετησίως, ποσό που αντιστοιχεί στο 0,67 % του ΑΕΠ της.

Διαχείριση των δημόσιων οικονομικών

Πρακτικές κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού

Η κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού αναφέρεται στη χρήση δημοσιονομικών εργαλείων για την επίτευξη κλιματικών και περιβαλλοντικών στόχων. Ορισμένα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, χρησιμοποιούν ήδη εργαλεία κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού για τον προσδιορισμό και την παρακολούθηση των πράσινων δαπανών και/ή εσόδων ⁽¹⁶⁶⁾. Οι πρακτικές κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού παρέχουν αυξημένη διαφάνεια όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δημοσιονομικών πολιτικών.

Η Επιτροπή έχει αναπτύξει ένα μη υποχρεωτικό πλαίσιο αναφοράς για την κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού, το οποίο συγκεντρώνει μεθοδολογίες για την αξιολόγηση των επιπτώσεων των προϋπολογισμών στους κλιματικούς και περιβαλλοντικούς στόχους ⁽¹⁶⁷⁾.

Για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να καταρτίσουν εθνικούς πράσινους προϋπολογισμούς και, ως εκ τούτου, να βελτιώσουν τη συνοχή των πολιτικών και να στηρίξουν την πράσινη μετάβαση, η Επιτροπή συντόνισε ένα έργο του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης (στο εξής: TSI) για την κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού από το 2021 έως το 2024 ⁽¹⁶⁸⁾. Η Ελλάδα συμμετείχε και θέσπισε εθνική μεθοδολογία κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού.

Πέραν της κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού, για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων πολιτικής, η Επιτροπή έχει επίσης καταρτίσει κατευθυντήριες γραμμές για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή και της βιωσιμότητας ⁽¹⁶⁹⁾, ως εργαλεία για την αξιολόγηση της επιλεξιμότητας έργων και της συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία και τα περιβαλλοντικά κριτήρια.

Πράσινη φορολογία και φορολογική μεταρρύθμιση

Οι συνολικοί περιβαλλοντικοί φόροι ανήλθαν σε 11,6 δισ. EUR στην Ελλάδα το 2022, ποσό που αντιστοιχεί

⁽¹⁶⁵⁾ Με βάση την παρακολούθηση της βιοποικιλότητας στον προϋπολογισμό της ΕΕ (<https://circabc.europa.eu/ui/group/3f466d71-92a7-49eb-9c63-6cb0fadf29dc/library/8e44293a-d97f-496d-8769-50365780acde>) και τις εθνικές δαπάνες για τη βιοποικιλότητα από τους λογαριασμούς ταξινόμησης των κρατικών λειτουργιών.

⁽¹⁶⁶⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Green Budgeting in the EU. Key Insights from the 2023 European Commission Survey of Green Budgeting Practices* (Κατάρτιση πράσινων προϋπολογισμών στην ΕΕ. Βασικές πληροφορίες από την έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2023 για τις πρακτικές κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού), 2023, <https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/national-fiscal-frameworks-eu-member-states/green-budgeting>.

[eu_en#:~:text=European%20Commission%20Green%20Budgeting%20Survey%C2%A0.](https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/green-budgeting-eu-el)

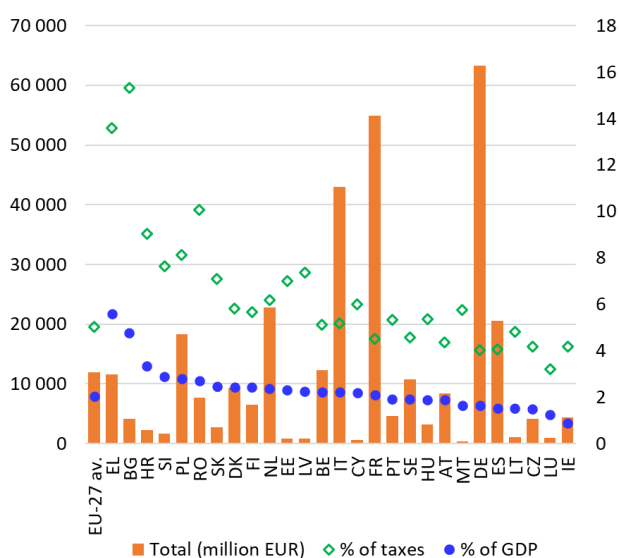
⁽¹⁶⁷⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Πλαίσιο αναφοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού», 2022, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/green-budgeting-eu_el.

⁽¹⁶⁸⁾ https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/revenue-administration-and-public-financial-management/supporting-implementation-green-budgeting-practices-eu_el.

⁽¹⁶⁹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής — Τεχνικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των υποδομών στην κλιματική αλλαγή κατά την περίοδο 2021-2027 (ΕΕ C 373 της 16.9.2021, σ. 1), <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/23a24b21-16d0-11ec-b4fe-01aa75ed71a1/language-en>.

στο 5,6 % του ΑΕΠ της χώρας (μέσος όρος της ΕΕ: 2,0 %). Οι ενεργειακοί φόροι αποτέλεσαν τη μεγαλύτερη συνιστώσα των περιβαλλοντικών φόρων, αντιπροσωπεύοντας το 4,8 % του ΑΕΠ, ποσοστό υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (1,6 %). Οι φόροι μεταφορών, στο 0,76 % του ΑΕΠ, υπερέβαιναν τον μέσο όρο της ΕΕ (0,4 %), ενώ οι φόροι για τη ρύπανση και τους πόρους, στο 0,04 %, ήταν χαμηλότεροι από τον μέσο όρο (μέσος όρος της ΕΕ: 0,08 %). Το 2022 οι περιβαλλοντικοί φόροι στην Ελλάδα αντιπροσώπευαν το 13,6 % των συνολικών εσόδων από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 5,0 %) ⁽¹⁷⁰⁾.

Γράφημα 32: Περιβαλλοντικοί φόροι ανά κράτος μέλος, 2022

Η Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ τονίζει τον ρόλο των ορθά σχεδιασμένων φορολογικών μεταρρυθμίσεων (π.χ. μεταστροφή από τη φορολόγηση της εργασίας στη φορολόγηση της ρύπανσης) στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και της ανθεκτικότητας και στην προώθηση μιας δικαιότερης κοινωνίας και μιας δίκαιης μετάβασης μέσω των σωστών τιμολογιακών μηνυμάτων. Η Πράσινη Συμφωνία προωθεί την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», η οποία επιβάλλει στους ρυπαίνοντες να αναλάβουν το κόστος της πρόληψης, του ελέγχου και της αποκατάστασης της ρύπανσης.

Σύμφωνα με μελέτη του 2024 ⁽¹⁷¹⁾, η Ελλάδα επιβάλλει φόρους υγειονομικής ταφής σε ποσότητες μη επεξεργασμένων αστικών αποβλήτων, καθώς και σε κατάλοιπα από την επεξεργασία αστικών αποβλήτων που απορρίπτονται σε χώρους υγειονομικής ταφής· χρεώσεις σε προϊόντα (τέλη σε πλαστικές ύλες)· και χρεώσεις σε χρήστες (τέλη για επισκέψεις σε εθνικά πάρκα, φόροι θήρας και αλιείας).

Πράσινα ομόλογα και βιώσιμα ομόλογα

Το 2023 η συνολική αξία των πράσινων ομολόγων που εκδόθηκαν από τα κράτη μέλη ανήλθε σε 245 δισ. USD (227 δισ. EUR), έναντι 234 δισ. USD (198 δισ. EUR) το 2021 ⁽¹⁷²⁾.

Κατά την περίοδο 2021-2023, η Ελλάδα εξέδωσε πράσινα ομόλογα αξίας 1,4 δισ. USD (1,2 δισ. EUR). Δεν υπήρξε σχετική έκδοση το 2023.

Κατά την περίοδο 2014-2023, το 83 % των πράσινων ομολόγων που εκδόθηκαν από ευρωπαϊκές χώρες (εξαιρουμένων των υπερεθνικών οντοτήτων) εξυπηρετούσαν στόχους στους τομείς της ενέργειας, των κτιρίων ή των μεταφορών, ενώ το 5 % στήριζε στόχους στον τομέα των υδάτων, το 5,1 % αφορούσε τη χρήση γης (με συνδέσεις με τη φύση και τα οικοσυστήματα) και το 3,8 % αφορούσε τη διαχείριση αποβλήτων. Έως το 2023 το συνδυασμένο μερίδιο για την ενέργεια, τα κτίρια και τις μεταφορές είχε μειωθεί στο 7,3 %, τα μερίδια για τη διαχείριση αποβλήτων και τη χρήση γης είχαν αυξηθεί (σε 5,9 % και 8,4 %, αντίστοιχα) και το μερίδιο για τα ύδατα είχε παραμείνει γύρω στο 5 %.

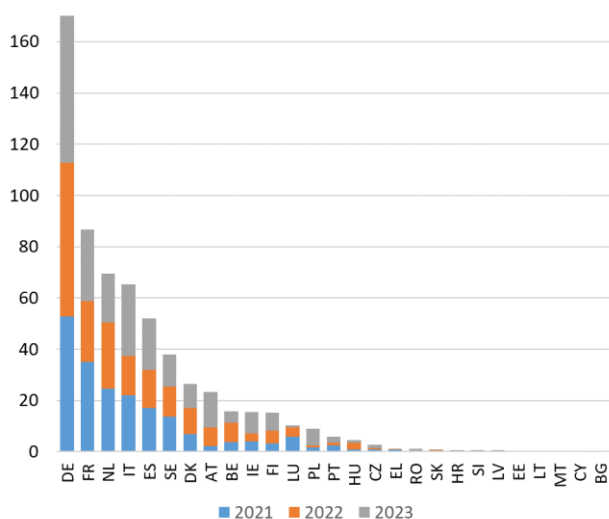
Την περίοδο 2021-2023, το 31,7 % των ευρωπαϊκών πράσινων ομολόγων (εξαιρουμένων των υπερεθνικών εκδόσεων) εκδόθηκαν από χρηματοπιστωτικές εταιρείες, το 29,1 % από κυβερνήσεις κρατών και το 23,1 % από μη χρηματοπιστωτικές εταιρείες. Το 8,3 % των εκδόσεων συνδεόταν με οντότητες υποστηριζόμενες από το κράτος, το 6,4 % με αναπτυξιακές τράπεζες και το 1,4 % με αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης.

⁽¹⁷⁰⁾ Eurostat, «Λογαριασμοί περιβαλλοντικών φόρων», env_eta.

⁽¹⁷¹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, *Candidates for Taxing Environmental Bads at National Level* (Υποψήφιοι για τη φορολόγηση των δεινών για το περιβάλλον σε εθνικό επίπεδο), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2024, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/35c1bbdf-2931-11ef-9290-01aa75ed71a1/language-en>.

⁽¹⁷²⁾ Πρωτοβουλία για τα κλιματικά ομόλογα (<https://www.climatebonds.net/>). Σημείωση: Επιπρόσθετα (χωρίς να περιλαμβάνονται στα ανωτέρω), εθνικές πηγές ανέφεραν έκδοση 544,8 εκατ. EUR για την Κροατία κατά την περίοδο 2022-2023 και ελαφρώς υψηλότερο ποσό για τη Σλοβενία (+0,27 δισ. EUR) κατά την περίοδο 2021-2023 συνολικά.

Γράφημα 33: Αξία των πράσινων ομολόγων που εκδόθηκαν ανά κράτος μέλος (σε δισ. EUR), 2021, 2022 και 2023

Πηγή δεδομένων: Climatebonds.net, με ορισμένα πρόσθετα στοιχεία από εθνικές πηγές (π.χ. Κροατία, Σλοβενία).

Επιδότησεις που βλάπτουν το περιβάλλον

Η αντιμετώπιση και η σταδιακή κατάργηση των επιζήμιων για το περιβάλλον επιδοτήσεων, ιδίως των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων, αποτελεί ένα ακόμη βήμα προς την επίτευξη των στόχων του όγδοου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον και των πρόσφορων όρων ⁽¹⁷³⁾. Οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων είναι δαπανηρές για τους δημόσιους προϋπολογισμούς και δυσχεραίνουν την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Η συνολική τάση μείωσης των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων που αναφέρθηκε σε προηγούμενες ΕΕΠΠ έχει διαταραχθεί από το 2022 λόγω της ευρωπαϊκής αντίδρασης στην ενεργειακή κρίση του 2021 και της επακόλουθης αύξησης των τιμών της ενέργειας.

Ως άμεση συνέπεια, οι ετήσιες επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων στην ΕΕ αυξήθηκαν σε 103 δισ. EUR το 2023 από 57 δισ. EUR το 2020. Από το 2021 έως το 2023 σημειώθηκε σημαντική αύξηση των ετήσιων επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων κατά 72 % στην ΕΕ ⁽¹⁷⁴⁾.

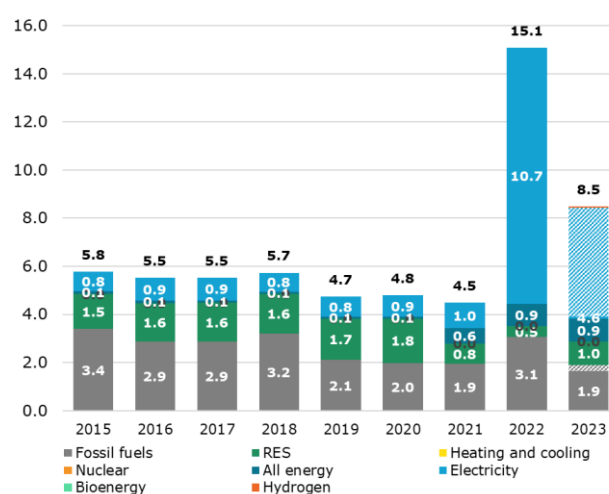
Για την πλειονότητα των κρατών μελών (16), ο συνολικός αριθμός των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων κορυφώθηκε το 2022. Στη συνέχεια παρατηρήθηκε

μείωση το 2023 ⁽¹⁷⁵⁾. Ειδικότερα, οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων για τον άνθρακα και τον λιγνίτη, το φυσικό αέριο και το πετρέλαιο αυξήθηκαν το 2022 και παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση όσον αφορά τις επιδοτήσεις φυσικού αερίου.

Στην Ελλάδα, οι επιδοτήσεις στον τομέα της ενέργειας ακολούθησαν πτωτική τάση μεταξύ του 2015 και του 2021, συμπεριλαμβανομένων των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων, οι οποίες μειώθηκαν από 3,4 δισ. EUR (το 2015) σε 1,9 δισ. EUR (το 2021). Ωστόσο, το 2022 σημειώθηκε απότομη αύξηση των συνολικών επιδοτήσεων στον τομέα της ενέργειας (κυρίως για την ηλεκτρική ενέργεια) και οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων αυξήθηκαν σε 3,1 δισ. EUR, αλλά επανήλθαν στα επίπεδα του 2021 το 2023.

Ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων, το 2022, κυμάνθηκαν από 1,8 % στην Κροατία έως λιγότερο από 0,1 % στη Δανία και τη Σουηδία. Το ποσοστό της Ελλάδας υπερέβη κατά 1,5 %, τον μέσο όρο της ΕΕ (0,8 %) ⁽¹⁷⁶⁾.

Γράφημα 34: Επιδοτήσεις ενέργειας ανά φορέα ενέργειας (σε δισ. EUR), 2015-2023

ΣΗΜ.: RES, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Πηγή: ανάλυση της Γενικής Διεύθυνσης Ενέργειας

Η ΕΕΠΠ του 2022 περιλάμβανε τις ακόλουθες συστάσεις.

- Κατάρτιση στρατηγικής περιβαλλοντικής χρηματοδότησης για τη μεγιστοποίηση των ευκαιριών κάλυψης των κενών στην εφαρμογή της

⁽¹⁷³⁾ Άρθρο 3 στοιχεία η) και κβ) του όγδοου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον.

⁽¹⁷⁴⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση 2024 σχετικά με τις επιδοτήσεις στον τομέα της ενέργειας στην ΕΕ [COM(2025) 17 final], [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2025\)17&lang=el](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2025)17&lang=el)

⁽¹⁷⁵⁾ 16 κράτη μέλη: BE, EST, IE, EL, ES, FR, HR, IT, CY, LT, HU, NL, AT, PT, RO και SE.

⁽¹⁷⁶⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση 2024 σχετικά με τις επιδοτήσεις στον τομέα της ενέργειας στην ΕΕ [COM(2025) 17 final], [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2025\)17&lang=el](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2025)17&lang=el)

περιβαλλοντικής νομοθεσίας, μεταξύ άλλων με την αύξηση της περιβαλλοντικής φορολογίας και/ή της ιδιωτικής χρηματοδότησης για το περιβάλλον.

- Αντιμετώπιση των κυριότερων περιβαλλοντικών προκλήσεων που επηρεάζουν τη χώρα, μέσω επαρκούς χρηματοδότησης, μεταξύ άλλων μέσω της κινητοποίησης επενδύσεων και της χρήσης κονδυλίων της ΕΕ.

Στην Ελλάδα παρατηρείται κενό περιβαλλοντικών επενδύσεων της τάξης του 1,1 % του ΑΕΠ, το οποίο σχετίζεται κυρίως με τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα. Επομένως, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες στον τομέα αυτό.

Δράση προτεραιότητας για το 2025

Υπό το πρίσμα του κενού που παρατηρείται, διατυπώνεται η ακόλουθη σύσταση για την Ελλάδα, στην οποία επαναλαμβάνεται η δεύτερη δράση της ΕΕΠΠ του 2022.

- Χρήση περισσότερης εθνικής χρηματοδότησης (για παράδειγμα με την αύξηση των φόρων υπέρ του περιβάλλοντος και τη μείωση των επιζήμιων για το περιβάλλον επιδοτήσεων), ενωσιακής χρηματοδότησης και ιδιωτικής χρηματοδότησης για τη διευκόλυνση της κάλυψης του επενδυτικού κενού.

6. Περιβαλλοντική διακυβέρνηση

Πληροφορίες, δημόσια συμμετοχή και πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Οι πολίτες μπορούν να προστατεύσουν πιο αποτελεσματικά το περιβάλλον εάν βασιστούν στους τρεις «πυλώνες» της σύμβασης του Aarhus: i) πρόσβαση στις πληροφορίες, ii) συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και iii) πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Η αποδοτική και ουσιαστική ανταλλαγή περιβαλλοντικών πληροφοριών είναι καίριας σημασίας για τις δημόσιες αρχές, το κοινό και τις επιχειρήσεις⁽¹⁷⁷⁾. Η συμμετοχή του κοινού παρέχει τη δυνατότητα στις αρχές να λαμβάνουν υπόψη στις αποφάσεις τους τις ανησυχίες του κοινού. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη είναι μια δέσμη εγγυήσεων που παρέχει τη δυνατότητα στους πολίτες και τις ΜΚΟ να χρησιμοποιούν τα εθνικά δικαστήρια για την προστασία του περιβάλλοντος, τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων των πολιτών και τη διασφάλιση της λογοδοσίας των αρχών⁽¹⁷⁸⁾. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα προσφυγής («νομιμοποίηση») ⁽¹⁷⁹⁾.

Πληροφορίες περιβαλλοντικού χαρακτήρα

Η παρούσα ενότητα εστιάζει στην εφαρμογή της οδηγίας για την Υποδομή για Χωρικές Πληροφορίες στην Ευρώπη (Inspire). Η οδηγία Inspire αποσκοπεί στη δημιουργία ευρωπαϊκής υποδομής για χωρικά δεδομένα με σκοπό την ανταλλαγή περιβαλλοντικών χωρικών πληροφοριών μεταξύ των δημόσιων αρχών σ' ολόκληρη την Ευρώπη. Αναμένεται ότι αυτό θα συμβάλει στη χάραξη πολιτικής πέραν των συνόρων και θα διευκολύνει την πρόσβαση του κοινού σ' αυτές τις πληροφορίες. Οι γεωγραφικές πληροφορίες είναι απαραίτητες για χρηστή διακυβέρνηση σ' όλα τα επίπεδα και θα πρέπει να είναι διαθέσιμες άμεσα και με διαφάνεια.

Πίνακας 3: Πίνακας εργαλείων της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας Inspire, 2016-2023

	2016	2023	Υπόμνημα
Αποτελεσματικός συντονισμός και κοινοχρησία δεδομένων			■ Η εφαρμογή της εν λόγω διάταξης προχωρεί ικανοποιητικά ή έχει (σχεδόν) ολοκληρωθεί. Τα ζητήματα που εκκρεμούν είναι ήσσονος σημασίας και μπορούν να αντιμετωπιστούν εύκολα. Ποσοστό > 89 %
Διασφάλιση αποτελεσματικού συντονισμού	■	■	
Κοινοχρησία δεδομένων χωρίς φραγμούς	■	■	
Δείκτες επιδόσεων Inspire			
i) Συμμόρφωση των μεταδεδομένων	■	■	
ii) Συμμόρφωση των συνόλων γεωχωρικών δεδομένων (α)	■	■	■ Η εφαρμογή της διάταξης αυτής έχει αρχίσει και έχει σημειωθεί κάποια ή ουσιαστική πρόοδος, αλλά δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Ποσοστό = 31-89 %
iii) Προσβασιμότητα των συνόλων χωρικών δεδομένων μέσω υπηρεσιών προβολής και τηλεφόρτωσης	■	■	■ Η εφαρμογή της διάταξης αυτής παρουσιάζει σημαντικές καθυστερήσεις. Απαιτούνται σοβαρές προσπάθειες για να καλυφθεί το κενό στην εφαρμογή. Ποσοστό < 31 %
iv) Συμμόρφωση των υπηρεσιών δικτύου	■	■	

(α) Το 2016 οι προθεσμίες για την υλοποίηση της διαλειτουργικότητας των χωρικών δεδομένων ήταν ακόμη στο μέλλον: 23 Νοεμβρίου 2017 για τα δεδομένα του παραρτήματος I και 21 Οκτωβρίου 2020 για τα δεδομένα των παραρτημάτων II και III. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι αυτός ο δείκτης σε πολλές περιπτώσεις δεν θα επιτύχει ποτέ συμμόρφωση 100 %, δεδομένου ότι οι περισσότερες χώρες παρέχουν σύνολα

⁽¹⁷⁷⁾ Η σύμβαση του Aarhus (<https://unece.org/environment-policy/public-participation/aarhus-convention/text>), η οδηγία για την πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες (οδηγία 2003/4/ΕΚ) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32003L0004>) και η οδηγία INSPIRE (οδηγία 2007/2/ΕΚ) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32007L0002>) συγκροτούν μια νομική βάση για την κοινοχρησία περιβαλλοντικών πληροφοριών μεταξύ των δημόσιων αρχών και με το κοινό.

⁽¹⁷⁸⁾ Οι εγγυήσεις αυτές εξηγούνται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2017 σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:52017XC0818_02) και σε σχετικό οδηγό του 2018 για τους πολίτες (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2b362f0a-bfe4-11e8-99ee-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>).

⁽¹⁷⁹⁾ Η παρούσα ΕΕΠΠ επικεντρώνεται στα μέσα που χρησιμοποιούνται από τα κράτη μέλη για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων πρόσβασης στη δικαιοσύνη και νομιμοποίησης και για την υπέρβαση άλλων σημαντικών φραγμών στην προσφυγή στα δικαστήρια για υποθέσεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος.

δεδομένων ως έχουν, πέραν των εναρμονισμένων συνόλων δεδομένων Inspire.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ελλάδα», Inspire Knowledge Base (Βάση γνώσεων INSPIRE), <https://knowledge-base.inspire.ec.europa.eu/greece-el>.

Οι επιδόσεις της Ελλάδας όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας Inspire είναι σημαντικές και έχουν επανεξεταστεί με βάση το δελτίο χώρας του 2023 ⁽¹⁸⁰⁾ (βλ. πίνακα 3).

Το 2022 η Ελλάδα έλαβε δράση προτεραιότητας σχετικά με την ανάγκη να καταστούν ευρύτερα προσβάσιμα τα χωρικά δεδομένα και να δοθεί προτεραιότητα σε σύνολα περιβαλλοντικών δεδομένων ⁽¹⁸¹⁾. Η Ελλάδα έχει σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο όσον αφορά την προσβασιμότητα των χωρικών δεδομένων, αλλά απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες. Επαναλαμβάνεται η δράση προτεραιότητας του 2022.

Συμμετοχή του κοινού

Η συμμετοχή του κοινού τόσο στο στάδιο του σχεδιασμού όσο και στο στάδιο της εκτέλεσης έργου μεγιστοποιεί τη διαφάνεια και την κοινωνική αποδοχή των προγραμμάτων και των έργων. Οι διαβουλεύσεις με το κοινό (συμπεριλαμβανομένων των ΜΚΟ), τις περιβαλλοντικές, τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό μιας αποτελεσματικής διαδικασίας εκτίμησης των επιπτώσεων. Η εν λόγω διαβούλευση παρέχει επίσης την ευκαιρία στις δημόσιες αρχές και στους φορείς υλοποίησης έργων να συνεργαστούν ενεργά και ουσιαστικά με το κοινό, καθιστώντας ευρέως διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τις πιθανές σημαντικές επιπτώσεις. Η διαδικασία αυτή, εάν πραγματοποιηθεί με τη δέουσα επιμέλεια και λαμβανομένης υπόψη της χρήσιμης συμβολής του κοινού, οδηγεί στη λήψη καλύτερα τεκμηριωμένων αποφάσεων και μπορεί να προωθήσει την αποδοχή από το κοινό. Η διάθεση πληροφοριών αυξάνει τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, μειώνοντας έτσι την αντίσταση και αποτρέποντας (ή ελαχιστοποιώντας) τις δικαστικές διαφορές. Από την άλλη πλευρά, είναι

εξαιρετικά σημαντικό να είναι η διαδικασία αποτελεσματική.

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο διασφαλίζεται η συμμετοχή του κοινού και η διαφάνεια βάσει δύο μέσων, δηλαδή της οδηγίας για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (στο εξής: ΕΠΕ) ⁽¹⁸²⁾ και της οδηγίας για τη στρατηγική εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (στο εξής: ΣΕΠΕ) ⁽¹⁸³⁾.

Το δίκαιο της ΕΕ προβλέπει ένα ευέλικτο πλαίσιο όσον αφορά τις ΕΠΕ. Στόχος του πλαισίου αυτού είναι να διασφαλιστεί η εφαρμογή των αναγκών περιβαλλοντικών διασφαλίσεων, ενώ παράλληλα καθίσταται δυνατή η ταχεία έγκριση των έργων. Η Επιτροπή έχει συμβάλει στην απλούστευση και την επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης για έργα ανανεώσιμης ενέργειας και εξακολουθεί να παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη εν προκειμένω ⁽¹⁸⁴⁾. Η Ελλάδα δεν έχει λάβει μέτρα με στόχο την επιτάχυνση των διαδικασιών έκδοσης αδειών αξιοποιώντας τις ευρείες δυνατότητες ευελιξίας που προσφέρει το νομικό πλαίσιο της ΕΕ.

Η μέση ταχύτητα στην ΕΕ για την έκδοση αδειών που περιλαμβάνουν διαδικασία ΕΠΕ είναι 20,6 μήνες, με ελάχιστη διάρκεια τους 11,4 μήνες και μέγιστη διάρκεια τους 75,7 μήνες ⁽¹⁸⁵⁾. Η διάρκεια κάθε σταδίου μιας διαδικασίας ΕΠΕ (έλεγχος, προσδιορισμός του πεδίου εφαρμογής, έκθεση ΕΠΕ, δημόσια διαβούλευση, αιτιολογημένο συμπέρασμα, άδεια υλοποίησης) ποικίλλει σημαντικά μεταξύ κρατών μελών και έργων. Τα διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα δείχνουν ότι η μέση διάρκεια της διαδικασίας ΕΠΕ φαίνεται να είναι μικρότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ, αλλά δεν μπορούν να εξαχθούν οριστικά συμπεράσματα, καθώς λείπουν οι πληροφορίες σχετικά με τη διάρκεια του σταδίου ελέγχου. Η αποτελεσματική χρήση των διαδικασιών της ΕΕ μπορεί να επηρεάσει θετικά την έγκαιρη έγκριση των δραστηριοτήτων που στηρίζουν την απανθρακοποίηση της οικονομίας στην πορεία προς μηδενικές καθαρές εκπομπές έως το 2050.

⁽¹⁸⁰⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ελλάδα», Βάση γνώσεων INSPIRE, <https://knowledge-base.inspire.ec.europa.eu/greece-el>.

⁽¹⁸¹⁾ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει κατάλογο συνόλων χωρικών δεδομένων υψηλής αξίας (https://github.com/INSPIRE-MIF/need-driven-data-prioritisation/blob/main/documents/eReporting_PriorityDataList_V2.1_final_20201008.xlsx).

⁽¹⁸²⁾ Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 26 της 28.1.2012, σ. 1), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0092>.

⁽¹⁸³⁾ Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (ΕΕ L 197 της 21.7.2001, σ. 30), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32001L0042>.

⁽¹⁸⁴⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής [SWD(2022) 149 final της 18ης Μαΐου 2022] (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52022SC0149&qid=1653034229953>).

⁽¹⁸⁵⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, *Collection of information and data on the implementation of the revised Environmental Impact Assessment (EIA) Directive (2011/92/EU) as amended by 2014/52/EU* [Συλλογή πληροφοριών και δεδομένων σχετικά με την εφαρμογή της αναθεωρημένης οδηγίας για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) (2011/92/ΕΕ) όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/52/ΕΕ]], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2024, πίνακες 5 και 6, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/8349a857-2936-11ef-9290-01aa75ed71a1/>.

Δεν υπάρχει ακόμη διαθέσιμη νέα έκθεση σχετικά με την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της οδηγίας ΣΕΠΕ στην ΕΕ. Ωστόσο, δημοσιεύτηκε υποστηρικτική μελέτη με πληροφορίες ανά κράτος μέλος ⁽¹⁸⁶⁾.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας τηρεί το Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο ⁽¹⁸⁷⁾, το οποίο παρέχει στους πολίτες και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις τη δυνατότητα να παρακολουθούν την πορεία κάθε περιβαλλοντικής αδειοδότησης, συμπεριλαμβανομένων αυτών που εμπίπτουν στην οδηγία ΕΠΕ, και των αποτελεσμάτων της. Απαιτείται εγγραφή χρήστη. Η δημόσια διαβούλευση πραγματοποιείται, καταρχήν, αποκλειστικά μέσω αυτού του ηλεκτρονικού συστήματος. Δεν είναι σαφές εάν έχει γίνει αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ιστοτόπου όσον αφορά τη διευκόλυνση της συμμετοχής του κοινού. Σε κάθε περίπτωση, η νομοθεσία (άρθρο 3 παράγραφος 1.1.β της κοινής υπουργικής απόφασης αριθ. 1649/45/2014) προβλέπει πρόσθετη ενέργεια για την αρμόδια περιβαλλοντική αρχή, η οποία συνίσταται στην ενημέρωση του αρμόδιου περιφερειακού συμβουλίου για την έναρξη της δημόσιας διαβούλευσης. Η σχετική ανακοίνωση αναρτάται στο μητρώο και διαβιβάζεται επίσης ηλεκτρονικά από το ίδιο περιφερειακό συμβούλιο.

Όσον αφορά την οδηγία ΣΕΠΕ, ο ιστότοπος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας περιλαμβάνει ενότητα διαβούλευσης, όπου ανακοινώνονται ΣΕΠΕ για σχέδια ή προγράμματα, με συνοδευτική πρόσκληση προς το ενδιαφερόμενο κοινό να υποβάλει τις απόψεις του. Παρέχονται επίσης πληροφορίες για την πρόσβαση του κοινού στα σχετικά έγγραφα σε ορισμένες περιπτώσεις, κάποια από τα έγγραφα μπορεί επίσης να συνοδεύουν την ανακοίνωση της ΣΕΠΕ.

Εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη διαθέσιμων δεδομένων σχετικά με το επίπεδο συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων των αδειών που συνδέονται με την οδηγία ΕΠΕ (2011/92/ΕΕ) και την οδηγία ΣΕΠΕ (2001/42/ΕΚ).

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 19 παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα και μέρος της δημοκρατικής διαδικασίας. Είναι ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή του

δικαίου της ΕΕ σε όλα τα κράτη μέλη και η νομική προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων, μεταξύ άλλων και σε περιβαλλοντικά θέματα. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη είναι απαραίτητη προκειμένου να καταστεί δυνατός ο δικαστικός έλεγχος των αποφάσεων των δημόσιων αρχών και η διόρθωση τυχόν παραπτώματων που διαπράττουν οι εν λόγω αρχές.

Η παρούσα ενότητα παρέχει μια συνοπτική εικόνα της κατάστασης σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα δικαστήρια, ιδίως όσον αφορά την αμφισβήτηση σχεδίων ή τη μη έγκριση σχεδίων, βάσει του δικαίου της ΕΕ, στους τομείς των υδάτων, των αποβλήτων, της ποιότητας του αέρα και του θορύβου, ανεξάρτητα από τη μορφή της νομικής πράξης (δηλαδή κανονιστική πράξη ή διοικητική απόφαση).

Όπως αναφέρθηκε στην ΕΕΠΠ του 2022, οποιοσδήποτε, ή οποιαδήποτε ομάδα ατόμων που ενεργούν από κοινού, ή οποιαδήποτε περιβαλλοντική ΜΚΟ έχει το δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον των δικαστηρίων προκειμένου να προστατεύσει το περιβάλλον, αποδεικνύοντας ότι υπάρχει ιδιαίτερο έννομο συμφέρον όσον αφορά την οικεία υπόθεση ⁽¹⁸⁸⁾.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

- Διευκόλυνση της ευρείας πρόσβασης σε χωρικά δεδομένα και παροχή προτεραιότητας στα σύνολα περιβαλλοντικών δεδομένων κατά την εφαρμογή της οδηγίας Inspire, ιδίως σε εκείνα που προσδιορίζονται ως υψηλής αξίας σύνολα χωρικών δεδομένων για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- Διασφάλιση της έγκαιρης ηλεκτρονικής προσβασιμότητας των σχετικών πληροφοριών για τις διαδικασίες ΕΠΕ και ΣΕΠΕ (συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με τις ευκαιρίες συμμετοχής του κοινού και τη δημοσίευση των τελικών αποφάσεων), μέσω τουλάχιστον μιας κεντρικής πύλης ή εύκολα προσβάσιμων σημείων πρόσβασης, στο κατάλληλο διοικητικό επίπεδο.
- Κύρωση της τροποποίησης της σύμβασης της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

Διασφάλιση συμμόρφωσης

Η διασφάλιση περιβαλλοντικής συμμόρφωσης καλύπτει

⁽¹⁸⁶⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Lundberg, P., McNeill, A., McGuinn, J., Cantarelli, A. et al., *Study supporting the preparation of the report on the application and effectiveness of the SEA Directive (Directive 2001/42/EC) – Final study* [Υποστηρικτική μελέτη για την κατάρτιση της έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της οδηγίας ΣΕΠΕ

(οδηγία 2001/42/ΕΚ)] — Τελική μελέτη], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/1615072>.

⁽¹⁸⁷⁾ <https://epm.yper.gr/>.

⁽¹⁸⁸⁾ Στο άρθρο 24 παράγραφος 1 του ελληνικού Συντάγματος, η προστασία του περιβάλλοντος ορίζεται ως ατομικό δικαίωμα κάθε πολίτη και ως υποχρέωση του κράτους.

όλες τις εργασίες που αναλαμβάνουν οι δημόσιες αρχές για να διασφαλίζουν ότι οι βιομηχανίες, οι γεωργοί και άλλοι εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την προστασία των υδάτων, του αέρα και της φύσης, τη διαχείριση των αποβλήτων⁽¹⁸⁹⁾ και την αποκατάσταση οποιασδήποτε περιβαλλοντικής ζημίας. Περιλαμβάνει μέτρα όπως i) η προώθηση της συμμόρφωσης, ii) η παρακολούθηση της συμμόρφωσης (δηλαδή επιθεωρήσεις και άλλους ελέγχους), iii) η επιβολή, δηλαδή τα μέτρα που λαμβάνονται για τον τερματισμό των παραβάσεων και την επιβολή κυρώσεων, και iv) η διασφάλιση της πρόληψης των ζημιών και της αποκατάστασής τους σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Προώθηση, παρακολούθηση και επιβολή της συμμόρφωσης

Μη συμμόρφωση με τις περιβαλλοντικές υποχρεώσεις μπορεί να υπάρξει για διάφορους λόγους, όπως η ελλιπής κατανόηση ή η έλλειψη αποδοχής των κανόνων, ο καιροσκοπισμός ή ακόμη και η εγκληματικότητα. Οι δραστηριότητες προώθησης της συμμόρφωσης βοηθούν τους υπόχρεους να συμμορφώνονται παρέχοντας πληροφορίες, καθοδήγηση και άλλη υποστήριξη. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε τομείς στους οποίους θεσπίζεται νέα και πολύπλοκη νομοθεσία.

Όταν εντοπίζονται προβλήματα μέσω επιθεωρήσεων και άλλων δραστηριοτήτων ελέγχου, μπορεί να ενδεικνύεται η λήψη διαφόρων μέτρων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης διοικητικών και ποινικών εργαλείων επιβολής.

Η Επιθεώρηση Περιβάλλοντος έχει δημιουργήσει ηλεκτρονικό μητρώο έργων και δραστηριοτήτων των κατηγοριών A1 και A2 (σύμφωνα με την οδηγία ΕΠΕ και τα σχετικά παραρτήματά της, τα οποία έχουν μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο). Με βάση το εν λόγω μητρώο και λαμβανομένης υπόψη, μεταξύ άλλων, της ανάλυσης περιβαλλοντικού κινδύνου από τη λειτουργία των δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται σε αυτό, καταρτίστηκε το πενταετές εθνικό σχέδιο περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων για την περίοδο 2024-2029.

Η Επιθεώρηση Περιβάλλοντος, σε συνεργασία με τις αρμόδιες αποκεντρωμένες περιφερειακές αρχές, εκπόνησε το πρόγραμμα τακτικών περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της προγραμματισμένης συχνότητας επιτόπιων ελέγχων στις σχετικές εγκαταστάσεις, μετά από συστηματική εκτίμηση των περιβαλλοντικών κινδύνων, σύμφωνα με τις

διατάξεις του άρθρου 20 παράγραφος 10 του νόμου αριθ. 4014/2011⁽¹⁹⁰⁾.

Επιπλέον, με την πρόσφατη αλλαγή της νομοθεσίας για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις (άρθρο 20 του νόμου αριθ. 4014/2011), εκδόθηκε υπουργική απόφαση σχετικά με το μοντέλο δράσεων συμμόρφωσης, σύμφωνα με την οποία η ανάλυση περιβαλλοντικών κινδύνων θεωρείται κατάλληλη για την κατηγοριοποίηση των περιπτώσεων μη συμμόρφωσης.

Εκτός από την επιβολή προστίμων, η Επιθεώρηση Περιβάλλοντος μπορεί να καταρτίσει σχέδιο διορθωτικών ενεργειών για τη συμμόρφωση των επιθεωρούμενων δραστηριοτήτων με την ισχύουσα περιβαλλοντική νομοθεσία και τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους.

Η Επιθεώρηση Περιβάλλοντος, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Διαχείρισης Αποβλήτων, βρίσκεται σε διαδικασία κατάρτισης σχεδίου διασυννοριακών επιθεωρήσεων, σύμφωνα με το άρθρο 62 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/1157.

Φαίνεται ότι το σύστημα διασφάλισης της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης στην Ελλάδα θα ωφεληθεί από μια πιο ενεργό συμμετοχή στις εργασίες του δικτύου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εφαρμογή και την επιβολή του δικαίου του περιβάλλοντος. Η λεπτομερέστερη αξιολόγηση των δραστηριοτήτων διασφάλισης της συμμόρφωσης θα αποτελέσει στόχο για την επόμενη ΕΕΠΠ.

Τον Νοέμβριο του 2023 πραγματοποιήθηκε περιφερειακή διάσκεψη για την ενίσχυση της καταπολέμησης του εγκλήματος που επηρεάζει το περιβάλλον, στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι της Αλβανίας, της Βόρειας Μακεδονίας, της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, της Βουλγαρίας, της Γαλλίας, της Ελλάδας, του Κοσόβου, της Κροατίας, του Μαυροβουνίου, της Πολωνίας, της Ρουμανίας, της Σερβίας, της Σλοβακίας και της Σλοβενίας⁽¹⁹¹⁾.

Η ΕΕΠΠ του 2022 συνέστησε στην Ελλάδα i) να βελτιώσει τη διαθεσιμότητα πρακτικών πληροφοριών για τους γεωργούς και τους διαχειριστές γης σχετικά με τον τρόπο συμβολής στην καλύτερη εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση και τη νιτρορύπανση· ii) να βελτιώσει την ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις δυνατότητες υποβολής καταγγελιών για περιβαλλοντικά ζητήματα ή παραβάσεις και να δημοσιεύσει δεδομένα σχετικά με την παρακολούθηση της πορείας των καταγγελιών αυτών· iii) να βελτιώσει την υποβολή αναφορών σχετικά με τα μέτρα

⁽¹⁸⁹⁾ Η έννοια αυτή εξηγείται λεπτομερώς στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2018 σχετικά με τις δράσεις της ΕΕ για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0010>) και στο σχετικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής ().

⁽¹⁹⁰⁾ Ο νόμος αφορά τις περιβαλλοντικές άδειες έργων και δραστηριοτήτων και άλλες διατάξεις που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

που λαμβάνονται κατά του περιβαλλοντικού εγκλήματος⁽¹⁹²⁾ iv) να δημιουργήσει βάση δεδομένων για υποθέσεις που εμπίπτουν στην οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη και άλλες περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημίας, καθώς και να δημοσιεύσει πληροφορίες σχετικά με τέτοιες υποθέσεις, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις κυρώσεις και άλλα οικονομικά μέτρα. Το Συντονιστικό Γραφείο Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών (ΣΥΓΑΠΕΖ), η αρμόδια εθνική αρχή για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής ευθύνης, ανέπτυξε μια πλατφόρμα μέσω του προγράμματος «Πρωώθηση χρηματοοικονομικών εργαλείων για την περιβαλλοντική ευθύνη» (PROFILE) του LIFE. Οι υποθέσεις που εμπίπτουν στην οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη καταχωρίζονται στην πλατφόρμα από το ΣΥΓΑΠΕΖ και τις περιφερειακές αρμόδιες αρχές για την περιβαλλοντική ευθύνη. Πραγματοποιήθηκε εκδήλωση κατάρτισης σχετικά με τη χρήση της πλατφόρμας. Ορισμένα από τα καταχωρισμένα δεδομένα θα είναι διαθέσιμα στο κοινό.

Όσον αφορά την προώθηση και την παρακολούθηση της συμμόρφωσης, καθώς και την επιβολή διοικητικών και ποινικών κυρώσεων, οι υπόλοιπες δράσεις προτεραιότητας του 2022 δεν αξιολογούνται εδώ λόγω έλλειψης συστηματικών πληροφοριών. Ομοίως, η Επιτροπή δεν γνωρίζει αν υπάρχουν εύκολα διαθέσιμες στο διαδίκτυο σε εθνικό επίπεδο πληροφορίες όσον αφορά τη συμμόρφωση των γεωργών με τις οδηγίες για τη νιτρορύπανση και τη φύση και, ως εκ τούτου, δεν αξιολογείται η σχετική δράση προτεραιότητας του 2022.

Η νέα οδηγία της ΕΕ για το περιβαλλοντικό έγκλημα

Η ΕΕ ενίσχυσε πρόσφατα το νομικό της πλαίσιο για την αντιμετώπιση των σοβαρότερων παραβάσεων των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων, κυρίως με την έκδοση της νέας οδηγίας για το περιβαλλοντικό έγκλημα [οδηγία (ΕΕ) 2024/1203]⁽¹⁹²⁾ και της νέας τομεακής νομοθεσίας που περιλαμβάνει ισχυρότερες διατάξεις για την παρακολούθηση και την επιβολή της συμμόρφωσης και τις κυρώσεις σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Τα ζητήματα που είναι σημαντικά για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή των σχετικών νέων μέσων επισημαίνονται κατωτέρω· λεπτομερής αξιολόγηση των θεμάτων αυτών θα συμπεριληφθεί στην επόμενη ΕΕΠΠ, μόλις τεθούν σε εφαρμογή περισσότερα μέτρα εφαρμογής και καταστούν διαθέσιμες πιο συστηματικές πληροφορίες.

Η νέα οδηγία για το περιβαλλοντικό έγκλημα αντικατέστησε την οδηγία για το περιβαλλοντικό έγκλημα

του 2008 και εισήγαγε διάφορες νέες κατηγορίες αδικημάτων, όπως την παράνομη ανακύκλωση πλοίων, την παράνομη άντληση υδάτων και σοβαρές παραβάσεις της νομοθεσίας της ΕΕ για τις χημικές ουσίες, τον υδράργυρο, τα φθοριούχα αέρια του θερμοκηπίου και τα χωροκατακτητικά ξένα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος. Κάλυπτε επίσης τη θέσπιση διακεκριμένων αδικημάτων που επισύρουν αυστηρότερες κυρώσεις όταν ένα από τα αδικήματα που ορίζονται στην οδηγία οδηγεί σε σοβαρή εκτεταμένη και ουσιαστική ζημία ή καταστροφή του περιβάλλοντος. Θεσπίστηκαν επίσης συγκεκριμένες διατάξεις σχετικά με τα είδη και τα επίπεδα των κυρώσεων για φυσικά και νομικά πρόσωπα που διαπράττουν αδικήματα. Άλλες διατάξεις θα συμβάλουν σημαντικά στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος όλων των παραγόντων κατά μήκος της αλυσίδας επιβολής. Σ' αυτές περιλαμβάνονται υποχρεώσεις για τη διασφάλιση επαρκών πόρων και ερευνητικών εργαλείων, εξειδικευμένη τακτική κατάρτιση και η θέσπιση μηχανισμών συνεργασίας εντός και μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και εθνικές στρατηγικές για την καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος.

Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεταφέρουν τη νέα οδηγία για το περιβαλλοντικό έγκλημα στο εθνικό τους δίκαιο έως τις 21 Μαΐου 2026 και να λάβουν πρόσθετα μέτρα για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος, ιδίως μέσω της κατάρτισης, του συντονισμού, της συνεργασίας και στρατηγικών προσεγγίσεων. Η Επιτροπή θα παράσχει στήριξη, μεταξύ άλλων διευκολύνοντας τον εντοπισμό και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών. Τα κράτη μέλη αναμένεται να εξασφαλίσουν τους αναγκαίους πόρους και τις εξειδικευμένες δεξιότητες που απαιτούνται και καλούνται να ενθαρρύνουν τις αρχές τους να στηρίξουν και να συνεργαστούν με τα αναγνωρισμένα σε επίπεδο ΕΕ δίκτυα επαγγελματιών στον τομέα της επιβολής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, όπως το δίκτυο της ΕΕ για την εφαρμογή και την επιβολή του δικαίου του περιβάλλοντος⁽¹⁹³⁾, το EnviCrimeNet⁽¹⁹⁴⁾, το ευρωπαϊκό δίκτυο εισαγγελέων για το περιβάλλον⁽¹⁹⁵⁾ και το Φόρουμ των Δικαστών της ΕΕ για το Περιβάλλον⁽¹⁹⁶⁾. Οι μηχανισμοί συνεργασίας σε διασυνοριακές υποθέσεις του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου και του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Ποινικής Δικαιοσύνης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται συστηματικότερα στην περίπτωση περιβαλλοντικών αδικημάτων.

⁽¹⁹²⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2024/1203 σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1203/oj/ell>.

⁽¹⁹³⁾ <https://www.impel.eu/el>.

⁽¹⁹⁴⁾ Έργο LIFE+SATEC (<https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/LIFE2>

[O-PRE-ES-000001/fight-against-environmental-crime-at-a-strategic-level-through-the-strengthening-of-envicrimenet-network-of-experts-in-environmental-criminal-investigations](https://www.environmentalprosecutors.eu)).

⁽¹⁹⁵⁾ <https://www.environmentalprosecutors.eu>.

⁽¹⁹⁶⁾ <https://www.eufje.org/index.php?lang=en>.

Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη

Η οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη (στο εξής: ΟΠΕ)⁽¹⁹⁷⁾ έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι η περιβαλλοντική ζημία αποκαθίσταται σε είδος με δαπάνες όσων την προκάλεσαν, σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Συμβάλλει στην ανάσχεση της καθαρής απώλειας βιοποικιλότητας, καθώς και στη μείωση του αριθμού των μολυσμένων χώρων και στην προστασία της περιβαλλοντικής ποιότητας των υπόγειων και των επιφανειακών υδάτων. Η ΟΠΕ αποτελεί οριζόντιο εργαλείο και βασικό παράγοντα για την καλύτερη εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ.

Η ΟΠΕ καλύπτει περιπτώσεις σημαντικής περιβαλλοντικής ζημίας σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους, καθώς και ζημίες στα ύδατα και στο έδαφος όταν αυτές προκαλούνται από φορείς εκμετάλλευσης που ασκούν ορισμένες δυνητικά επικίνδυνες δραστηριότητες. Η Επιτροπή έχει τη νομική υποχρέωση να αξιολογεί περιοδικά την ΟΠΕ. Η ΟΠΕ βρίσκεται σε διαδικασία δεύτερης αξιολόγησης⁽¹⁹⁸⁾, η οποία θα ολοκληρωθεί το 2025 και η οποία υποστηρίχθηκε από εξωτερική μελέτη⁽¹⁹⁹⁾ που περιείχε, μεταξύ άλλων, αποδεικτικά στοιχεία, απόψεις, εκθέσεις και άλλες σχετικές πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από διάφορες ομάδες ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των κρατών μελών.

Ένας από τους σημαντικότερους δείκτες για την αξιολόγηση της εφαρμογής και της επιβολής της ΟΠΕ είναι ο αριθμός των υποθέσεων περιβαλλοντικής ζημίας που διεκπεραιώνονται βάσει της ΟΠΕ, ιδίως όταν ο αριθμός αυτός συγκρίνεται με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς. Κατά τη δεύτερη περίοδο αναφοράς (2013-2022) αναφέρθηκαν λιγότερες υποθέσεις βάσει της ΟΠΕ σε σύγκριση με την πρώτη περίοδο αναφοράς (2007-2013). Ωστόσο, η τάση μείωσης του αριθμού των περιστατικών βάσει της ΟΠΕ και ο συνολικά χαμηλός αριθμός τους δεν σημαίνουν κατ' ανάγκη ότι η ΟΠΕ έχει επιτύχει τους στόχους της, καθώς πρέπει να συγκριθεί με τον συνολικό αριθμό των υποθέσεων περιβαλλοντικής ζημίας, ορισμένες από τις οποίες ενδέχεται να έχουν αντιμετωπιστεί βάσει των άλλων μηχανισμών ευθύνης.

Η ΟΠΕ δεν είναι πάντα αποτελεσματική όσον αφορά τη διασφάλιση της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», διότι οι υπεύθυνοι φορείς εκμετάλλευσης συχνά δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να εφαρμόσουν μέτρα

αποκατάστασης. Μολονότι η ΟΠΕ δεν προβλέπει υποχρεωτικό σύστημα χρηματοοικονομικής ασφάλειας, καλεί ρητά τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη μέσων και αγορών χρηματοοικονομικής ασφάλειας, με στόχο να δοθεί η δυνατότητα στους φορείς εκμετάλλευσης να χρησιμοποιούν οικονομικές εγγυήσεις για την κάλυψη των ευθυνών τους βάσει αυτής της οδηγίας.

Από την 1η Μαΐου 2013 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021 η Ελλάδα ανέφερε 165 περιστατικά περιβαλλοντικής ζημίας βάσει της ΟΠΕ, γεγονός που συνιστά σημαντική αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς, κατά την οποία υπήρξαν 11 επιβεβαιωμένα περιστατικά επικείμενης απειλής και 40 περιστατικά περιβαλλοντικής ζημίας βάσει της ΟΠΕ. Ένας λόγος για τον σχετικά υψηλό αριθμό περιστατικών βάσει της ΟΠΕ στην Ελλάδα είναι ότι η Ελλάδα δεν διαθέτει ειδική εθνική νομοθεσία για την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικών ζημιών πέραν της εθνικής νομοθεσίας για την εφαρμογή της ΟΠΕ. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχουν αλληλεπικαλύψεις ή κενά μεταξύ της εθνικής νομοθεσίας για την ΟΠΕ και άλλης εθνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Επίσης, η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών που έχουν επενδύσει περισσότερο στην ανάπτυξη κατάρτισης και μεθοδολογιών που συμβάλλουν στην εφαρμογή της ΟΠΕ⁽²⁰⁰⁾.

Η αγορά περιβαλλοντικής ασφάλισης στην Ελλάδα βρίσκεται σε σχετικά πρώιμο στάδιο ανάπτυξης, με εξαίρεση την ασφάλιση που παρέχει κάλυψη σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη διαχείριση επικίνδυνων και μη επικίνδυνων αποβλήτων, οι οποίες υπόκεινται σε υποχρέωση χρηματοοικονομικής ασφάλειας με τη μορφή ασφαλιστηρίων συμβολαίων ή, περιστασιακά, τραπεζικών εγγυήσεων. Η Ελλάδα έχει προτείνει, αλλά δεν έχει ακόμη θέσει σε ισχύ, υποχρεωτική χρηματοοικονομική ασφάλεια για τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ΟΠΕ. Γενικά, περιορισμένος αριθμός ασφαλιστικών εταιρειών παρέχει συμβόλαια περιβαλλοντικής ασφάλισης για τις εντός και εκτός των εγκαταστάσεων υποχρεώσεις που απορρέουν από την ΟΠΕ· η ζήτηση, όμως, γι' αυτά είναι πολύ χαμηλή. Ωστόσο, η ζήτηση για χρηματοοικονομική ασφάλεια έχει αυξηθεί από το 2020 με τη θέσπιση του νόμου αριθ. 4685/2020, ο οποίος επέβαλε υποχρεωτική χρηματοοικονομική ασφάλεια στη διαχείριση μη επικίνδυνων αποβλήτων. Δεν υπάρχουν γενικά διαθέσιμες επεκτάσεις περιβαλλοντικής ευθύνης στα

⁽¹⁹⁷⁾ Οδηγία 2004/35/ΕΚ σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A02004L0035-20190626>.

⁽¹⁹⁸⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής — Αξιολόγηση της οδηγίας για την περιβαλλοντική ευθύνη, υπό έκδοση το 2025.

⁽¹⁹⁹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Fogleman, V., *Study in support of the evaluation of the Environmental Liability Directive and its implementation – Final*

report (Υποστηρικτική μελέτη στο πλαίσιο της αξιολόγησης της οδηγίας για την περιβαλλοντική ευθύνη και της εφαρμογής της — Τελική έκθεση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2024, <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/006d90e5-980a-11ef-a130-01aa75ed71a1/language-en>.

⁽²⁰⁰⁾ Ένα παράδειγμα είναι το χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ πρόγραμμα LIFE Profile (LIFE19 GIE/GR/001127) (<https://life-profile.gr>).

ασφαλιστήρια γενικής αστικής ευθύνης και η ζήτηση γι' αυτές είναι επίσης χαμηλή.

Όσον αφορά την ΟΠΕ, η ΕΕΠΠ του 2022 συνέστησε στην Ελλάδα τη δημιουργία βάσης δεδομένων για υποθέσεις που εμπίπτουν στην ΟΠΕ και άλλες περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημίας, καθώς και τη δημοσίευση πληροφοριών σχετικά με τέτοιες περιπτώσεις, μεταξύ άλλων για κυρώσεις και άλλα οικονομικά μέτρα. Σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες, δημιουργήθηκε μια πλατφόρμα για υποθέσεις που εμπίπτουν στην ΟΠΕ. Σύντομα θα είναι διαθέσιμη στο κοινό. Δεν υπάρχουν περαιτέρω διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο ως προς την υλοποίηση δράσεων προτεραιότητας του 2022 σε σχέση με την ΟΠΕ. Ως εκ τούτου, οι προσπάθειες για την εφαρμογή τους θα πρέπει να συνεχιστούν παράλληλα με τις προσπάθειες για την υλοποίηση της δράσης προτεραιότητας για το 2025.

Δράση προτεραιότητας για το 2025

- Ενθάρρυνση της χρήσης προγραμμάτων κατάρτισης που παρέχονται από την Επιτροπή (ή εκπονούνται σε εθνικό επίπεδο) και καλύπτουν την ΟΠΕ και τις αλληλεπιδράσεις της με τα άλλα εθνικά μέσα που σχετίζονται με την ευθύνη, ώστε να διασφαλιστεί η αποδοτικότερη εφαρμογή της ΟΠΕ, να βελτιωθεί η εμπειρογνώσια των αρμόδιων αρχών και να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση όλων των ομάδων ενδιαφερόμενων μερών.

Ανάπτυξη περιβαλλοντικών ικανοτήτων με τη στήριξη της ΕΕ

Η πρωτοβουλία ComPAct⁽²⁰¹⁾ που ανέλαβε η Επιτροπή το 2023 για την ενίσχυση του διοικητικού χώρου προσδιορίζει την ικανότητα ανάληψης ηγετικού ρόλου στην πράσινη μετάβαση ως έναν από τους τρεις βασικούς πυλώνες, μαζί με το θεματολόγιο δεξιοτήτων της δημόσιας διοίκησης και την ικανότητα για την ψηφιακή δεκαετία της Ευρώπης. Η ComPAct αναγνωρίζει επίσης τον ρόλο του εργαλείου υποβολής εκθέσεων ΕΕΠΠ στη βελτίωση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Οι δύο κύριες ευκαιρίες ανάπτυξης ικανοτήτων για το περιβάλλον που παρέχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι το TSI⁽²⁰²⁾ και το εργαλείο TAIEX-EIR PEER 2 PEER⁽²⁰³⁾. Η τεχνική βοήθεια που διατίθεται μέσω της πολιτικής συνοχής υπόκειται σε επιμερισμένη διαχείριση και δεν

εξετάζεται στην παρούσα υποενότητα.

Το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης της Επιτροπής

Το TSI παρέχει στα κράτη μέλη εξατομικευμένη τεχνική εμπειρογνώσια σχετικά με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων. Η στήριξη παρέχεται ανάλογα με τη ζήτηση και δεν απαιτεί εθνική συγχρηματοδότηση.

Το TSI εξέδωσε ετήσιες προσκλήσεις υποβολής προτάσεων το 2021, το 2022, το 2023, το 2024 και το 2025. Για την Ελλάδα έχουν επιλεγεί τα ακόλουθα περιβαλλοντικά έργα:

- Επανάκαμψη της βιοποικιλότητας και του βιοτικού φυσικού κεφαλαίου μετά από πυρκαγιές: Ανάπτυξη του πλαισίου για την περίπτωση της Εύβοιας, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (2021)·
- Πράσινη φορολογία — η εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» στην πράξη, Υπουργείο Οικονομικών (2022)·
- Κάλυψη του ελλείμματος χρηματοδότησης δράσεων για το κλίμα με μέσα δημόσιας πολιτικής, Υπουργείο Οικονομικών, Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2022)·
- Πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων ΠΚΔ⁽²⁰⁴⁾ για τον χρηματοπιστωτικό τομέα, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (2023)·
- Ενίσχυση του κέντρου κυβερνητικών ικανοτήτων για την επιτήρηση πολύπλοκων προτεραιοτήτων και τη διαχείριση κρίσεων και μεγάλων τάσεων μέσω αξιολόγησης και μάθησης μεταξύ ομοτίμων, Γενική Γραμματεία Συντονισμού (2024)·
- Τεχνική στήριξη για την ανάπτυξη κοινωνικού σχεδίου για το κλίμα και την εφαρμογή των συστημάτων εμπορίας εκπομπών της ΕΕ, καθώς και του μηχανισμού συννοριακής προσαρμογής άνθρακα στην Ελλάδα (CLIMA +), Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2024)·
- Ενίσχυση της ικανότητας ανθεκτικότητας, ετοιμότητας και αντιμετώπισης κρίσεων της Ελλάδας, Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας (2024)·
- Ενίσχυση της μεταρρύθμισης για την κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού στην Ελλάδα, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (2024).

⁽²⁰¹⁾ Βλ. την ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρωτοβουλία ComPAct (<https://reform-support.ec.europa.eu/public-administration-and-governance-coordination/enhancing-european-administrative-space-compact-el>).

⁽²⁰²⁾ Βλ. την ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το TSI (<https://commission.europa.eu/funding-tenders/find->

[funding/eu-funding-programmes/technical-support-instrument/technical-support-instrument-tsi-el](https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/technical-support-instrument/technical-support-instrument-tsi-el)).

⁽²⁰³⁾ Βλ. την ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το εργαλείο TAIEX-EIR PEER 2 PEER (<https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-implementation-review/peer-2-peer-el>). TAIEX: Τεχνική βοήθεια και ανταλλαγή πληροφοριών.

⁽²⁰⁴⁾ Το ακρωνύμιο «ΠΚΔ» εδω αναφέρεται στον περιβαλλοντικό τομέα, τον κοινωνικό τομέα και τη διακυβέρνηση.

Το εργαλείο TAIEX-EIR PEER 2 PEER της Επιτροπής

Η Επιτροπή παρουσίασε το εργαλείο TAIEX-EIR PEER 2 PEER το 2017. Αποσκοπεί στη διευκόλυνση της μάθησης μεταξύ ομοτίμων μεταξύ των περιβαλλοντικών αρχών των κρατών μελών μέσω εργαστηρίων (σε μία ή περισσότερες χώρες), αποστολών εμπειρογνομόνων (στο πλαίσιο των οποίων αντιπροσωπεία εμπειρογνομόνων μεταβαίνει στο αιτούν ίδρυμα) και επισκέψεων μελέτης (στο πλαίσιο των οποίων αντιπροσωπεία από το αιτούν ίδρυμα ταξιδεύει σε χώρα υποδοχής). Εμβληματικά πολυπολιτισμικά εργαστήρια έχουν ζητηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την παρουσίαση νέας και επικείμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας και πολιτικής σε όλα τα κράτη μέλη ⁽²⁰⁵⁾.

Τα εργαστήρια στα οποία συμμετέχει η Ελλάδα είναι τα εξής:

- Μελλοντικές προκλήσεις για την προστασία του αέρα (24 Νοεμβρίου 2022) με την τσεχική Προεδρία της ΕΕ·
- Βέλτιστες πρακτικές κατά την εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους: Πρακτικές λύσεις για την αποτελεσματική διενέργεια εκτιμήσεων των επιπτώσεων για τόπους Natura (25-27 Οκτωβρίου 2023)·

- Κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού σε περιφερειακό επίπεδο (9 Απριλίου 2024)·
- Νέες πτυχές της διασυνοριακής συνεργασίας για την καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος (Ουγγαρία, 19-20 Νοεμβρίου 2024)·
- Επιγραμματικές πλατφόρμες: Κανονισμός της ΕΕ για τις μπαταρίες και κανονισμός της ΕΕ για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας (28-29 Οκτωβρίου 2024).

Η Ελλάδα φιλοξένησε μία αποστολή εμπειρογνομόνων σχετικά με την ορθή εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση και της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα (24-27 Σεπτεμβρίου 2024) και επωφελήθηκε από μία επίσκεψη μελέτης στην Ιρλανδία (27-29 Μαρτίου 2023) σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφοι 3 και 4 των οδηγιών για τη φύση (92/43/ΕΚ).

Δράση προτεραιότητας για το 2025

- Βελτίωση της συνολικής εθνικής περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ιδίως της διοικητικής ικανότητας στήριξης της πράσινης μετάβασης και του συντονισμού σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

⁽²⁰⁵⁾ Τα εμβληματικά πολυκρατικά εργαστήρια κατά την περίοδο αναφοράς είναι τα εξής: Αναδιτύπωση της οδηγίας για το πόσιμο νερό (3 Απριλίου 2025)· Περιβαλλοντική συμμόρφωση και διακυβέρνηση (18 Μαρτίου 2025)· Σχεδιασμός έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (20 Φεβρουαρίου 2025)· Ποιότητα του αέρα: Εφαρμογή της αναθεωρημένης οδηγίας για την ποιότητα του αέρα (16 Ιανουαρίου 2025)· Βιομηχανική ασφάλεια: ευαισθητοποίηση σχετικά με τους αναδυόμενους κινδύνους που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή και την απανθρακοποίηση (12 Δεκεμβρίου 2024)· Ποιότητα του αέρα: εφαρμογή της οδηγίας για τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για την περαιτέρω ενσωμάτωση της διάστασης της μείωσης της ατμοσφαιρικής και ευρύτερης ρύπανσης στη γεωργική πολιτική (25 Σεπτεμβρίου 2024)· Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο των διατάξεων για τις βιομηχανικές εκπομπές και εφαρμογή της αναθεωρημένης οδηγίας (12 Σεπτεμβρίου 2024)· Θόρυβος: πρόοδος ως προς την επίτευξη των οριακών τιμών θορύβου των κρατών μελών και των στόχων μείωσης της ΕΕ (5 Ιουνίου 2024)·

Βέλτιστη πρακτική χρήση των μεθόδων περιβαλλοντικού αποτυπώματος στην αγορά της ΕΕ (30 Μαΐου 2024)· Βιώσιμη χρηματοδότηση (9 Νοεμβρίου 2023)· Χωριστή συλλογή, επεξεργασία και αγορές αποβλήτων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων (3 Οκτωβρίου 2023)· Χρηματοδότηση και στήριξη της ΕΕ για το περιβάλλον (13 Ιουνίου 2023)· Παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις για τη μετάβαση στην κυκλικότητα (24 Απριλίου 2023)· Εφαρμογή του ψηφιακού διαβατηρίου προϊόντος (6 Δεκεμβρίου 2022)· Συμμετοχή του κοινού στον σχεδιασμό και την έγκριση έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (17 Νοεμβρίου 2022)· Περιβαλλοντική συμμόρφωση και διακυβέρνηση (14 Νοεμβρίου 2022)· Διαχείριση βιολογικών αποβλήτων (19-20 Σεπτεμβρίου 2022)· και Έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: διαδικασίες αδειοδότησης (13 Ιουνίου 2022). ΣΗΜ.: Το πρώτο εμβληματικό εργαστήριο σχετικά με τη μηδενική ρύπανση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους πραγματοποιήθηκε στις 9 Φεβρουαρίου 2022.

Παράρτημα

Δράσεις προτεραιότητας για το 2025

Κυκλική οικονομία και διαχείριση αποβλήτων	
<i>Μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία</i>	
• Θέσπιση μέτρων για την αύξηση του ποσοστού κυκλικής χρήσης υλικών.	
<i>Διαχείριση αποβλήτων</i>	
• Εφαρμογή, εναρμόνιση και σταδιακή αύξηση των φόρων υγειονομικής ταφής, με στόχο τη σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής ανακυκλώσιμων και ανακτήσιμων αποβλήτων. • Πλήρης και οριστική παύση λειτουργίας των μη συμμορφούμενων χώρων υγειονομικής ταφής. • Βελτίωση της χωριστής συλλογής στην πηγή, π.χ. με οικονομικά μέσα, επενδύσεις σε υποδομές χωριστής συλλογής, διαλογής και ανακύκλωσης και ευαισθητοποίηση των πολιτών. • Αύξηση της επαναχρησιμοποίησης προϊόντων και επέκταση των υποδομών ανακύκλωσης αποβλήτων που συνδέονται με τα υψηλότερα επίπεδα της ιεράρχησης των αποβλήτων. Ειδικότερα, βελτίωση της αποκομιδής και αύξηση της ικανότητας επεξεργασίας βιολογικών αποβλήτων. • Βελτίωση της προετοιμασίας των αστικών αποβλήτων για επαναχρησιμοποίηση και της ανακύκλωσής τους. • Αύξηση των ποσοστών ανακύκλωσης απορριμμάτων συσκευασίας. • Αύξηση του ποσοστού συλλογής και ανακύκλωσης αποβλήτων ηλεκτρονικού και ηλεκτρικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ). • Βελτίωση του συστήματος διαχείρισης της ποιότητας των στοιχείων σχετικά με τα απορρίμματα συσκευασίας, προκειμένου να δημιουργηθούν συνεκτικά και επαληθεύσιμα σύνολα δεδομένων. • Επενδύσεις σε μέτρα πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων για τη μείωση της συνολικής ποσότητας των παραγόμενων αποβλήτων. • Διασφάλιση της επίτευξης των στόχων του 2025 για τα απόβλητα, σύμφωνα με τις συστάσεις που διατύπωσε η Επιτροπή στις εκθέσεις έγκαιρης προειδοποίησης, κατά περίπτωση.	
Βιοποικιλότητα και φυσικό κεφάλαιο	
<i>Παγκόσμιο και ενωσιακό πλαίσιο για τη βιοποικιλότητα</i>	
• Υποβολή, στο πλαίσιο της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα, επικαιροποιημένης ΕΣΣΔΒ ή εθνικών στόχων σύμφωνα την έγκριση του παγκόσμιου πλαισίου για τη βιοποικιλότητα Κουνμίνγκ-Μόντρεαλ.	
<i>Προστασία και αποκατάσταση της φύσης — Natura 2000</i>	
• Ολοκλήρωση της διαδικασίας χαρακτηρισμού τόπων Natura 2000. • Ολοκλήρωση του καθορισμού ειδικών ανά τόπο στόχων και μέτρων διατήρησης για όλους τους τόπους Natura 2000 (μεταξύ άλλων με την έγκριση των σχεδίων διαχείρισής τους) και διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής τους. • Διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000 και επαρκούς διοικητικής ικανότητας και χρηματοδότησης τόσο για το δίκτυο Natura 2000 όσο και για την εφαρμογή του κανονισμού για την αποκατάσταση της φύσης. Διασφάλιση της εφαρμογής του πλαισίου δράσεων προτεραιότητας για την περίοδο 2021-2027.	
<i>Αποκατάσταση των ειδών</i>	
• Ενίσχυση των προσπάθειών για τη συλλογή αξιόπιστων δεδομένων σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών, καθώς και την εμφάνισή τους σε επίπεδο τόπου. Στο πλαίσιο αυτό, εξέταση του ενδεχομένου δημιουργίας ενός φορέα επιφορτισμένου με την	

παρακολούθηση και την υποβολή εκθέσεων, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα δεδομένα δεν παρέχονται μόνο ad hoc βάσει σύμβασης.

Αποκατάσταση οικοσυστημάτων

- Εφαρμογή οικολογικών προγραμμάτων και γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων και πρακτικών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών αναγκών της Ελλάδας.
- Καθορισμός της αρμόδιας αρχής που φέρει την ευθύνη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τον EUDR και ενημέρωση της Επιτροπής σχετικά με τα ονόματα, τις διευθύνσεις και τα στοιχεία επικοινωνίας της εν λόγω αρμόδιας αρχής.
- Υποβολή επικαιροποιήσεων σχετικά με την αξιολόγηση της κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων της, τους στόχους της και τους χαρακτηρισμούς ΚΠΚ, τα οποία αναμένεται να περιλαμβάνουν τυχόν οριακές τιμές για τις περιγραφικές παραμέτρους της ΟΠΘΣ που ενδέχεται να έχουν θεσπιστεί σε συνεργασία με άλλα κράτη μέλη σε ενωσιακό ή περιφερειακό επίπεδο.

Πρόληψη και διαχείριση χωροκατακτητικών ξένων ειδών

- Επιτάχυνση της εφαρμογής του κανονισμού ΧΞΕ, μεταξύ άλλων όσον αφορά την επιβολή και τις ικανότητες των αρχών επιθεώρησης.

Μηδενική ρύπανση

Καθαρός αέρας

- Στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΡ, ανάληψη δράσης με σκοπό τη μείωση των εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων.
- Διασφάλιση της πλήρους συμμόρφωσης με τα ισχύοντα πρότυπα της οδηγίας για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα των μελλοντικών αυστηρότερων απαιτήσεων βάσει της αναθεωρημένης οδηγίας για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα.
- Επιτάχυνση της κύρωσης των σχετικών διεθνών συμβάσεων και πρωτοκόλλων.

Βιομηχανικές εκπομπές

- Μείωση των ζημιών και της έντασης της βιομηχανικής ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
- Μείωση των βιομηχανικών απορρίψεων στο νερό και της έντασης τους.
- Συνεργασία με τη βιομηχανία και με περιβαλλοντικές ΜΚΟ για τη διασφάλιση της κατάλληλης συμβολής στα συμπεράσματα ΒΔΤ και εφαρμογής τους· και διασφάλιση της έγκαιρης επικαιροποίησης των αδειών μετά τη δημοσίευση των συμπερασμάτων ΒΔΤ.
- Διασφάλιση της αποτελεσματικής συμμετοχής του κοινού και πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε σχέση με την ΟΒΕ.

Πρόληψη μεγάλων βιομηχανικών ατυχημάτων — Seveso

- Ενίσχυση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις σχετικά με τα μέτρα ασφάλειας για την πρόληψη μεγάλων ατυχημάτων και διασφάλιση της κατάλληλης ετοιμότητας και αντίδρασης για τις μονάδες ανώτερης βαθμίδας, ιδίως όσον αφορά την επανεξέταση, τη δοκιμή και την επικαιροποίηση των ΕΣΕΑ· ανά διαστήματα που δεν υπερβαίνουν τα 3 έτη.
- Διασφάλιση της πρόσβασης των πολιτών σε διαφανείς και σαφείς πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους και τη συμπεριφορά σε περίπτωση ατυχήματος.
- Διασφάλιση της πλήρους και ορθής μεταφοράς της οδηγίας Seveso III στο εθνικό δίκαιο.
- Βελτίωση της υποβολής εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας Seveso III.

Θόρυβος

- Ολοκλήρωση της χαρτογράφησης του θορύβου.
- Ολοκλήρωση και εφαρμογή σχεδίων δράσης για τη διαχείριση του θορύβου.

Ποιότητα και διαχείριση των υδάτων

- Αντιμετώπιση της ρύπανσης από θρεπτικές ουσίες, ιδίως νιτρικά άλατα από τη γεωργία, μέσω της εφαρμογής της οδηγίας για τη νιτρορύπανση.

- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για να διασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή της ισχύουσας οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, λαμβανομένων υπόψη των νέων απαιτήσεων της αναδιατυπωμένης οδηγίας.

Χημικές ουσίες

- Αναβάθμιση των διοικητικών ικανοτήτων εφαρμογής και επιβολής για τη μετάβαση προς μια πολιτική μηδενικής ανοχής της μη συμμόρφωσης.
- Αύξηση της συμμετοχής στις δραστηριότητες του φόρουμ ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τον έλεγχο εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων, μεταξύ άλλων στα συντονισμένα έργα επιβολής με την ονομασία REF.
- Αύξηση των τελωνειακών ελέγχων και των ελέγχων των προϊόντων που πωλούνται διαδικτυακά όσον αφορά τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία για τα χημικά προϊόντα.

Δράση για το κλίμα

- Εφαρμογή όλων των πολιτικών και των μέτρων που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στον κανονισμό για τον επιμερισμό των προσπαθειών και στον κανονισμό LULUCF. Λεπτομερέστερες δράσεις προτεραιότητας καθορίζονται στην αξιολόγηση του τελικού εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ).

Χρηματοδότηση

- Χρήση περισσότερης εθνικής χρηματοδότησης (μεταξύ άλλων με την αύξηση των φόρων υπέρ του περιβάλλοντος και τη μείωση των επιζήμιων για το περιβάλλον επιδοτήσεων), ενωσιακής χρηματοδότησης και ιδιωτικής χρηματοδότησης για τη διευκόλυνση της κάλυψης του επενδυτικού κενού.

Περιβαλλοντική διακυβέρνηση

Πληροφορίες, δημόσια συμμετοχή και πρόσβαση στη δικαιοσύνη

- Διευκόλυνση της ευρείας πρόσβασης σε χωρικά δεδομένα και παροχή προτεραιότητας στα σύνολα περιβαλλοντικών δεδομένων κατά την εφαρμογή της οδηγίας Inspire, ιδίως σε εκείνα που προσδιορίζονται ως υψηλής αξίας σύνολα χωρικών δεδομένων για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- Διασφάλιση της έγκαιρης ηλεκτρονικής προσβασιμότητας των σχετικών πληροφοριών για τις διαδικασίες ΕΠΕ και ΣΕΠΕ (συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με τις ευκαιρίες συμμετοχής του κοινού και τη δημοσίευση των τελικών αποφάσεων), μέσω τουλάχιστον μιας κεντρικής πύλης ή εύκολα προσβάσιμων σημείων πρόσβασης, στο κατάλληλο διοικητικό επίπεδο.
- Κύρωση της τροποποίησης της σύμβασης της ΟΗΕ/ΕΕ για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

Διασφάλιση συμμόρφωσης

- Ενθάρρυνση της χρήσης προγραμμάτων κατάρτισης που παρέχονται από την Επιτροπή (ή εκπονούνται σε εθνικό επίπεδο) και καλύπτουν την ΟΠΕ και τις αλληλεπιδράσεις της με τα άλλα εθνικά μέσα που σχετίζονται με την ευθύνη, ώστε να διασφαλιστεί η αποδοτικότερη εφαρμογή της ΟΠΕ, να βελτιωθεί η εμπειρογνώσια των αρμόδιων αρχών και να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση όλων των ομάδων ενδιαφερόμενων μερών.

Ανάπτυξη περιβαλλοντικών ικανοτήτων με τη στήριξη της ΕΕ

- Βελτίωση της συνολικής εθνικής περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ιδίως της διοικητικής ικανότητας στήριξης της πράσινης μετάβασης και του συντονισμού σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.